

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ PRVNÍ ROČNÍK

6

Některé směry zdokonalování bojové pohotovosti ČSLA po XVI. sjezdu KSČ

Příznivá vnitropolitická situace, růst národního hospodářství, rozvoj vědeckovýzkumné základny a upevnění mezinárodního postavení ČSSR po XV. sjezdu KSČ umožnily dosáhnout dalšího pokroku v zajišťování obranyschopnosti ČSSR. Rozhodující úlohu při tom plnila ČSLA.

V důsledku péče ÚV KSČ, vlády ČSSR a osobně generálního tajemníka ÚV KSČ a prezidenta republiky ČSSR s. Gustáva Husáka bylo dosaženo dalšího zdokonalení bojové pohotovosti a připravenosti ČSLA k obraně své vlasti a socialistických vymožeností našeho lidu v rámci jednotného úsilí států Varšavské smlouvy.

Program budování rozvinuté socialistické společnosti, vytyčený XVI. sjezdem KSČ, stanovil další náročné úkoly v upevňování obranyschopnosti našeho státu a prohlubování odpovědnosti všech občanů za obranu své vlasti. Zvýraznil potřebu nadále zvyšovat bojovou sílu a připravenost ČSLA k spolehlivé obraně socialistických vymožeností našeho lidu a v internacionální jednotě s ostatními armádami členských států Varšavské smlouvy, zejména se Sovětskou armádou — celého socialistického společenství.

Soudruh Gustáv Husák ve zprávě o vývoji společnosti od XV. sjezdu KSČ a dalších úkolech strany o tom řekl: „Mezi naše nejdůležitější úkoly patří upevňovat a zvyšovat obranyschopnost naší země. Budeme i nadále budovat Československou lidovou armádu jako nedílnou součást ozbrojených sil států Varšavské smlouvy. Nebudeme litovat sil a prostředků, aby naše armáda byla vysoce moderní armádou, bezmezně oddanou straně a lidu, schopnou společně se Sovětskou armádou uchránit mír a vymoženosti socialismu.“

Úkoly stanovené XVI. sjezdem KSČ v upevňování obranyschopnosti ČSSR vyplývají ze soudobé mezinárodní vojenskopolitické situace. Zostření všeobecné krize kapitalismu, těžké údery, které mu zasadily revoluce skutečně v řadě

zemí a další obtíže, zaktivizovaly nejreakčnější imperialistické kruhy v novém útoku proti silám socialismu a jeho vzrůstajícímu vlivu ve světě. Militaristický kurs v zahraniční politice USA a dalších zemích NATO, vyznačující se stupňováním horečného zbrojení k získání vojenské převahy, rozněcováním ohnisek napětí v různých částech světa, zastrašováním a vměšováním se do vnitřních záležitostí, především socialistických zemí, podporou hegemonistických záměrů a vyzbrojováním Číny způsobil, že se zvýšilo mezinárodní napětí se všemi nebezpečnými důsledky pro ohrožení míru.

Z těchto důvodů bude nezbytné, aby i po XVI. sjezdu KSČ byla ČSLA budována jako moderní a soudobá, jako třídě vyhraněný mocenskopolitický nástroj socialistického státu, který je schopný plnit po boku bratrských armád úkoly obrany socialistické vlasti a beze zbytku splnit internacionální úkoly vyplývající z jejího členství ve Varšavské smlouvě.

Rozhodující význam pro splnění úkolu uloženého ČSLA XVI. sjezdem KSČ má **zabezpečení nepřetržité bojové pohotovosti**. Bojovou pohotovost, jako souhrn morálně politických, kádrových, operačních, taktických, mobilizačních, technických, týlových opatření a vědeckého řízení, je nutno zabezpečovat komplexně. Chápat ji jako nepřetržitý proces, zabezpečující připravenost a schopnost útvarů svazků a svazů v maximálně krátkém čase organizovaně zahájit boj s nepřítelem a za jakékoli situace splnit úkol. To vyžaduje zvládnout všemi příslušníky armády v potřebném rozsahu zavedený systém přechodu vojsk z mírového stavu na válečný a důsledně jej prosazovat do života s dodržením maximální hospodárnosti a efektivnosti.

Současně je nutno dosáhnout v myšlení velitelského sboru pochopení změny kvality vyplývající z nových zásad bojové pohotovosti a nepřipustit, aby realizace nových opatření byla zabezpečována starými formami a metodami. Je třeba vést boj proti názorům velitelů a štábů, kteří považují jednou zpracované plány bojové pohotovosti za definitivní a neměnné a časové normy za postačující a konečné. Zavádění nové bojové techniky, zbraňových systémů a organizačních struktur i změny ve vojenskopolitických a strategických koncepcích nepřítele a v jeho konkrétních přípravách k vedení ozbrojené agrese proti státům socialistického společenství, vyvolávají permanentní potřebu provádění změn v jednotlivých opatřeních bojové pohotovosti a ve způsobech jejich realizace v praktické činnosti vojsk. Vyžadují neustálé zdokonalování bojové pohotovosti, počínaje zkracováním časových lhůt vyvedení vojsk z podúderu nepřítele a konče jejich dokonalou připraveností k vedení boje za použití jaderných i konvenčních zbraní nepřítelem.

Společným úsilím je nutno hledat a odstraňovat objektivní a zejména subjektivní příčiny přežívajících nedostatků, z nichž mnohé spočívají především v osobní pohodlnosti, nepřipravenosti k výkonu funkce, v rutinérství, nedůslednosti a někdy i v podceňování významu bojové pohotovosti vykonavateli jednotlivých činností určených bojovým rozdělením.

Nekompromisně bude třeba vést boj proti živelnosti a neorganizovanosti, nedovolit vytváření časových i materiálových rezerv. Promyšleně sladovat opatření stanovená pro jednotlivé stupně bojové pohotovosti s organizačními, technickými a materiálovými možnostmi každé jednotky, útvaru a svazku.

Současně je nutno hledat, navrhopvat a v praxi zkoušet nové efektivní formy a metody zdokonalování bojové pohotovosti, ať již jde o efektivnější formy teoretického či praktického školení vojáků z povolání, metodických nácviků, konferencí a výměny zkušeností, zpracování a využívání formalizované doku-

mentace či vyšší úroveň využívání výpočetní techniky nebo lepší organizaci vyvážení zásob všeho druhu apod.

Základním požadavkem zabezpečení bojové pohotovosti je neustálé **prohlubování vedoucí úlohy Komunistické strany Československa**. K dosažení tohoto cíle je třeba důsledně upevňovat jednotu a revoluční charakter armádní organizace, posilovat stranické jádro a vliv komunistů v jednotkách a pracovních kolektivech a jejich spojení s bezpartijními. Zvyšovat účinnost stranickopolitické práce těsnějším sepětím s úkoly bojové pohotovosti, výchovy a výcviku. Zesílit výchovu k socialistickému vlastenectví a internacionalismu a ofenzívně bojovat proti buržoazní ideologii a nepřátelské propagandě. Odhalovat reakční podstatu a agresivní politiku imperialismu, růst aktivity militaristických sil, zesilování válečných příprav NATO a hegemonismus čínského vedení. Účinněji formovat morálně politické, bojové a psychické vlastnosti vojáků. Zvyšovat uvědomělou vojenskou kázeň upevňováním socialistických vztahů uvnitř vojenských kolektivů, které založit na vzájemné účtě, důvěře a pomoci. Využívat autoritu a sílu stranických a svazáckých organizací k vytváření kritického veřejného mínění, zejména ve vztahu k porušování kázně. Větší pozornost věnovat obdobím, kdy přicházejí noví vojáci a kdy se obnovuje a stmeluje nový kolektiv jednotky.

Nadále bude zapotřebí prohlubovat účinnost právní výchovy a propagandy při objasňování zákonů socialistického státu, ustanovení základních řádů a zásad socialistické morálky a usilovat o to, aby požadavky základních řádů pronikly hlouběji do vědomí a jednání příslušníků armády.

Zdokonalování bojové pohotovosti vyžaduje dosáhnout dalších výrazných výsledků v **kádrové práci**. Úsilí velitelů, politických orgánů i kádrových orgánů bude nutno soustředit na všestranné posilování ideově politické a odborné připravenosti kádrů, jejich organizátorských schopností, morálních a bojových kvalit, oddanosti socialismu a odpovědnosti za realizaci politiky Komunistické strany Československa. Dále bude třeba zkvalitňovat tvorbu kádrových rezerv, zdokonalovat přípravu posluchačů a žáků vojenských škol, formovat jejich velitelské a metodické schopnosti a návyky a prohlubovat jejich výchovu k uvědomělému vztahu k vojenskému povolání. Účinněji pomáhat mladým vojákům z povolání při jejich zapracování se v nových velitelských a štábních funkcích.

Nedílnou součástí bojové pohotovosti je **mobilizační připravenost**. K jejímu zdokonalení bude třeba dále zkoumat, teoreticky rozpracovávat a prakticky uplatňovat nové pojetí zásad jednoty bojové a mobilizační pohotovosti. Možnosti dalšího zdokonalení se ukazují zejména ve zkvalitnění mobilizačních záloh, zlepšování jejich skladby, zmenšování doplňovacích obvodů, ve vyšší vytrénovanosti v základní a příbuzné odbornosti, v pružnějším vyvozování (zvláště ve větších městech), v dokonalejší připravenosti techniky povolávané z národního hospodářství a v přípravě lidských i materiálních rezerv k úhradě ztrát vzniklých v průběhu mobilizace. Možnosti dalšího zkvalitnění systému řízení mobilizace spočívají také v širším využití prostředků mechanizace, automatizace a vědeckých metod řízení, ve zrychlení výměny informací a zlepšení součinnosti velitelů a štábů s orgány teritoria.

Úroveň bojové pohotovosti je přímo závislá na **připravenosti velitelského sboru**. Přípravu velitelů a štábů bude proto zapotřebí zaměřit na další rozvoj jejich teoretického myšlení a organizátorských schopností tak, aby byli připraveni řešit složité situace soudobé války a vést vojska k vítězství nad silným nepřítelem. Abychom toho dosáhli, musíme obsah a metody přípravy velitelů diferencovat podle potřeb jednotlivých stupňů, častěji využívat aktivních způ-

sobů výuky a více prosazovat do praxe nové formy přípravy. Budeme prohlubovat připravenost velitelů a štábů k organizaci a řízení bojové činnosti vojsk s využitím moderních klasických zbraní i zbraní hromadného ničení s využitím výpočetní techniky. Budeme pokračovat ve zvyšování pružnosti a odolnosti velení, ve zdokonalování struktur a vybavení pohyblivých míst velení.

Nemalé úkoly nás čekají i v dalším zdokonalování **připravenosti vojsk**. Naším cílem musí být naučit vojska mistrovskému zvládnutí nové výzbroje a bojové techniky a jejímu efektivnímu využívání v boji v soudobých složitých podmínkách. Jednou z cest k dosažení tohoto cíle je prosazení vyšší komplexnosti výcviku, především polního. Pozornost je nutno věnovat výcviku jednotlivce a malých jednotek, zvyšovat třídní specializaci a zastupitelnost. Zabezpečovat pevné velení, bojovou kázeň, účinné řízení a efektivní využívání zbraní a bojové techniky.

Současně bude potřeba zvýšit cílevědomost a efektivnost nácviků bojové pohotovosti. Půjde především o zkvalitnění vlastní přípravy nácviků a jejich vysokou organizovanost a správnou volbu metody vedení. Je třeba dosáhnout toho, aby nácviky u útvaru nebo v posádkách se staly záležitostí vyšších velitelských stupňů, počínaje schvalováním písemných příprav a konče jejich vyhodnocením.

Zvýšenou pozornost bude nutno věnovat též dalšímu zdokonalování systému prověrek bojové pohotovosti. Dělat je komplexně a náročně hodnotit nejen včasnost vyvedení vojsk a dosažení pohotovosti v časových lhůtách, ale především přípravu a zabezpečení techniky k přesunům, na pohotovost zbraní a zbraňových systémů k bojovému použití, na zabezpečení velení a spojení a na další faktory, jež prokazují připravenost prověřované jednotky či útvaru k okamžitému zahájení bojové činnosti.

Další zdokonalování bojové pohotovosti je podmíněno cílevědomou **výstavbou ČSLA**. V 7. pětiletém období budeme při výstavbě ČSLA nadále vycházet z cílevědomého uplatňování poznatků marxisticko-leninské vojenské vědy, jejích jednotlivých oborů a disciplín, z výsledků vědeckotechnického pokroku a ze zkušeností socialistických armád, zvláště Sovětské armády. Stále více budeme do popředí prosazovat těsnou koordinaci vědeckého a vojenskotechnického potenciálu a vycházet z předvídání a prognózování vojenskotechnického charakteru budoucí války.

K splnění tohoto úkolu musí vědeckovýzkumná práce v ČSLA zvýšit efektivnost a kvalitu své práce a více vycházet z dlouhodobých výhledů i aktuálních krátkodobých potřeb ČSLA a koncentrovat vědeckovýzkumné kapacity na rozhodující úkoly. Důsledně musí sladovat zaměření plánování a organizaci vědeckých úkolů a vytvářet podmínky pro zadávání a řešení komplexních úkolů. Nepřipustit řešení těch vědeckých úkolů, u nichž nejsou ani v současné době ani výhledově předpoklady pro uplatnění v praxi. Na druhé straně je však třeba podporovat, morálně oceňovat, stimulovat a popularizovat ty úspěšné pracovníky řešitelských i realizátorských týmů, kteří vyřešením zadaných úkolů přispěli k zdokonalení bojové pohotovosti vojsk ČSLA.

Nadále budeme aktivně zabezpečovat náš podíl na mezinárodní vědecké spolupráci s bratrskými armádami, zejména se Sovětskou armádou a efektivně využívat výsledků jejích vojenské vědy ve prospěch řešení úkolů výstavby ČSLA. Nesmíme polevit ve zvyšování úrovně řízení vojenskovědecké práce, naopak naším cílem musí být dosažení vyšší kvality prognózování, koncepčnosti, komplexnosti řešení úkolů a vysoké efektivnosti konečných výsledků.

Rychlý vědeckotechnický rozvoj se intenzivně projevuje zejména v přechodu od jednotlivých autonomních zbraní ke složitým a náročným zbraňovým systémům s poloautomatickým a automatickým režimem. Zvláštní místo má elektronika, která přestává být zabezpečujícím činitelem a stává se stále více aktivním bojovým prostředkem. Zvláště mikroelektronika proniká do všech vojenských zařízení a umožňuje pronikavě zvyšovat jejich technické parametry se současným snižováním rozměrů a hmotností. Je proto třeba, abychom vytvořili podmínky pro rychlejší uplatnění elektrotechniky ve výzkumných pracích, především v laserové technice a optotechnice.

Obdobně bude třeba dále rozvíjet prostředky automatizace a mechanizace velení, které vytvářejí předpoklady pro správné rozhodování a velení, pro zkvalitňování informačních, prognózovacích a rozhodovacích procesů a především pro zkracování doby k přijetí rozhodnutí. Důležité místo v automatizační technice má výpočetní technika, u níž je nezbytné zaměřit úsilí na zvýšení užité hodnoty zpracovaných údajů pro štáby polního systému velení i pro zabezpečování jejich každodenní činnosti.

K rychlejšímu rozvoji programového a informačního zabezpečení velitelů a štábů bude nutné rozhodněji využívat výsledků Sovětské armády a ostatních spojeneckých armád, přebírat jejich poznatky a zkušenosti.

Rozhodující úlohu při zabezpečování bojové pohotovosti má **spolehlivé velení a spojení**. Hlavní úsilí v tomto směru je třeba zaměřit na neustálé zdokonalování systému uvědomování vojsk a vyrozumívání vojáků z povolání o signálech bojové pohotovosti a na organizování nového pojetí spojovací soustavy, splňující soudobé požadavky velení na operačním i taktickém stupni. Bude nezbytné postupně zavádět plně automatizovaný systém velení vojskům, zajišťující vysokou operativnost a nepřetržitost bojové činnosti, odolnost a utajení velení i efektivnost použití v boji. Dopešit jednotný systém velení silám a prostředkům letectva a PVO a vzájemného propojení systémů velení u vojsk PVOS, frontového letectva a vojska PVO pozemního vojska.

Současně bude třeba zdokonalovat opatření k ochraně utajovaných skutečností. Pohotově reagovat na všechny základní změny v ČSLA s cílem přijímat včas normotvorná a preventivně výchovná opatření. Důrazněji prosazovat, aby ve vývoji, výstavbě a přezbrojování byla odpovědnými orgány přijímána komplexní opatření ochrany utajovaných skutečností.

Důležitou součástí bojové pohotovosti je vysoká technická **připravenost bojové techniky a zbraňových systémů k vedení boje**. Zavádění nové techniky bude klást neustále větší nároky na technickou úroveň příslušníků armády a na vycvičenost vojsk v údržbě a ošetřování bojové techniky s cílem zajištění její provozní spolehlivosti. Připravenost techniky je zárukou rychlého opuštění posádek, včasného zaujetí prostorů, přesunu na velké vzdálenosti při minimálních poruchách techniky.

Toho lze dosáhnout jen kvalitním každodenním technickým ošetřováním, včasnými kontrolními prohlídkami, pohotovým odstraňováním všech závad a náročnými velitelskými kontrolami. Neustále je třeba zdokonalovat vycvičenost dílenských jednotek a útvarů, udržovat v plně provozuschopném stavu pojezdové ošetřovny, dílny, vyprošťovací tanky, automobily i automobilní jeřáby. Inženýrsko-technické kádry a orgány musí zabezpečit vyšší profesionální úroveň své činnosti a větší organizovanost při využití daných podmínek a možností.

Je nezbytné zdokonalit též systém ukládání NZ techniky a její přípravy k rychlému uvádění do provozu. K tomu zaměřit výzkumné a realizační práce

k výběru a aplikaci nových, účinnějších konzervačních a hermetizačních prostředků s minimálními požadavky na dekonzervaci a dehermetizaci, k urychlení zaplňování za sucha nabitých akumulátorů elektrolytem, k zvyšování spolehlivosti dlouhodobě uložené techniky, zejména zamezení procesu přirozeného stárnutí některých konstrukčních materiálů atd.

V týlovém zabezpečení bude třeba hlavní úsilí zaměřit na sjednocení organizačních struktur vojenského i operačního týlu, na systém praporů a brigád materiálního zabezpečení, zdokonalovat centralizaci velení v polním dopravně zásobovacím procesu s širším využitím výpočetní techniky a na další rozvoj tvorby zásob v souladu s potřebami zabezpečení soudobé frontové operace.

Zvýšenou pozornost budeme věnovat úpravě skladů pro využití mechanizačních prostředků k urychlenému nakládání a vývozu materiálu s důrazem na munici a PHM, přípravě zásob materiálu pro mechanizovanou manipulaci a modernizaci skladového hospodářství (zkvalitňováním typových zásobovacích kompletů a zdokonalením ochrany zásob vhodnými balicími materiály). Budeme pokračovat v koncepčním rozvoji paletizace mechanizačních prostředků a kontejnerizace s cílem dalšího zrychlování vývozu a přísunu zásob.

Hlavní směry hospodářského a sociálního vývoje ČSSR na léta 1981–1985 schválené XVI. sjezdem KSČ ukládají výrazně zvýšit účinnost **plánovací a řídicí činnosti** na všech stupních a důsledně ji podřídit realizaci základní strategické linie hospodářské politiky KSČ, zaměřené na prosazení výrazné intenzifikace, efektivnosti a kvality veškeré práce. Přitom je nutné respektovat vnější i vnitřní politické a ekonomické podmínky a možnosti, které nám hospodářský vývoj našeho státu bude umožňovat.

K realizaci závěrů XVI. sjezdu KSČ bude proto nutné na všech velitelských stupních výrazněji uplatňovat metody leninského stylu práce, zejména metodu kritické analýzy, pracovní náročnosti a vědeckosti. Účinněji prosazovat politikovúchovnou stránku řízení, upevňovat stranickou a státní disciplínu a důsledně kontrolovat plnění úkolů a dodržování přísné hospodárnosti. V každodenní praxi prosazovat náročné a důsledné plnění funkčních povinností, řádů, předpisů a rozkazů. Současně rozvíjet iniciativu podřízených, jejich aktivní přístup k plnění uložených úkolů. Věnovat trvalou pozornost individuální práci s podřízenými, včas a citlivě řešit jejich osobní a pracovní problémy.

Důležitým prvkem ve zdokonalování řídicí práce je zabezpečení plné stranické a služební podpory těm velitelům, náčelníkům a ostatním vojákům a občanským pracovníkům, kteří v každodenní praxi vyžadují náročné a důsledné plnění funkčních povinností, řádů, předpisů a rozkazů a kteří rozvíjejí iniciativu podřízených a jejich aktivní přístup k plnění uložených úkolů.

Zvýšenou pozornost musíme věnovat též plánování, jeho úroveň spojovat s novými náročnějšími úkoly a hodnotit podle dosahovaných výsledků. Musíme pokračovat ve zkvalitňování plánovacího procesu tak, aby bylo dosaženo maximálního sladění plánů všech stupňů velení.

Důležitým úkolem, který před nás postavil XVI. sjezd KSČ, je další zdokonalování systému kontrolní činnosti zvýšením jeho účinnosti a efektivnosti. Toho dosáhneme důsledným sladěním kontrol, zvýšením náročnosti vůči přímo podřízeným velitelským stupňům a účinnější pomocí na místě. Nesmíme při tom opomíjet i sebekritické hodnocení vlastní práce na výsledcích podřízených. Z dosavadní praxe musíme odstranit zpracovávání rozsáhlých zápisů a vyžadování rozsáhlých plánů na odstraňování nedostatků a všeobecně zlepšit metody práce a výsledky kontrol. Překonávat administrativní formy řízení, které odvá-

dějí vedoucí funkcionáře od práce s lidmi, od řešení konkrétních výcvikových a výchovných úkolů. Připravit a do praxe řídicí práce prosadit účinná opatření ke snížení zbytečné administrativy.

Větší pozornost musíme věnovat zevšeobecňování nejlepších zkušeností.

V období 7. pětiletky budeme ještě náročněji prosazovat vysokou **hospodárnost, efektivnost a úspěšnost veškeré činnosti**. Přitom bude nezbytné náročně kontrolovat a hodnotit průběh a výsledky rozpočtového hospodaření a nepřipouštět jejich nezdůvodněné překročení. Tomu napomůže i důsledná realizace Souboru opatření ke zdokonalování soustavy plánovitého řízení národního hospodářství, která vstoupila v platnost v letošním roce a organizační opatření vlády i předsednictva vlády ČSSR, která budou přijata k 7. pětiletému plánu a k plánům na příslušné roky, které budeme aplikovat do podmínek ČSLA.

Zásadně je třeba na všech stupních řízení a velení prosadit přístup a vztah k základním nástrojům plánovitého řízení výstavby ČSLA v tom smyslu, že stanovené závazné úkoly a limity naturálního a hodnotového charakteru, zakotvené v rozpisu 7. pětiletého plánu a v ročních plánech, představují horní mez, již je vyjádřena kvalita i kvantita proporcí zdrojových možností národního hospodářství. To znamená, že jakékoliv další potřeby bude nutno uhrazovat v rámci stanovených zdrojů a možností, poněvadž vytváření proporcionality plánu v etapě jeho tvorby i realizace je záležitostí všech stupňů řízení a velení.

Z uvedeného vyplývá, že hospodárnost vynakládaných prostředků se stává jedním z důležitých kritérií řídicí práce. Plněním tohoto kritéria se vlastně posuzuje a hodnotí efektivnost řídicí práce. Do popředí se však musí také dostávat kritérium **účelnosti**, které nejlépe ukáže, jak a jakým způsobem jsou vynakládané prostředky při realizaci úkolů skutečně zhodnoceny. Např. národnímu hospodářství sice pomůžeme, vykážeme-li úsporu pohonných hmot, náhradních dílů, surovin a materiálů, ale nepomůžeme bojové pohotovosti ČSLA, jsou-li tyto úspory získány na vrub kvality výcviku a plnění plánu bojové a politické přípravy.

V tom smyslu je třeba věnovat pozornost prověřování účelnosti celého řídicího systému. Nejednou již bylo zdůrazněno, že je třeba odvádět činnost nejen potřebnou, ale nejučelnější. V tomto směru nelze setrvávat v řídicí práci na nějakých stabilních, stále se opakujičích metodikách a spokojovat se s jejich plněním, ale je třeba stále činnost řídicího systému přizpůsobovat měnícím se faktorům současného rozvoje.

XVI. sjezd KSČ vytyčil řadu konkrétních úkolů, které jsou v plném rozsahu platné pro všechny oblasti života vojsk ČSLA. Jejich rozpracování do konkrétních podmínek každého druhu vojska, speciálních vojsk a služeb budou uskutečňovat všechny stupně velení v nejbližším období. Čím nižší stupeň velení, tím konkrétnější opatření by měla být přijímána a především co nejrychleji by měla být realizována v činnosti vojsk.

Jednání XVI. sjezdu KSČ by mělo rozvinout proud široké pracovní aktivity a iniciativy všech příslušníků ČSLA ke splnění úkolů vytyčovaných ministrem národní obrany ČSSR nejen v letošním výcvikovém roce, ale ve všech letech 7. pětiletého plánu. Mělo by vést k utužení socialistického vlastnictví a internacionalismu a k vysoké odpovědnosti každého příslušníka ČSLA za obranu své socialistické vlasti a zemí socialistického společenství.

Tvůrčí vojenskoteoretické myšlení

Probíhající revoluce ve vojenství nevyžaduje jen prosté zvýšení úrovně řízení vojsk, ale velmi ostře staví otázku vědeckosti řízení všech druhů praktické i teoretické činnosti ve všech oblastech vojenství.

Složitost rozvoje vojenství v současných podmínkách, specifika poznávací a praktické činnosti důstojníků a generálů, požadavek zdokonalování poznávacích metod ve vojenství a řada dalších požadavků vyzdvihují nutnost a význam teoretického myšlení, které má v armádě některé spe-

cifické rysy. Je to vojenskoteoretické myšlení, které je zaměřeno na objevení nového při zkoumání jevů a stanovení vlastností a tendencí, které se ještě neodrazilo ve vojenské teorii a praxi, a které je tvůrčím procesem.

Termín tvůrčí vojenskoteoretické myšlení je velice často používán v současné terminologii. Jeho přesné vymezení však v literatuře není dáno. Pokusím se proto objasnit podstatu a vymezit pojem tvůrčího vojenskoteoretického myšlení postupným rozborem termínu.

První pojem je **tvůrčivost**. Je jedním ze základních rysů leninského stylu práce při řešení společenských úkolů. Jak bylo zdůrazněno na XXV. sjezdu KSSS, „...**leninský styl je tvůrčí, je mu cizí subjektivismus, vyznačuje se vědeckým přístupem ke všem společenským procesům.**“ (XXV. sjezd KSSS, Praha, Svoboda 1976.)

Obecně vzato tvůrčivost je takovým procesem, který charakterizuje aktivní vztah člověka k vnějšímu světu. Při řešení tohoto vztahu je nezbytné vyjít z materialistického pojetí dějin. V tomto pojetí vystupuje člověk jako přetvářející subjekt, jako tvůrce vlastních dějin. V. I. Lenin k tomu ve svých Filozofických sešitech poznamenává, že „... lidské vědomí objektivní svět nejen odráží, nýbrž jej i tvoří...“, tj. že svět člověka neuspokojuje a člověk jej chce svým jednáním změnit.“ Člověk je tedy nejen produktem společenských vztahů, ale také jejich tvůrcem. Vytváří a přetváří prostředí, ve kterém žije, je to aktivně činná osobnost, subjekt historického procesu.

Komunistická strana si vždy cenila u kádru, včetně vojenských, takovou vlastnost, jako je **cít pro nové**. Osvojit si je, vyžaduje vidět perspektivy vývoje různých

stránek vojenství a hledat a do praxe zavést efektivní způsoby řešení stanovených úkolů. Znamená to organizovat práci na základě nových poznatků socialistické vědy a bojovat za vše nové a pokrokové. Vyžaduje to zbavit se šablonovitosti, vytrvale bojovat proti setrvačnosti, stagnaci, sebeuspokojení, formalismu a byrokracii, tedy všemu, co znemožňuje řešit úkoly pozvednutí bojové pohotovosti, bojové a politické připravenosti na úroveň soudobých požadavků vojenství. **Tvůrčivost v armádě** chápeme komplexně a usilujeme o její soustředění na poznávací činnost, na odhalování a využívání nových přístupů na svěřeném úseku činnosti, na pohotovou změnu způsobu činnosti, pokud se ukáže dosavadní způsob jako neadekvátní vytyčenému úkolu.

Tvůrčivost je tedy možné vyjádřit jako složitý proces **poznávání** objektivního světa a na tomto základě **vytváření** principiálně nových materiálních a duchovních hodnot. Tvůrčivost je takový obsah v procesech myšlení a činnosti, který je charakterizován novými cestami a způsoby řešení teoretických a praktických problémů kvalitativně novými výsledky, které mají bezprostřední nebo zprostředkovaný

společenský význam. Aplikujeme-li to do vojenství, jde o proces teoretické a praktické činnosti, v jehož průběhu se řeší složité úkoly přípravy a vedení ozbrojeného zápasu, řízení vojsk v bojové činnosti, jejich všestranné bojové zabezpečení, materiálně technické zabezpečení, rozpracovávají a zavádějí se nové způsoby a formy bojové činnosti, vytvářejí se nové druhy bojové techniky a zbraní, zdokonaluje se organizace vojsk, obsah, formy a metody výcviku a výchovy vojáků.

V období vědeckotechnické revoluce jsou zdůrazňovány složky myšlení, které především zabezpečují hledání, zadání a řešení tvořivých úkolů, tj. úkolů, které je nutné řešit tvořivou činností a novými postupy a zejména přitom **plně využívat výsledků tvořivého myšlení ve společenské praxi.**

Tvořivá činnost je integrálně spojena poznáním a využíváním společenských zákonů, je nedílně spjata s **rozvojem myšlení**, předpokládá cílevědomost lidského jednání. Tvořivost tedy vychází na jedné straně z poznání objektivních zákonitostí vývoje společnosti a na druhé straně z aktivně přetvářející, praktické činnosti člověka.

V souladu se základními zákony materialistické dialektiky chápeme naše **tvořivé myšlení** každou existující formu v toku pohybu, před níž se neskání a je v podstatě kritické a revoluční. Tvořivé myšlení vždy obsahuje dialektickou negaci, překonání starého a přežitého, vytváření nového.

Jakýkoli tvořivý problém se zpočátku řeší v rámci formálně logických pravidel. Z předpokladů se dělají závěry, které slouží jako předpoklady pro nový stupeň závěrů. Tak je to do momentu, kdy rozvíjí logického procesu myšlení narazí na překážku, která už nemůže být zdolána prostředky formální logiky. Tento moment je signál pro zesílení aktivity myšlení a především pro hledání řešení prostředky heuristickými, představivostí. Je signálem pro využití tvořivého myšlení. Co je vlastně tvořivé myšlení?

Pod **tvořivým myšlením** většinou chápeme vyšší stupeň rozvíjení rozumových schopností osobnosti, které dovoluji úspěšně řešit netypické úkoly, tj. takové úkoly, které nemají hotová pravidla řešení. Tvořivé hledání předpokládá maximální vypětí všech volních, morálních a nezdědka i fyzických sil člověka, jeho schopnost vyvíjet neschůdné činnosti gnoseologického i sociálního typu.

Tvořivé myšlení se charakterizuje vysokou poznávací cílevědomostí, soustředěným a přesným pozorováním. Zákony

vnějšího světa neleží na povrchu jevů. Proniknutí do hloubky předmětů, jevů a procesů je spojeno s vysokou mobilizací všech duchovních a poznávacích možností myšlení.

Definování pojmu **vojenskoteoretické myšlení** se setkává s určitými potížemi, neboť ve společenskovědní i vojenskovědecké literatuře se používá v různých významech i rozdílné rovině obecnosti, obvykle se smyslovým a funkčně praktickým zaměřením. Vymezení daného pojmu se převážně vztahuje na výčet požadavků a charakteristických rysů obsahu. Nejčastěji je chápáno vojenskoteoretické myšlení jako určitý způsob, forma či zaměření myšlení, koncentrace na vojenskoteoretické otázky poznání a funkční řešení vojenskopraktických úkolů.

V Sovětské armádě je **vojenskoteoretické myšlení** definováno jako:

— odraz jevů války, podmínek a způsobů přípravy země a ozbrojených sil na vědomí člověka,

— nepřetržitý dialektický proces rozvoje poznání o válce, podmínkách a způsobech přípravy ozbrojených sil, který se uskutečňuje na základě vojenské praxe s cílem jejího zdokonalení.

Vojenskoteoretické myšlení směřuje k objevení nového při zkoumání jevu a stanovení vlastností a tendencí, které se ještě neodrazily ve vojenské teorii a praxi.

Hlavním cílem je objevit zákonitosti války, operace, boje a jiných druhů bojové činnosti a na tomto základě stanovit jejich možný charakter, způsoby vedení a jejich všestranného zabezpečení včetně MTZ, usměrnění přípravy ozbrojených sil a metody výcviku a výchovy vojsk. Analýza dialektické cesty vojenskoteoretického myšlení je třeba zahajovat rozborem obsahu vojenské praxe, ujasněním zvláštností a různých vlivů na rozvoj **vojenskoteoretického poznání**, na zlepšení gnoseologických schopností vojáků a formování metod velení a řízení v míru i boji.

V současných podmínkách je tento proces složitější. Má zpravidla syntetický charakter. Zahrnuje často prvky přístupu vědeckého a prvky speciálně odborných přístupů operačně taktického a strategického, jakož i prvky přístupů technického, organizačního, pedagogického, psychologického a jiných. **Vzrostl význam teoretického myšlení vojáků, ztížilo se získávání empirických podkladů, které předurčují vojenskoteoretické poznání.**

Tvořivý přístup k řešení úkolů **vystavby a přípravy socialistické armády** představuje cílevědomé přetváření vojenské skutečnosti v souladu s objektivními podmínkami a zákony ve vojenství a v soula-

du s metodologickými principy marxisticko-leninské filozofie. Tato specifika tvůrčí činnosti je podřízena úkolům vítězství ve válce nad nepřítelem a rozvíjí se v podmínkách přísné centralizace řízení vojenské činnosti na základě řádů, nařízení a rozkazů. Má proto řadu specifických rysů, které vyplývají ze specifiky výstavby socialistické armády, z jejích sociálních funkcí, organizační a profesionální struktury, z přesně vymezené centralizace řízení (velení), z detailně rozpracované organizace vojenské činnosti.

V socialistické armádě, která vyjadřuje socialistické společenské vztahy, je rozvoj tvůrčího myšlení determinován jak obecnou zákonitostí růstu tvůrčí aktivity v socialistické výstavbě, tak zákony spojenými s dialektikou vojensství, specifikou vojenské výstavby a zvláštnostmi válek na obranu socialismu.

Pramenem tvůrčích sil v činnosti vojenských kádřů je vojenská praxe. V rozvoji vojensství, během boje, v procesu bojové a politické přípravy stále se rodí protiklady mezi cílem člověka a neznalostí konkrétní cesty prostředkem, metody a způsobu jeho docelení.

Současné výzkumy a teoretické analýzy ukazují, že vojenskoteoretické myšlení je tvůrčím procesem, zaměřeným na rozvíjení vojenské teorie ve všech jejích oblastech. Vojenskoteoretické myšlení je organickou složkou, resp. aspektem individuálního vědomí. Projeví se v intelektu člověka, ve formě schopnosti k aktivnímu racionálnímu odrazu skutečnosti se specifickou zaměřeností na otázky vojensství v nejširším smyslu slova.

Aktivní odraz a osvojení objektivní skutečnosti jsou realizovány na základě smyslového a racionálního stupně poznání. S ohledem na složitost myšlenkových předpokladů a psychologických pochodů, na jedinečnost a neopakovatelnost každého individuálního vědomí (myšlení), můžeme rozlišit dvě stránky: sociálně politickou a gnoseologickou.

Sociálně politická stránka vojenskoteoretického myšlení vyjadřuje jeho společenský charakter, ideové, třídní a mravní zaměření. **Gnoseologická stránka** pak stupeň jeho poznávací síly, připravenost, zralost a schopnost generála a důstojníka jako nositele vojenskoteoretického myšlení k jeho tvůrčí činnosti.

Vypěstlost a zralost vojenskoteoretického myšlení generála a důstojníka socia-

listické armády je charakterizována celou řadou jeho rysů, projevů a schopností, z nichž pro naši problematiku mají největší význam:

— aktivně a věrně odrážet objektivní skutečnost,

— tvůrčím způsobem řešit vznikající problémy, včetně zavádění jejich řešení do vojenské praxe,

— správně uplatňovat a používat dialektickomaterialistické metody a dalších adekvátních vědeckých metod, vlastních metodologií vojenskovědeckého myšlení a poznání.

Tvořivost, uplatňování metody kritické analýzy a syntézy, systémovost, schopnost prognózování, intuice, variantnost, interdisciplinárnost, exaktnost, časoprostorovost, zpětnovazebnost, globálnost, abstrakce i zobecnování a další, jsou z hlediska gnoseologického nejvýznamnější rysy vojenskoteoretického myšlení. Je jisté, že tímto výčtem nemohou být zcela vyčerpány. Vojenskoteoretické myšlení vedle těchto a dalších kvalit předpokládá komplexnost, orientaci na maximální výsledky a výkony, koncentraci na hlavní článek aj. Po stránce sociálně politické tvoření jeho základu, schopnost postižení společenského a třídního zájmu, stranickost, principiálnost apod.

Tvůrčí myšlení je specifickým celkem, který se nedá redukovat či zjednodušovat na součet komponent, které je vytvářejí. Je to proces ontologicky i gnoseologicky nanejvýš složitý a dynamický.

Vojenskoteoretické myšlení je formováno celou řadou faktorů vnějšího prostředí (materiálních, duševních), ve kterém jednotlivec žije a tvoří. Na jeho utváření se podílí řada vědních oborů a disciplín: teorie marxismu-leninismu, další společenské vědy, socialistická vojenská věda, přírodní a technické vědy, teorie řízení a organizace apod. Zásadní význam má učení marxismu-leninismu, vojenská věda a vojenskotechnická disciplína.

Při zkvalitňování vojenskoteoretického myšlení musíme vždy sledovat úzkou vazbu na vojenskopraktickou stránku. Je předpoklad, že čím vyšší bude podíl vojenskoteoretického myšlení a poznání na realizovaných vojenských činnostech, tím bude jejich kvalitativní úroveň vyšší. V rozvoji vojenskoteoretického myšlení u vojenských kádřů je nezbytná organická jednota teoretické a praktické stránky.

Rostoucí úloha vojenské teorie v soudobé válce a narůstání složitosti jejího zdokonalování kladou vysoké nároky na úlohu a význam vojenskoteoretického myšlení a vyžadují nepřetržité zdokonalování samotných metod a způsobů vojenskoteoretického poznání i jejich osvojení našimi vojenskými kádry.

Význam jednotného a družného úsilí velitelů, politických pracovníků a stranických organizací pro splnění úkolů výcvikového roku

Obrana socialismu a řešení náročných úkolů jejího neustálého upevňování vyžaduje skutečnou aktivitu a iniciativu jednotlivých stupňů velení i vysokou úroveň angažovanosti každého příslušníka Československé lidové armády. Tento stěžejní požadavek se může úspěšně realizovat jen na základě osvojení si učení marxismu-leninismu, poznání zákonitostí společenského vývoje a plného ztotožnění se s idejemi socialismu a komunismu.

Agresivita soudobého imperialismu, zejména USA, jeho úsilí o zvrácení politiky uvolňování, o narušení strategické rovnováhy mezi silami socialismu a kapitalismu znovu dokazují, že i v soudobých podmínkách není možné ztrácet ze zřetelů povinnost o neustálou péči o vysokou bojovou, mobilizační pohotovost a bojovou připravenost naší Československé lidové armády. Tento třídně mocenský nástroj socialistického státu zabezpečuje, v součinnosti s ostatními ozbrojenými složkami, obranu socialistických vymožeností pracujícího lidu společně s bratrskými armádami států Varšavské smlouvy.

Důležitost tohoto úkolu byla znovu zdůrazněna na 18. zasedání ÚV KSČ v projevu generálního tajemníka s. G. Husáka těmito slovy: „Vždy jsme poukazovali na to, že boj za mír probíhá v ostrém zápase s agresivními silami imperialismu a světové reakce. Poslední vývoj to znovu po-

tvrdil. Ve druhé polovině sedmdesátých let začaly proti politice uvolňování napětí stále otevřeněji vystupovat reakční síly v čele s USA. V důsledku jejich nebezpečného, hazardérského kursu došlo k vážnému zkomplikování mezinárodní situace. Orientují se na další vystupňování horečného zbrojení ve snaze změnit ve svůj prospěch existující rovnováhu sil a získat strategickou převahu.“ (Život strany, čís. 22/1980, s. 11.)

Úkoly výcvikového roku 1980—1981 plníme v období, které je významné pro celou naši socialistickou společnost. Jejich realizace probíhá ve znamení takových významných událostí jako jsou XXVI. sjezd sovětských komunistů, XVI. sjezd KSČ a volby do zastupitelských sborů všech stupňů. Důležité místo v tomto období zaujímá kampaň k 60. výročí založení KSČ, která je zaměřena především k dalšímu prohloubení vlastenecké a internacionální výchovy vojáků a k posílení jejich hrdosti na úspěchy, kterých naše společnost pod jejím vedením dosáhla.

Plnění výcvikových úkolů, v jednotě s úsilím celé strany a pracujícího lidu za další úspěšné plnění programu výstavby rozvinuté socialistické společnosti, probíhá v náročných vnějších ekonomických podmínkách a v období vyhrčeného zápasu za uhájení a další prohloubení proce-

su uvolňování napětí ve třídně rozděleném světě.

Jednání na výročních členských schůzích základních organizací hluboce analyzovala dosažené výsledky za uplynulé období a vliv stranických organizací na proces výcviku a výchovy. Cenné zkušenosti z úspěšného plnění úkolů v předcházejícím období tvoří základ tvůrčího přístupu k náročným požadavkům RMNO na tento výcvikový rok. Konference komunistů, které v nedávném období ve svazech a svazcích probíhaly, potvrdily odhodlanost a hluboké přesvědčení všech příslušníků ČSLA splnit úkoly kvalitně a efektivně.

Z vystoupení čelních představitelů naší strany, státu a ČSLA vyplývá jednoznačný závěr, že hlavní metodou plnění úkolů výcviku a výchovy je metoda jednotného a družného úsilí velitelů, politických pracovníků a stranických organizací. Pouze při důsledném a cílevědomém uplatňování této metody v praxi, budou beze zbytku a s požadovanou kvalitou splněny i náročné úkoly pro přípravu vojsk ve výcvikovém roce 1980—1981.

Náročnost a složitost úkolů tedy zcela vylučuje, aby bylo k jejich realizaci připouštěno jednostranné a nekoordinované. Nelze je také plnit pouze jedním článkem, postupovat šablonovitě a strnule. „Pracovat v družném úsilí znamená nepřípustně rozptýlení sil, řešit všechny otázky sladěné na stranických základech, soustřeďovat pozornost na hlavní směry v bojové a politické přípravě příslušníků útvaru, vychovávat vojáky, poddůstojníky a důstojníky v duchu uvědomělého plnění jejich vojenských povinností.“ (Jepišev A. A.: Některé otázky stranickopolitické práce, Praha, Naše vojsko, s. 128.)

Obecné zásady metody jednotného a družného úsilí dostatečně znají všichni naši velitelé, političtí pracovníci a straníční funkcionáři. Do popředí tedy vystupuje požadavek dovedného a tvůrčího aplikování těchto zásad, a to jak při plnění dlouhodobých, tak každodenních výcvikových a výchovných úkolů. To vyžaduje, aby byla dokonale pochopena podstata těchto úkolů, zvoleny optimální formy a metody jejich realizace jednotlivými články a zabezpečena důsledná sladěnost jejich vzájemného působení.

Náročné úkoly na tento výcvikový rok je možné splnit pouze tehdy, stanou-li se věcí všech příslušníků ČSLA a zejména velitelského sboru. Týká se to jak všech vyšších stupňů velení a řízení, tak těch velitelů, kteří působí u pluků, praporů a rot, velí četám, ale i družstvům, osádkám

a obsluhám. Přestože obsah těchto úkolů, ani jejich náročnost nejsou u všech těchto stupňů stejné či totožné, jejich cíl je společný: zabezpečit vysokou bojovou připravenost a pohotovost vojsk.

Tento společný cíl nemá imaginární povahu, ale je vysoce konkrétním vyjádřením smyslu vojenské činnosti. „Je nezbytné usilovat o to, aby obsah ideologické a politickoorganizačnické práce byl ještě těsněji spjat s životem a úkoly vojsk.“ (Ustinov D. F. Výsledky XXVI. sjezdu KSSS a úkoly, vyplývající ze závěrů sjezdu a zprávy gen. tajemníka ÚV KSSS s. L. I. Brežněva, Obrana lidu ze dne 21. 3. 1981.)

Vzrůstá tedy potřeba co nejtěsnějšího sepectví politického a vojenskoodborného přístupu všech, kteří se na plnění společného cíle — vysoké bojové připravenosti a pohotovosti vojsk — bezprostředně, ale i zprostředkovaně podílejí.

Požadavek vysoké úrovně politického a vojenskoodborného přístupu ke stanoveným úkolům BPP a důležitostí upevňování bojového mistrovství zejména na operačně taktických, ale především taktických stupních, podmiňují význam každodenní cílevědomé práce velitelského sboru u útvarů a jednotek. Vysoká úroveň bojové připravenosti a pohotovosti vojsk totiž není pouze mechanickým součtem dosažené bojeschopnosti u jednotlivých svazů, svazků, útvarů a jednotek, ale právě u nich se utváří ona nová kvalita, která zabezpečuje obranu naší socialistické vlasti a spolehlivé zajištění mírových jistot celého socialistického společenství.

V důsledku probíhajícího procesu vědeckotechnické revoluce ve vojenství a jeho konkrétních projevů v technické vybavenosti i v těch nejmenších vojenských kolektivech ještě dále vzrůstá význam každodenní práce velitelského sboru. Jen stěží si můžeme totiž představit, že by vojska byla schopna úspěšně plnit např. taková náročná zaměstnání, jako jsou taktická cvičení či bojové střelby bez toho, aniž by byla výsledkem také každodenní řídicí a organizačnické práce všech velitelů a jejich výchovného působení na své podřízené.

Nezastupitelnost velitelů jako hlavních organizátorů jednoty výcviku a výchovy vyžaduje, aby při plnění všech úkolů důsledně dbali o uskutečňování metody jednotného a družného úsilí s politickými pracovníky a stranickými organizacemi. Je již osvědčenou praxí, že právě při plnění hlavních a rozhodujících úkolů se tato metoda stává opravdovým zdrojem vysoké aktivity a iniciativy všech důstoj-

níků, praporčíků a vojáků základní služby. V souvislosti se zvýrazněním akcentu na vysokou kvalitu polního výcviku, jehož jádro tvoří taktická příprava, vystupuje do popředí výrazné požadavky, aby uskutečňování jednotného a druhného úsilí doslova prostupovalo každodenním pracovním stylem všech velitelů, ať působí na jakémkoli stupni.

Rostoucí požadavky na sladěnou činnost v malých vojenských kolektivech a zvyšující se nároky na jednotlivce nezbytně vyžadují, aby dosah této metody se konkrétně projevoval i tam, kde velení a řízení zdánlivě se redukuje na řešení nařízených úkonů, které vedou ke splnění stanovených cílů.

Spojení vědomostí, dovedností a návyků s vysoce tvůrčím přístupem se dnes stává pravidlem, bez jehož uplatňování v praxi se neobejde žádný velitel, ani jednotlivý voják. Proto uplatňování metody jednotného a druhného úsilí není jen metodou, která vede k vojenskodborné a technické vyspělosti lidí, ale je především metodou jejich politického řízení a vedení v náročných podmínkách vojenské služby.

Z tohoto hlediska vystupuje do popředí požadavek úrovně stranickosti v práci velitelů. Ta se musí projevovat v důsledném plnění funkčních povinností, ale také ve správném přístupu k podřízeným. Vysoká náročnost vůči sobě i k ostatním, hluboce prostoupená pocitem odpovědnosti za plnění úkolů BPP, je hlavním předpokladem úspěšné činnosti velitelů. Jen tento předpoklad však nestačí, není-li co nejtěsněji spojen s funkcí velitele jako politického vedoucího svých podřízených. Hluboká znalost marxismu-leninismu, politiky KSČ a úkolů, které z ní vyplývají pro armádu, je základem pro plnění této funkce. Jen z toho může vyplývat umění řídit, vést, organizovat a vychovávat.

Sjednocovat a koordinovat vynakládané úsilí při plnění úkolů bojové a politické přípravy není možné bez úzké součinnosti s politickými pracovníky a stranickými organizacemi. „Můžete nutit člověka pracovat jak chcete,“ řekl významný sovětský pedagog A. S. Makarenko, „jestli však současně s tím ho nebudete vychovávat politicky a mravně, jestli se nebudete podílet na společenském a politickém životě, potom práce bude jednoduše neutrální proces bez pozitivních výsledků.“ (Makarenko, A. S.: Sočinenija, tom 5 Moskva 1958, rusky, s. 116.) Právě v tomto smyslu plní spolu s veliteli významnou úlohu tyto články. Prohlubují stranickost veškeré vojenské činnosti lidí a zvyšují jejich cel-

kovou úroveň v souladu s požadavky vojenské politiky strany.

Politici pracovníci u útvarů a jednotek nedílně vstupují do uskutečňování jednotného a druhného úsilí, jsou spolu-realizátory této metody ve vojenských kolektivech. RMNO na tento výcvikový rok dále zvýrazňuje jejich podíl na stranickopolitické práci, zejména v oblasti výcviku, kázně a organizovanosti vojenského života. Výrazný akcent je rovněž položen na prohlubování politických aspektů řídicí a organizátorské práce, rozvoj aktivity a iniciativy vojáků z povolání a základní služby, na jejich vojenskodborný a technický růst.

Prohlubování vlivu stranickopolitické práce na celý komplex náročných úkolů v těchto oblastech vyžaduje, aby se dále zvyšovala přímá účast politických pracovníků na konkrétním uskutečnění výcviku a výchovy vojsk. Přitom nejde v žádném případě o to, aby zdvojovali činnost velitelů, nebo dokonce je nahrazovali, ale aby svými specifickými metodami a formami působili na formování vědomí lidí, mobilizovali je ke kvalitnímu plnění úkolů a průběžně uskutečňovali účinnou stranickopolitickou práci. K tomu musí zdokonalovat nejen svou vojenskopolitickou, ale také vojenskodbornou a technickou úroveň.

Nutnost rozvíjení tvůrčího přístupu velitelů i samotných vojáků ke stanoveným úkolům se nemůže spokojit jen s využíváním osvědčených metod a forem práce politických pracovníků, ale vyžaduje od nich nezbytně i novátorské hledání nových, i když ještě v praxi neprovedených postupů. Jen to je totiž cesta jak zabezpečit, aby stranickopolitická práce byla svou účinností na úrovni objektivních potřeb lidí a nároků, které na ně kladou moderní zbraně a stále výkonnější bojová technika.

K předcházení případných chyb, nedostatků a nevyužitých rezerv, které snižují efektivnost stranickopolitické práce, vystupuje do popředí význam předávání a zevšeobecňování příkladných zkušeností. Právě politici pracovníci u útvarů a jednotek k nim mají nejbližší, protože působí přímo tam, kde se rodí konkrétní výsledky v bojové a politické přípravě. Jde zejména o předávání takových zkušeností, které napomáhají zlepšovat individuální práci s lidmi, zvyšovat účinnost stranickopolitické práce v jednotlivých druzích vojenskodborné přípravy a zlepšovat vztah vojáků ke svěření bojové technice.

Mnohostranná činnost politických pracovníků při realizaci jednotného a druž-

ného úsilí je těsně spojena s prací stranických organizací u štábů, útvarů a jednotek. RMNO na výcvikový rok zvýrazňuje klíčovou úlohu těchto článků při prohlubování vlivu strany na všechny stránky vojenského života, přičemž zdůrazňuje povinnost velitelů, aby se o ně ve své práci opírali, usměrňovali a využívali je. Vždyť stranické organizace dnes představují ohromnou sílu, početně zastoupenou i u těch nejmenších vojenských kolektivů.

Požadavky stálého prohlubování stranického vlivu na život vojsk mají pro dosahování nepřetržité bojové připravenosti a pohotovosti prvořadý význam. Zvýrazňován je zvláště požadavek jeho komplexnosti, diferencovanosti a konkrétnosti, tedy věcnosti stranické práce. Její podstata spočívá v jednotě cíle a jeho praktické realizaci, usnesení a jeho plnění, v používání takových postupů, lorem a prostředků, které zabezpečí maximální výsledky v práci.

Stranické organizace musí proto usilovat o stále všestrannější chápání bojové pohotovosti se zvýšeným důrazem na její politické a ideologické aspekty, o zkracování norem činnosti při bojovém poplachu, o dokonalou vycvičenost jednotek a péči o svěšené zbraně a bojovou techniku. Se znalostí věci řešit všechny otázky, které souvisí s dosahováním vysoké úrovně kázně a organizovanosti, s rozvojem aktivity a iniciativy lidí.

Hlavní metoda, kterou stranické organizace vstupují do společného úsilí všech velitelů, politických pracovníků a vojenských kolektivů, je metoda příkladnosti komunistů. Právě v tom se nejvíce projevuje konkrétnost stranické práce v celé šíři tohoto slova. Komunisté musí vždy stát v čele při plnění náročných úkolů na učebnách, cvičištích, střelnicích a ve vojenských prostorech.

Stranické organizace se proto nemohou uspokojovat s průměrností či dokonce zaostáváním svých členů, nemohou ani

připouštět, aby docházelo ke zlehčování podmínek při výcviku či v organizaci režimu vojenského života. K tomu musí ještě více vést i svazácké organizace a všechny příslušníky jednotek.

Jednotné a družné úsilí všech velitelů, politických pracovníků a stranických organizací není pouze metodou jejich vlastní práce při plnění náročných úkolů bojové a politické přípravy, ale současně prostředkem působení na všechny ostatní. Vždyť zabezpečování bojové připravenosti a pohotovosti není pouze věcí jich samých, ale záležitostí všech příslušníků útvarů a jednotek. Společné cíle si vyžadují společný postup, pak efektivně vynakládané úsilí. To mohou jen lidé ideově a politicky vyspělí, odborně zdatní a morálně silní, kteří jsou denně sjednocováni na pozicích vedoucí úlohy strany, principech socialistického vlastnictví a socialistického internacionálního.

Závěry XXVI. sjezdu KSSS a jednání našich komunistů znovu zdůraznily, že hlavním směrem strategické linie komunistické strany v období budování materiálně technické základny komunismu a výstavby rozvinutého socialismu je kvalita a efektivnost veškeré naší práce. To platí pro celou naši společnost i pro příslušníky ČSLA, což bylo potvrzeno i na jednáních všech stranických konferencí k přípravě XVI. sjezdu KSC.

Metoda jednotného a družného úsilí velitelů, politických pracovníků a stranických organizací byla právem označena za stěžejní při plnění náročných úkolů bojové a politické přípravy, ale i těch, které budou následovat v příštím období. Je proto povinností všech těchto článků, aby tuto metodu ve své práci důsledně uplatňovaly, tvůrčím způsobem rozvíjely a prohlubovaly. Jen tak mohou být náročné úkoly na tento výcvikový rok se cíle splněny, jen tak mohou být splněny závěry XVI. sjezdu KSC v Československé lidové armádě.

STŘETNÉ SRAŽENÍ

Operační zálohy nepřítele v útočné operaci můžeme v závislosti na jeho sestavě a prostoru činnosti ničit:

- hromadnými jadernými a leteckými údery na prostory soustředění nebo při přesunu k čáře dotyku,
- odražením protiúderu a rozbitím protiúderného uskupení,
- ve střetném sražení.

Střetné sražení je jedním z nejtěžších a nejsložitějších druhů útočné činnosti, při které se obě strany snaží dosáhnout stanovených cílů útokem vojsk s využitím účinků jaderných zbraní.

Při předvídání střetného sražení velitel a štáb armády nečekají na úplné informace o situaci, ale na základě získaných zpráv o nepříiteli a znalosti situace a možností vlastních vojsk přijímají rozhodnutí. Snaha je předejít nepříiteli ve vedení jaderných úderů, v ovládnutí výhodných čar a v zasazení hlavních sil do sražení. Včasné úkolování vojsk armády vytváří podmínky pro úspěch sražení, i když počítáme s upřesněním rozhodnutí velitele armády před zavázáním se hlavních sil do sražení.

V rozhodnutí pro střetné sražení velitel armády určuje:

- pravděpodobnou čaru střetnutí s hlavními silami nepříitele,
- objekty a dobu vedení jaderných úderů, úderů dělostřelectva a letectva,
- směr hlavního úderu a dalších úderů vojsk armády,
- úkoly divizí 1. sledu a taktického vzdušného výsadku,
- opatření pro ovládnutí výhodných čar,
- úkoly 2. sledu, raketového vojska, dělostřelectva a záloh,
- způsob rozvinutí vojsk a další opatření k zabezpečení bojové činnosti,
- organizaci velení.

Před zavázáním se hlavních sil do střetného sražení velitel armády upřesňuje rozhodnutí zpravidla na základě vzniklé situace a zpráv o nepříiteli.

Při stanovení úkolů ke střetnému sražení divizím 1. sledu zpravidla určuje bližší úkol a směr dalšího útoku. Obsahem bližšího úkolu divizí 1. sledu (viz Oper-1-1 čl. 173) bude:

- zničit hlavní síly protistojícího nepřítele,
- zmocnit se taktických prostředků jaderného napadení nebo je zničit,
- ovládnout prostor, který zabezpečuje výhodné podmínky pro rozvíjení útoku do hloubky.

Divize druhého sledu armády zpravidla zasazujeme k rozvíjení útoku do hloubky na směr hlavního úderu armády. Nebude výjimkou, že druhý sled armády budeme vytvářet po zahájení střetného sražení z divize přidělené ze zálohy velitele frontu. Velitel armády divizi druhého sledu stanoví: osy přesunu, čáry zasazení do sražení, předpokládanou dobu zasazení a směr útoku.

Vedení střetného sražení

Při střetném sražení je výhodné mít v 1. sledu tankové divize a tankové pluky k vedení mohutného předstíhujícího úderu na nepřítele a pro rychlé rozvíjení útoku do hloubky ke zničení jeho záloh, prostředků jaderného napadení a k ovládnutí důležitých objektů a prostorů v hloubce. Tím zamezíme i tomu, aby hlavní síly vedly zdoluhavé boje s částmi nepřítele, a znemožníme manévr záloh nepřítele, které by mohly ovlivnit výsledek střetného sražení.

Při použití ZHN zahajujeme střetné sražení zpravidla vedením předstíhujících jaderných úderů na prostředky jaderného napadení, místa velení a hlavní uskupení nepřítele za přesunu, zvláště na jeho tankové útvary a svazky do celé jeho hloubky.

Předstíhující jaderné údery na tato uskupení umožňují jeho ničení ještě před zahájením střetného sražení svazky a útvary armády. Tyto využívají výsledků jaderných úderů, urychleně se rozvinují do předbojových nebo bojových sestav (podle stupně zničení nepřítele) a s využitím odkrytých boků a mezer z chodu útočí na nepřítele, dokončují jeho zničení a rázně pronikají do hloubky. Přitom divize 1. sledu v takovéto situaci útočí na nepřítele z chodu a vedou většinou čelní roztínavé údery nebo čelní údery spolu s údery do boku uskupení nepřítele. Hlavní úsilí zaměříme k vytváření podmínek pro úder do boku a týlu uskupení nepřítele.

Může však být i situace, že po předstíhujících jaderných úderech ztratí uskupení nepřítele bojeschopnost nebo jeho bojeschopnost bude narušena a divize 1. sledu armády bez narušení bojeschopnosti vyjdou s předstihem na čáru zasazení. V takovéto pro nás výhodné situaci můžeme dokončit zničení hlavního uskupení nepřítele i menšími silami, nebo v předbojových sestavách v krátké době zničit nepřítele a proniknout do hloubky. Tento úspěch ve střetném sražení zabezpečí i plnění úkolů útočné operace armády.

Naproti tomu při nedodržení některých zásad střetného sražení se může nepřítele, jehož bojeschopnost po jaderných úderech nebyla narušena, podařit včas rozvinout hlavní síly a ovlivnit průběh střetného sražení ve svůj prospěch. Při takto nevýhodném průběhu střetného sražení bude nutné na směr úderu nepřítele částmi sil přejít urychleně do obrany, způsobit nepřítele ztráty a zastavit jeho útok. Zasazením 2. sledu přenést úsilí na jiný směr a zvrátit průběh střetného sražení v náš prospěch.

Při střetném sražení bez použití jaderných zbraní ničíme nepřítele za přesunu údery frontového letectva, údery raket a palbou dělostřelectva na velké dálky. Především na dělostřelectvo nepřítele a prvosledové brigády vedeme krátkou palebnou přípravu.

Předsunutě odřady divizí 1. sledu využívají účinků úderů a paleb a z chodu ničí jednotky v dotyku a čelní jednotky hlavních sil. Předstihují nepřítele v ovládnutí výhodných čar a nutí hlavní síly k rozvinutí a jejich zasazení v nevýhodných podmínkách. K předstížení nepřítele v ovládnutí výhodných čar je výhodné, abychom vyslali předsunutě odřady a vysadili i taktický vzdušný výsadek.

Hlavní síly se v době palebné přípravy a boje předsunutých odřadů rozvinují do bojových sestav, využívají výsledků palebné přípravy a neprodleně z chodu vedou úder do boku hlavních sil uskupení nepřítele. Takovéto údery do boku uskupení nepřítele s využitím mezer vedou k jeho rozdělení a umožňují jeho ničení po částech a postupně k rozbití celého uskupení v krátké době při malých ztrátách vlastních vojsk. K zabránění příchodu druhého sledu a záloh nepřítele a jejich zasazení k ovlivnění střetného sražení vedeme na ně údery letectva a dělostřelectva. Na směry přesunu 2. sledu můžeme vysadit taktické vzdušné výsadky k zabránění jejich včasnému zasazení do sražení a k jejich postupnému zničení hlavními silami, které pronikají do hloubky. Proto je nanejvýš nutné, aby se hlavní síly nezavazovaly do zdoluhavých bojů při ničení rozdělených částí nepřítele, které zůstaly na bocích, ale pronikaly do hloubky, ničily přicházející zálohy a tím znemožnily jejich možný manévr. Pouze tak můžeme rychle zničit hlavní nepřátelské uskupení, získat iniciativu a vytvořit výhodné podmínky pro další rozvíjení útočné operace, což bude cílem střetného sražení.

Ke střetnému sražení bude často docházet při nevýhodném poměru sil a prostředků, kdy část vojsk prvního sledu armády na směru hlavního úderu přisunovaných záloh je nucena dočasně přejít do obrany na dosažené čáře. Tuto čáru upevní a umožní tak veliteli armády soustředit síly a prostředky k vedení úderu do boku uskupení nepřítele.

Střetné sražení více než kterýkoliv jiný druh bojové činnosti bude vyžadovat od velitelů a štábů umění předvídat vývoj událostí a rychle se rozhodnout podle vzniklé situace. Při rychlých a nenadálých změnách, které jsou charakteristické pro střetné sražení, vystupují do popředí zejména vlastnosti a návyky velitelů a štábů jako je vysoká organizovanost práce a sladnost štábů, přesnost a rychlost práce, umění rychle se orientovat ve složité situaci, schopnost upřesňovat úkoly podle vzniklé situace a pevně velet vojskům.

ROZOHRA SITUÁCIÍ PRI VELITEĽSKO-ŠTÁBNÝCH CVIČENIACH

Súčasný boj kladie vysoké požiadavky na politickú a bojovú pripravenosť vojsk a vyžaduje od veliteľov a štábov vysoké znalosti, organizačné schopnosti, samostatnosť, iniciatívu pri velení v zložitých situáciách.

Pripravenosť na plnenie týchto náročných úloh dosahujeme systematickou, cieľavedomou a všestrannou výchovou a prípravou veliteľov a štábov v poli. Jednou z týchto foriem sú i veliteľsko-štábne cvičenia. Súdrh minister v Rozkaze na výcvikový rok 1980—81 stanovil: „Vytvárať složitou dynamickou situáciu, hlboko promýšľať obsah, spôsob a dobu procvičenia každého učebného úkolu. Rozehru bojovej činnosti provádieť s ohľadom na prijatú a realizovanú rozhodnutí cvičiacich a reálnou činnosť vojsk.“

Aj v minulých číslach Vojenskej mysle boli o veliteľsko-štábnych cvičeniach zverejňované názory a skúsenosti hlavne o ich príprave a riadení, o rozohre situácií na základe rozhodnutí cvičiacich veliteľov skúsenosti uverejňované nie sú.

Návod na organizáciu rozohry situácií bol stanovený „Metodikou práce a povinnosťami riaditeľstva cvičenia, rozhodcovskej služby pri rozohre situácií, strát a spôsobov hodnotenia bojaschopnosti jednotiek a zväzkov po jadrových úderoch“. Naše poznatky sú z cvičení vo výcvikovom roku 1979—80, predovšetkým zo stupňa zväzok, pričom plne rešpektujú uvedenú metodiku.

Rozohru bojovej činnosti uskutočňuje riadiaci cvičenia prostredníctvom riaditeľstva cvičenia a rozhodcovskej služby. Pripravuje ju skupina dôstojníkov-spracovateľov cvičenia v čele s náčelníkom skupiny rozohry na základe rozhodnutia riadiaceho cvičenia, spravidla na jeden deň (24 hodín) bojovej činnosti.

Rozohre situácie musí predchádzať dôkladná analýza rozhodnutia cvičiaceho veliteľa, na ktoré je rozohra pripravovaná.

Pri posudzovaní rozhodnutia cvičiaceho veliteľa treba zhodnotiť reálnosť kalkulácií a prepočtov, ktorými je podložené.

Po takejto analýze rozhodnutia cvičiaceho veliteľa pripraví skupina rozohry návrh rozohry situácie. Pri jeho príprave treba dbať na vytváranie zložitých, poučných a dynamických situácií, ktoré zabezpečia splnenie stanovených cieľov a učebných úloh. Volíť také, ktoré budú nútiť cvičiacich veliteľov a štáby upresňovať prijaté rozhodnutia, prípadne k nim prijímať nové rozhodnutia. Situácie musia byť rozohrávané v konkrétnych a reálnych časoch rešpektujúcich platné zásady vedenia bojovej činnosti vlastnými vojskami a nepriateľom. V prípade, že prijaté rozhodnutie cvičiaceho veliteľa neriešilo dôsledne všetky potrebné otázky aj keď bolo možným variantom, musíme rozohrou situácií nútiť cvičiaceho veliteľa a štáb, aby ich riešil v priebehu vedenia boja.

Po schválení zámyslu rozohry situácií riadiaci cvičenia musí pristúpiť k podrobnému rozpracovaniu jednotlivých situácií. Tieto situácie zpracúvať k rozhodujúcim otázkam bojovej činnosti (zasadenie, odrážanie protisečí nepriateľa, násilný prechod vodnej prekážky, prechod do prenasledovania atď.) v časových intervaloch (každé 2—4 h) potrebných pre tvorbu bojových hlásení cvičiacich veliteľov a štábov.

Pri rozpracovávaní jednotlivých situácií je ďalej nevyhnutné vziať do úvahy:

- organizáciu prieskumu, najmä jeho komplexnosť, aktívnosť a nepretržitosť, včasnosť zistenia prostriedkov jadrového napadnutia a ďalších dôležitých objektov, presnosť odovzdávania súradníc a rýchlosť ničenia cieľov;
- nepretržitosť velenia;
- schopnosť široko využívať manéver a terén;
- presnosť splnenia nevyhnutných opatrení pre zabezpečenie bojovej činnosti;
- straty osôb, bojovej techniky a materiálu po jadrových úderoch nepriateľa a bojovej činnosti.

Skupina rozohry pripraví rozohry situácií tak, aby boli precvičené učebné úkoly, stanovené pre dané obdobie. Zároveň zladí spôsob rozohry situácií časovo a priestorovo. Určí a pripraví aj spôsob rozohry správ.

Pri určovaní spôsobu prípravy rozohry správ musíme brať do úvahy, ktoré správy:

- rozohrať prostredníctvom podriadených veliteľov a štábov, alebo prieskumných orgánov;
- imitovať, alebo značkovať;
- rozohrať riadiacim cvičením, alebo rozhodcovskou službou (výsledky pozorovania cvičiaceho veliteľa a štábu v teréne);
- rozohrať informáciami od nadriadených a susedov.

Spôsob rozohry správ musí zodpovedať spôsobu ich získavania. Skúsenosti potvrdili, že správy môžeme rozohrávať:

- od prieskumných orgánov kódovanými správami (pričom takto rozohrávať len správy prieskumných orgánov stupňa velenia, ktorý cvičí);
- odpočúvaním rádiovkej siete upovedomovania a výsledkov vzdušného prieskumu konaného v záujmovom pásme cvičiaceho veliteľa a štábu;
- od podriadených veliteľov a štábov kódovými správami, bojovými hláseniami, odovzdaním ukoristených bojových dokumentov nepriateľa;
- od nadriadeného kódovanými správami a styčnými dôstojníkmi s priesvitkami so situáciou;
- od susedov cez podriadených veliteľov na krídlach bojových zostáv, kó-

dovanými správami a styčnými dôstojníkmi s priesvitkami so situáciou, prípadne výmenou máp so zakreslenou situáciou;
— pozorovaním výsledkov bojovej činnosti.

Po schválení plánu rozohry situácií, zvážení všetkých skutočností, ktoré majú vplyv na spôsob rozohry správ, pripravíme poradie, čas a druh správ, ktoré bude rozohrávať rozhodcovská služba pri cvičiacom štábe a cvičiacich podriadených veliteľoch a štáboch. Pripraviť podrobne všetky správy, ktoré bude rozohrávať rozhodcovská služba nie je možné. Zásadne treba stanoviť čiary (priestory), na ktoré vyjdú vlastné jednotky k stanoveným časom, doby a priestory rozohry ZHN a s dodržaním určených pravidiel rozohrávať všetky ďalšie správy rozhodcovskou službou pri cvičiacich veliteľoch a štáboch útvarov.

Celá príprava rozohry správ je veľmi náročná a zložitá. Nestačí ju pripraviť jednotliviec. Avšak len kvalitnou a pripravenou rozohrou správ môžeme pripraviť situácie približujúce sa skutočným bojovým podmienkam.

Po príprave celej rozohry správ skupinou rozohry, ale predovšetkým po schválení rozhodnutia cvičiacemu veliteľovi, zhromaždíme príslušníkov rozhodcovskej služby a rozobereme:

- východiskovú situáciu a zámysel strán (u vlastných vojsk stanovenú bojovú úlohu nadriadeného veliteľa) na ďalšie obdobie;
- prednosti a klady prijatého rozhodnutia cvičiaceho veliteľa;
- neúplné, nesprávne alebo neriešené úlohy prijatého rozhodnutia;
- hlavné rozohrávané situácie a čo ich rozohrou riadiaci cvičenia chce u cvičiacich veliteľov a štábov dosiahnuť;
- stanoviť, na čo sústrediť pozornosť cvičiacimi v nasledujúcom období;
- v akom rozsahu rozohrať predpokladané straty strán;
- organizačné pokyny na ďalší deň činnosti (časový a priestorový pohyb riaditeľstva cvičenia, predpokladaný pohyb miest velenia cvičiacich stupňov, lehoty odovzdania príspevkov do rozboru atď.).

Rozbor jednotlivých situácií, rozhodnutí cvičiacich veliteľov je výhodné pripraviť na fólie a meotárom premietat pre názorné pochopenie všetkými príslušníkmi rozhodcovskej služby. Vo všetkých situáciách rozohrávať činnosť druhov vojsk, otázky materiálneho, technického a zdravotníckeho zabezpečenia v závislosti od činnosti nepriateľa, plnenia úloh a predpokladaných strát vlastných vojsk. S príslušníkmi rozhodcovskej služby vyriešiť všetky nejasné otázky spojené s činnosťou cvičiacich veliteľov a štábov ako i samotných príslušníkov rozhodcovskej služby.

V priebehu vlastnej rozohry správ operatívne riadiť skupinou rozohry rozohrávanie správ v závislosti od riešenia jednotlivých situácií cvičiacimi veliteľmi. K tomu využiť rádiovú sieť cvičiacich veliteľov.

Príprava a vlastná rozohra situácií na základe rozhodnutí cvičiacich veliteľov je vyvrcholením práce pri spracúvaní a riadení veliteľsko-štábnych číení. Je veľmi náročnou činnosťou na prácu skupiny rozohry. Vyžaduje všestranne pripravených pracovníkov, schopných reagovať na prijímané rozhodnutia cvičiacich veliteľov.

Kvalitnou a všestrannou rozohrou situácií na základe rozhodnutí cvičiacich veliteľov pripravujeme a učíme veliteľov riešiť situácie v dynamike boja, vylučujeme ich šablonovitú a rozvíjame ich tvorivé schopnosti.

K VYUŽITÍ SYSTÉMU ALEX V OPERAČNÍ PŘÍPRAVĚ

Současné období v ČSLA můžeme charakterizovat jako etapu cílevědomého vytváření a zavádění automatizovaných systémů řízení a velení. V oblasti mechanizace a automatizace polního velení je tvůrčí úsilí zaměřeno na vševojskový podsystem jako rozhodující a integrující a na podsystemy druhů vojsk. Toto zaměření je v souladu se záměry armád členských států Varšavské smlouvy. Pro potřeby vševojskového podsystemu velení byl zpracován a odzkoušen systém operačně taktických úloh ALEX (dále OTÚ ALEX).

Je to soubor úloh se společným informačním masivem a souborem obslužných programů, které zabezpečují funkci a provoz soustavy.

Systém OTÚ ALEX zahrnuje dvě skupiny úloh. Jednak je to skupina úloh, programů, která zabezpečuje funkci celého systému ALEX a patří sem především programy manipulační, ukládací, vyvolávací a aktualizací. Dále je to skupina operačně taktických úloh, která slouží bezprostředně uživatelům pro operačně taktické výpočty.

Skupinu úloh systému ALEX tvoří báze dat a systém řízení. Efektivní přístup k bázi dat zabezpečuje systém řízení. Systém řízení tvoří programy, které usnadňují práci s bázi dat jednotlivým operačně taktickým úlohám. Společnou bázi dat je ovšem nutné naplnit údaji a tyto během provozu průběžně aktualizovat.

Provoz souboru můžeme rozdělit na tyto části:

- naplnění báze dat konstantními údaji,
- naplnění báze dat proměnnými údaji,
- aktualizace báze dat,
- vyvolávání a zpracování výpočtů jednotlivých úloh.

Skupina operačně taktických úloh slouží pro výpočty podle zadání jednotlivým složkám štábu. Komplex je sestaven pro operační stupně velení. Úlohy jsou zaměřeny na informační přehledy a výpočty možností, potřebné pro hodnocení situace a stavu vojsk při přípravě a plánování operace. Těchto úloh v komplexu ALEX je 14.

Stručná charakteristika jednotlivých úloh:

AL 101 — Zpracování a výdej informací o počtech a složení vlastních vojsk. Zpracovává přehled počtů osob a bojové techniky ve formě úplné tabulky s vypočítaným % naplněnosti pro velitele, náčelníka štábu a pro jednotlivé správy — OMS, TAS, SPVO, SRVD, KS a další.

AL 102 — Zpracování a výdej informací o počtech a složení vojsk nepřítele. Zpracovává přehled o složení a počtech pozemních sil a letectva nepřítele v zájmovém prostoru. Úloha plní funkci centrální zpravodajské informace pro štáb, popř. i pro podřízené.

AL 103 — Předpověď vlastních ztrát živé síly a bojové techniky v prostorech epicenter jaderných výbuchů nepřítele. Úloha vydává přehled jaderných výbuchů nepřítele a předpověď ztrát osob a bojové techniky v prostorech epicenter nepřátelských jaderných výbuchů.

AL 104 — Výpočet pravděpodobných ztrát vojsk nepřítele po hromadných a skupinových jaderných úderech. Úloha řeší zpracování přehledu o předpokládaných počtech nepřítele po plánovaných a uskutečněných vlastních hromadných a skupinových jaderných úderech na nepřítele.

AL 105 — Výpočet a výdej kvalitativního poměru sil. Úloha řeší výpočet kvantitativního poměru sil; na základě bojových potenciálů probíhá výpočet kvalitativního poměru sil. Bojový potenciál je konstruován jako součet potenciálů klasických a jaderných zbraní.

AL 106 — Výpočet potřeby a rozdělení jaderných nábojů podle cílů. Úloha řeší automatizované zpracování optimálního rozdělení cílů mezi raketové vojsko a letectvo podle operačních norem spotřeby na typizované cíle.

AL 107 — Výpočet a výdej informací o bojeschopnosti svazů, svazků a útvarů. Úloha řeší výpočet bojové hodnoty svazů, svazků a útvarů a výpočet bojeschopnosti osob a zbraní, porovnaných se svazem (svazkem nebo útvarem) na 100 % počtech. V úvahu bere možnosti hlavních druhů zbraní, stav zásob munice a PHM, technický stav vozidel, vycvičenost vojsk a další ukazatele.

AL 108 — Bojové složení a možnosti vlastních vojsk. Úloha řeší automatizovaný výpočet skutečných nebo předpokládaných vševojskových svazů, svazků a útvarů v útočné operaci, podle počtu, vycvičenosti a ozáření živé síly a počtu a stavu hlavních druhů zbraní a bojové techniky.

AL 109 — Průlom obrany nepřítele bez použití jaderných zbraní. Úloha řeší výpočet souboru údajů, které charakterizují a limitují průlom obrany nepřítele bez jaderných zbraní a jsou podkladem do plánu operace.

AL 110 — Předpověď radioaktivního zamoření terénu. Úloha tiskne grafické znázornění pásme pravděpodobného zamoření, a to buď předem dané oblasti činnosti, nebo libovolně zvolené jiné oblasti.

AL 111 — Výpočet pravděpodobných radiačních ztrát při činnosti vojsk v prostorech radioaktivního zamoření. Úloha vyhodnocuje ztráty daných jednotek a to tak, že k názvu jednotky uvádí zda šlo o radiační ztráty v prostoru (s jeho

označením) a jsou tištěny radiační ztráty ve všech časových variantách požadovaných zadáním. Radiační ztráty osob zadaných útvarů uvádí v %.

AL 112 — Výpočet předpokládaných ztrát vlastních vojsk při vedení operace bez použití prostředků jaderného napadení. Úloha řeší výpočet ztrát vlastních vojsk v operaci, při čemž bere hlavní faktory ovlivňující velikost ztrát: druh bojové činnosti, dobu zasazení, poměr sil apod.

AL 113 — Výpočet pravděpodobných ztrát nepřítele v operaci vedené klasickými prostředky. Úloha realizuje objektivní kalkulace ztrát nepřítele v operaci, při čemž bere v úvahu hlavní faktory ovlivňující jejich velikost. Tím vytváří podmínky pro reálnou aktualizaci informačních souborů o počtech nepřítele a objektivnější výpočet poměru sil.

AL 114 — Násilný přechod vodního toku. Úloha řeší výpočet přepravních prostředků a návrh grafikonu přepravy.

Úlohy můžeme rozdělit do tří částí:

1. část úloh — počty

Úlohy, které řeší tvorbu a aktualizaci početních stavů vlastních vojsk nepřítele. Pomocí těchto úloh můžeme zadáním % naplněnosti určitého svazku — jednotky vytvořit automaticky podrobné počty. Při naplnění informace o operační sestavě můžeme tak tisknout automaticky potřebné přehledy počtů. Zároveň tyto počty slouží pro 2. a 3. skupinu úloh. Jde o úlohy AL — 101 a AL — 102.

2. část úloh — výpočty, možnosti a kalkulace

Úlohy pro výpočet možností vojsk, které slouží ke zhodnocení situace pro rozhodnutí a k rozpracování situace. Patří sem výpočty kvantitativního a kvalitativního poměru sil vlastních vojsk a nepřítele, použití jaderných zbraní, bojeschopnost vlastních vojsk a bojových možností vojsk. Do této skupiny patří úlohy AL — 105, AL — 106, AL — 107, AL — 108, AL — 109 a AL — 114.

3. část úloh — prognózy

Úlohy, které řeší následky jaderných úderů, předpovědi zamoření terénu po jaderném výbuchu a dávek ozáření a ztráty při vedení operace bez použití jaderných zbraní jak u vlastních, tak i nepřítele. Jsou to úlohy: AL — 103, AL — 104, AL — 110, AL — 111, AL — 112 a AL — 113.

Soustavy operačně taktických úloh ALEX můžeme využít na velitelsko-štábních cvičeních, štábních cvičeních, válečných hráč, letučkách, skupinových cvi-

Tabulka 1

Komplex ALEX	Rozpracování cvičení						Příprava cvičících
	zámysl		plán provedení		příprava podkladů pro cvičící		
	zpracování	schvá- lení	zpracování	schvá- lení			
Banka dat	1. Vytvoření banky dat			2. Aktualizace BD		3. Aktualizace BD MP-1 výchozí situace	
Využití komplexu OTÚ ALEX	počty	101 102				101 102	
	vypočty možností a kalkulace	105 106 107 108 109 114		105 106 107 108 109 114			Vydání námětů a podkladů pro cvičení, studium a příprava na cvičení
	prognózy	103 104 110 111 112 113		103 104 110 111 112 113		111	

čeních a cvičeních s vojsky. Není při tom vhodné omezovat toto využití jen na cvičící štáby a na vlastní cvičení. Řídící orgány mohou soustav využívat hlavně při přípravě cvičení, k rozpracování zámyslu cvičení, námětů i plánu cvičení. V průběhu cvičení pak ke zpracování analýzy situace, pro rozehrání dílčích situací a pro hodnocení jednotlivých stran.

Při tom výsledky úloh můžeme využít pro tvůrčí práci příslušníků štábů na dokumentech a výsledky některých úloh jsou též využitelné přímo jako součást dokumentů vydávaných cvičícím štábem. Využití úloh při rozpracování cvičení — viz tabulku 1.

Operačně taktických úloh můžeme využít i v metodice práce štábu. Plánování operace je ucelený proces, který z organizačních a pracovních důvodů probíhá na několika stupních velení. Toto relativní osamostatnění jednotlivých částí procesu plánování se odráží i v rozdělení metodiky práce na metodiku práce vlastního štábu a metodiku práce podřízených štábů.

V uplynulých letech i v současném období se projevuje výrazná tendence ke zkracování lhůt pro vydání potřebných bojových nařízení vojskům. Tato tendence vyústila v požadavek souběžného plánování operace a boje. Podstata souběžného plánování spočívá především v informování podřízených štábů o podstatných, avšak zpravidla ne ještě definitivně schválených závěrech jednotlivých etap práce nadřízeného stupně velení a v zahajování plánování v těchto štábech s využitím takto získaných podkladů. Výrazné zkrácení potřebné doby po plánování si vyžaduje nasazení prostředků automatizace velení.

Řešení komplexu operačně taktických úloh ALEX vycházelo především ze zásad

souběžného plánování a dále z těchto limitujících podmínek:

- ze současné metodiky práce štábu,
- ze současného organizačního a funkčního uclení štábu,
- z materiálně technického zabezpečení zejména přenosovými zařízeními, zařízeními pro pořizování vstupních údajů a výstupních výsledků. Tyto podmínky jsou dány možnostmi počítače ADT-MOMI.

Organizace prací na štábu při realizaci komplexu OTÚ ALEX spočívá v tom, že určený pracovník štábu — správce informačního masívu (pracovník výpočetního střediska) organizuje práce na:

- zpracování základních vstupních informací pro informační masív při jeho počáteční tvorbě (naplnění tabulkových počtů),

- průběžném doplňování informačního masívu nejnovějšími informacemi (aktualizace informačního masívu),

- zpracování doplňkových informací pro výpočet úloh a vlastní řešení výpočtu.

Základní informace potřebné k naplnění informačního masívu, v průběhu operace k jeho aktualizaci a doplňkové informace k řešení výpočtů jednotlivých úloh dodávají určené důstojníci z příslušných správ (oddělení). Vstupní informace se zapisují do připravených deníků vstupních informací.

Řídícím orgánem pro sběr, přípravu a děrování vstupních informací je správce informačního masívu. Záznam informací kontrolujeme z hlediska obsahové správnosti, úplnosti a reálnosti.

Po kontrole vstupních informací řešíme podle požadavku štábu výpočet.

Výstupní sestavy zhotovené na samočinném počítači v požadovaných variantách a počtech výtisků doručujeme uživatelům — správám (oddělením).

K využití soustavy OTÚ ALEX v operační přípravě

V současné době jsou vybavovány štáby samočinnými počítači ADT-MOMI, a to stacionární nebo mobilní verzí. Rovněž obdobná situace je na vojenských vysokých školách — zvláště VA AZ.

K využití soustavy ALEX jsou rozhodující etapy:

- naplnění informačního masívu,
- výběr úloh,
- sestavení postupu výpočtu jednotlivých úloh a jejich využití,
- pořizování vstupních dat pro jednotlivé úlohy,
- výpočet na samočinném počítači.

Při výběru úloh bereme v úvahu především to, čeho chceme dosáhnout, např. snížení pracovní, zvýšení kvality podkladů pro rozhodování, praktického procvičení štábu ve využívání automatických prostředků apod.

Při dosavadním způsobu cvičení a lektu, při nedostatku pracovníků a času nerozpracovávají se podrobnosti situací a potřebné podklady se dávají často odhadem. Rovněž při cvičení nerozebíráme dílčí situace do potřebných detailů. Tento stav můžeme zlepšit využitím soustavy operačně taktických úloh ALEX. Využití OTÚ ALEX v operační přípravě — viz tabulku 2.

Tabulka 2

Úlohy ALEX Druh operační přípravy			AL													
			101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114
Velitelsko- štábní cvičení	příprava	zámysl	x	x	x	x	x	x				x	x	x	x	
		námět	x	x												
		plán provedení	x	x	x	x	x	x			x					x
	uskutečnění	nácvik rozhodčí služby	x	x			x		x	x						
		ŘC pro rozehru dílčích situací			x	x	x	x				x	x			
		ŘC pro analýzu situace			x	x	x							x	x	
		rozbory					x		x	x						
Válečné hry	příprava	příprava podkladů	x	x	x		x		x	x	x					x
	uskutečnění	rozhra situací	x	x	x		x									
Letučky	příprava	příprava podkladů	x	x			x		x	x	x	x	x	x	x	x
	uskutečnění	rozhra situací	x	x			x				x			x	x	x
Skupinová cvičení	příprava	příprava podkladů	x	x			x		x	x	x					x
	uskutečnění	rozhra situací	x	x	x		x				x					x
		rozbory			x		x									

Soustava OTÚ ALEX pro uživatele přináší užitek v kvalitnějších hodnocení situace a v získání objektivnějších podkladů k rozhodování nebo sestavení a řízení cvičení. Umožňuje též úsporu kvalifikované práce příslušníků štábů a tím věnovat ušetřený čas tvůrčí práci na rozpracování cvičení.

Úspěšná realizace úloh a efekt výpočtu pro operační štáby závisí především na dvou zásadních faktorech:

- na plynulém dodání vstupních informací, které zabezpečují trvalou aktuálnost informačního masivu,

- na dovedném a cílevědomém využívání výsledných sestav v pracovním cyklu štábů.

Efektivnost a přínos komplexu operačně taktických úloh ALEX

Řešení integrovaného komplexu operačně taktických úloh se společnou bankou informací vychází se zásadního požadavku, a to zefektivnit práci a urychlit provozní cyklus štábu v procesu plánování, rozhodování a řízení operace.

Efektivnost komplexu úloh ALEX v práci štábu při využití automatizačních prostředků vidím v tom, že:

- zjednodušuje a zefektivňuje sběr vstupních informací,

- zamezuje několikanásobnému vyplňování stejných údajů do formulářů pro různé úlohy,

- podstatně snižuje zatíženost přenosových cest,

- několikanásobně zmenšuje objem a pracnost zpracování a přípravy vstupních informací pro strojové využití,

- snížením objemu zpracovávaných informací snižuje se současně i pravděpodobnost výskytu chyb jak při přenosu, tak při zpracování,

- zjednodušuje se celý cyklus přípravy a řešení výpočtu jednotlivé operačně taktické úlohy,

- zkracuje čas na zpracování podkladů oproti ručnímu zpracování,

Komplexu můžeme efektivně využívat v období

- přípravy cvičení,

- plánování, zejména k přípravě podkladů pro vyhodnocovací činnost a rozhodovací procesy,

- vedení operace k přípravě podkladů pro řízení a rozhodování,

- vyhodnocování účinků jaderných úderů nepřítele na vlastní vojska a vlastních jaderných úderů na nepřítele.

Využití této soustavy přispěje k tomu, že důstojníci štábu se budou postupně seznamovat s možnostmi využití automatizačních prostředků. Toto jim umožní aktivněji ovlivňovat zadávání úloh a jejich posuzování při oponentních řízeních.

- přináší kvalitativní vyšší výsledky, než můžeme dosáhnout ručním způsobem,

- napomáhá v zacvičování štábů při využívání zaváděné automatizační techniky,

- přispívá k zacvičování a získání rutinních návyků ve výpočetních střediscích zejména při řízení a využívání velké systémové úlohy a společné banky dat,

- můžeme soustavu využívat v období přípravy na operační cvičení k řešení složitých a pracovních výpočtů a kalkulací ve více variantách jako podkladový materiál pro RC a RS,

- soustavy mohou využívat v operační přípravě štábů při nácvičích, letuších apod. jak řídicí orgány, tak i účastníci těchto zaměstnání,

- soustavy můžeme využívat při přípravě cvičení pro školení posluchačů na operačních stupních velení,

- soustavy mohou využít v procesu výuky jak učitelé, tak posluchači při řešení důležitých úkolů.

Zároveň chci podotknout, že k úspěšnému využití soustavy musíme vytvořit potřebné organizační předpoklady. Především je nutné seznámit důstojníky s možnostmi soustavy na praktických příkladech.

BANKY DAT JAKO INTEGRAČNÍ PRVKY KOMPLEXŮ ÚLOH POLNÍHO SYSTÉMU VELENÍ

Proces projektování programového a informačního zabezpečení automatizace velení vojskům v polních podmínkách stále více směřuje k vytváření a využívání komplexů operačně taktických, technických a týlových úloh, integrovaných na společných, účelově konstruovaných bankách dat. Tento objektivně daný směr není charakteristickým pro automatizaci procesů v polním systému velení jen v Československé lidové armádě, nýbrž ve všech bratrských armádách států Varšavské smlouvy. Považujeme jej za jednu z podmínek postupného přechodu k využívání perspektivních automatizovaných systémů v práci funkcionářů na polních pohyblivých místech velení. Proto v rámci spolupráce armád států Varšavské smlouvy v uplynulých letech proběhla řada výzkumů a praktických ověřování výsledků řešení dané problematiky a na tomto základě byly přijaty společné dokumenty a doporučení.

Protože uvedený trend bude nesporně pokračovat a stále se prohlubovat i při využívání současných nebo zaváděných

počítačů, ale především proto, že na tvorbě bank dat pro komplexy úloh se nutně budou vedle jejich budoucích provozovatelů (výpočetních středisek) stále hlouběji podílet také jejich uživatelé (důstojníci štábů), chci především pro ně poskytnout určitý úvod k pochopení obsahu pojmu „banka dat“, jejích základních funkcí a poslání a naznačit základní předpoklady úspěšného projektování a využívání bank dat.

Chci orientovat především ty důstojníky štábů, kteří se budou danými otázkami aktivně zabývat a podílet na jejich řešení. Specialisté oblasti automatizace velení, kteří plní úkoly projektování programového a informačního zabezpečení polního systému velení, mohou zde najít alespoň ty jednotlicí momenty, které vyplývají ze společných dokumentů a doporučení k daným otázkám. Dále chci napomoci k tomu, aby všichni — řešitelé, provozovatelé, uživatelé — hovořili o problematice bank dat komplexů úloh polního systému velení v jednotném jazyce, v jednotných pojmech.

Co je banka dat komplexu úloh

Definice bank dat bylo vysloveno a napsáno již mnoho. V podstatě byly obdobné nebo jen málo se věcně lišily. V zásadě se můžeme sjednotit na tom, že

banka dat je určitý organizačně informační systém, který tvoří tyto prvky (podsystemy): báze dat, systém řízení banky dat a jazyk banky dat. Banka dat

představuje integrační prvek komplexu operačně taktických, technických nebo týlových úloh a jako technický pojem je spojena s určitým technickým výpočetním systémem — počítačem.

Báze dat je jedním ze základních a nezbytných prvků banky dat, v podstatě jejím prvkem informačním. Tvorí ji popis báze dat a masivů dat (informační masivy).

Popis báze dat je určitá uspořádaná množina údajů o logické a fyzické struktuře báze dat (masivů dat), vyjádřených pomocí názvů a charakteristik elementů báze dat. Na základě těchto údajů systém řízení banky dat vykonává veškeré operace nad informačními masivy.

Báze dat má svoji logickou strukturu, která vyjadřuje členění informací do souborů a masivů podle obsahového (věcného) významu informací, podle charakteru a přínaléžitosti informacemi popisovaných operačně taktických, vojenskotechnických a dalších speciálních objektů, ale také s ohledem na efektivní využívání masivů dat úlohami komplexu a jednotlivými uživateli polních míst velení. Logická struktura báze dat není bezprostředně spojena s konkrétním počítačem a nevjadřuje rozmístění masivů dat v jeho paměti. Podmínkou a cestou k vytvoření logické struktury báze dat je využití metod a vhodných kritérií klasifikace informací.

Fyzická struktura báze dat je naopak přímo spojena konkrétním počítačovým systémem a vyjadřuje technickou transformaci logické struktury báze dat do jeho paměťových prostředků, tj. definuje konkrétní strukturální rozmístění zápisů masivů dat a jejich elementů v paměti použitého počítače. Při projektování fyzické struktury je nutné respektovat dostupné typy paměti počítače a jejich objem, rozsah báze dat, jednotlivé úlohy komplexu, jejich funkční obsah a maximální rychlost jejich výpočtů, druh a posloupnost čerpání informací z báze dat těmito úlohami, posloupnost a požadavky operativnosti prvotního naplnění a aktualizace báze dat a další faktory.

Masivy dat obsahují uspořádané množiny kódovaných informací o potřebných operačně taktických, vojenskotechnických a dalších speciálních objektech. Pod těmito objekty rozumíme např. prvky organizačních struktur a bojových sestav vlastních vojsk a vojsk nepřítelů, prvky jejich výzbroje a bojové techniky, další prostředky jejich materiálního zabezpečení, osoby, události a jevy operace (boje), terénní přírodní nebo umělé předměty apod. Tyto objekty jsou v bázi dat

(masivech dat) popsány jejich formalizovanými nebo úplnými názvy a údaji o jejich vybraných vlastnostech (charakteristikami). V masivech dat jsou uloženy a uchovávány aktuální informace, které jsou potřebné k výpočtu jednotlivých úloh komplexu a sestavení odpovědí na informační dotazy důstojníků štábů.

Dalším důležitým, v podstatě organizačním prvkem banky dat je systém řízení banky dat. Jde o systém programů (modulů), které zabezpečují funkci správy báze dat a realizaci vazeb banky dat na její okolí. Jde zejména o funkce naplnění a aktualizace báze dat, výběr a předávání informací z báze do výpočtu programů jednotlivých úloh komplexu, výběr informací z báze dat a formulace odpovědí na dotazy uživatelů v dialogovém režimu a další. Součástí systému řízení banky dat jsou zpravidla také programy pro zabezpečení diferencovaného přístupu uživatelů k informacím v bázi dat a ochrany masivů před zneužitím nebo narušením.

Prostředí, v němž se projektuje a generuje systém řízení banky dat, je technická konfigurace daného počítačového systému, jeho operační systém a další programové vybavení, včetně jeho programovacích jazyků. Při projektování systému řízení banky dat musí být dále respektována logická a fyzická struktura báze dat, maximální operativnost naplnění a aktualizace informačních masivů, informační jazyk banky dat, optimální spolupráce jednotlivých úloh komplexu s bankou dat, operativnost a úplnost odpovědí na informační dotazy uživatelů v dialogovém režimu a další požadavky.

Jazyk banky dat je definovaný soubor formalizovaných jazykových prostředků, který umožňuje komunikaci důstojníků štábů a pracovníků výpočetních středisek, ale také dílčích úloh komplexu s bankou dat. Umožňuje např. formulovat popis báze dat a její fyzické struktury, sestavit vstupní informace a data z výpočtu úloh pro naplnění a aktualizaci informačních masivů, formulovat dotazy a odpovědi v režimu dialogu apod.

Jazyk banky dat má svoji přesně definovanou gramatiku a sémantiku a jeho materiálním základem je určitý slovník lexikálních obrazů (názvů, zkratk, značek) operačně taktických, vojenskotechnických a dalších objektů a termínů, které při práci s bankou dat a uvnitř vystupují. Jazyk banky dat spolu se slovníkem používaných (dovolených) lexikálních jednotek (prvků) tvoří lingvistické zabezpečení banky dat.

Jazyk banky dat je podmnožinou informačního jazyka celého komplexu úloh, který musí navíc umožňovat např. formulaci zadání na výpočet jednotlivých úloh, definovat varianty jejich výpočtu, formalizovat výstupní sestavy úloh apod.

Sestavení informačního jazyka je do jisté míry limitováno dostupnými programovými jazyky daného počítače a jeho

operačním systémem. Přesto je požadavek, aby se co nejvíce blížil přirozenému jazyku uživatelů a provozovatelů. Tento požadavek vyplývá z psycholinguistických schopností důstojníků štábů a pracovníků výpočetních středisek snadno si jazyk banky dat a jeho lexikální prvky osvojit a plynule je používat v náročných polních podmínkách.

Jaké jsou úkoly a funkce banky dat

Úkoly banky dat komplexu operačně taktických, technických nebo týlových úloh jsou implicitně obsaženy v první části článku. Dva z nich jsou nejvýznamnější a určující:

První spočívá v uchovávání a poskytování aktuálních informací (dat) k jejich vícenásobnému využití při výpočtech programů jednotlivých úloh komplexu. Vytvoření a využívání banky dat tedy přispívá k racionalizaci sběru, předávání a přípravy vstupních informací nutných k výpočtům úloh komplexu a k úspoře celkové doby potřebné k realizaci těchto činností, a to cestou odstranění jejich opakovaného uskutečňování nad stejnými informacemi pro každou úlohu samostatně. Banka dat současně umožňuje snižovat nároky na rozsah potřebné paměti k uložení informací pro všechny úlohy komplexu, což je významné zejména u přenosných počítačů, jejichž paměťové prostředky jsou z hlediska objemu do určité míry omezeny.

Druhým úkolem banky dat je zabezpečení informačních odpovědí na dotazy funkcionářů míst velení v dialogovém režimu práce s bankou dat. Banka dat může poskytovat odpověď např. na dotaz o naplněnosti určitého svazku nebo útvaru osobami, o naplněnosti a číselném stavu zvolených druhů zbraní a bojové techniky, o stavu zásob prostředků týlového zabezpečení u vojsk nebo v pohyblivých základnách apod. Dotazy formulují důstojníci štábů (nebo pracovníci výpočetního střediska) v definovaném informačním jazyce banky dat, ve kterém banka dat také sestavuje odpovědi a poskytuje je formou tištěných dokumentů nebo formou sdělení na displeji počítačového systému.

K tomu, aby banka dat mohla uvedeně úkoly plnit, musí být vybavena prostředky k realizaci řady nezbytných funkcí. Mezi nejdůležitější **funkce banky dat** a jejich prvků můžeme zařadit:

Z hlediska technologie práce s bankou dat je prvotní funkcí **naplnění báze dat**. Znamená to, že v rámci fyzické struktury

báze dat jsou vyčleněny masívy a místa pro zápis všech potřebných informací, a že systém řízení banky dat má k dispozici programy, které zabezpečují příjem výchozích informací a jejich strojový zápis do příslušných míst v paměti počítače.

S naplněním báze dat jsou však spojeny také otázky organizace sběru výchozích informací ve štábech, jejich doručování do výpočetního střediska, přípravy vstupních dat k jejich zavedení do počítače, účelného strukturování formulářů pro zápis informací k naplnění báze dat a další. Dosavadní zkušenosti ukazují, že v řešení právě těchto otázek a činností přetrvávají největší rezervy a slabá místa, která ve svých důsledcích vedou ke snížení celkové efektivity bank dat a celých komplexů úloh, i k pochybnostem o jejich účelnosti. Proto vyžadují zejména od řešitelů bank dat, v těsné spolupráci s řešiteli jednotlivých úloh komplexů, se štáby a výpočetními středisky hledat nové možnosti a uplatňovat racionálnější metody.

Báze dat je však prvotně naplněna zpravidla informacemi, které popisují stav a vzájemné vztahy objektů na začátku operace (boje). V jejím průběhu však objekty mění svoje charakteristiky (vlastnosti), některé objekty mohou zanikat nebo mohou vznikat nové, zpravidla mění i své interaktivní vazby apod. Proto banka dat musí umožňovat systematickou operativní **aktualizaci báze dat**, bez níž by se banka dat i dílčí úlohy komplexu postupně staly nepoužitelnými. Aktualizace báze dat spočívá v obnovování hodnot charakteristik objektů v informačních masívech, rušení starých nebo doplňování nových objektů a jejich charakteristik do báze dat a obnovování dalších údajů, a to podle reálného vývoje situace na bojišti a skutečného stavu vlastních a nepřátelských vojsk.

K realizaci této funkce je nutné předpokládat a vytvářet dynamickou strukturu báze dat a vybavit systém řízení banky dat množinou programů pro aktuali-

zaci masivů informací, jejich položek, jednotlivých objektů i charakteristik.

Jestliže jsou neustále naléhavými otázkami efektivního sběru, předávání a přípravy informací při naplňování báze dat, pak ještě s větší naléhavostí vystupují v případě aktualizace báze dat. Je tomu tak proto, že zatímco bázi dat můžeme naplnit zpravidla před zahájením cvičení (operace), její aktualizace probíhá již při cvičení, pod tlakem času a při vysokém pracovním zatížení důstojníků štábů i pracovníků výpočetních středisek. K řešení tohoto problému ve značné míře napomáhá též sestavení takové množiny aktualizací programů systému řízení banky dat, která umožňuje velkou variabilitu způsobů a forem aktualizace báze dat, vysoce účelná formalizace a členění formulářů vstupních dat a efektivní řešení dalších praktických činností.

Další funkcí banky dat je příjem informačních požadavků od programů úloh komplexu, vyhledání požadovaných informací v bázi dat, jejich výběr, zformulování a předání do vyžadujícího programu. Tuto funkci můžeme nazvat **realizací požadavků úloh**.

Jde o záležitost technického programového charakteru, která se — odmyslíme-li skutečnost, že není nutné pro každou dílčí úlohu vstupní data připravovat zvlášť — v okolí komplexu úloh v podstatě neprojeví a od funkcionářů polních míst velení nevyžaduje zvláštní pozornosti.

Inverzní funkcí (taktéž v podstatě technicko-programovou) je funkce **zápisu dat z úloh**. Spočívá v přebírání definovaných mezivýsledků a výsledků výpočtu programů úloh komplexu k doplnění nebo aktualizaci báze dat a v jejich zápisu do příslušných informačních masivů, s cílem umožnit jejich využití jinými úlohami nebo toutéž úlohou v dalším období. Realizace této funkce prostřednictvím programů systému řízení banky dat taktéž snižuje časové a pracovní náklady na sběr, předávání a přípravu vstupních dat pro výpočty dílčích úloh a pro naplnění a aktualizaci báze dat.

Z uživatelského hlediska je významnou funkcí banky dat tzv. **realizace dotazů uživatele**, které předkládají důstojníci polních míst a pracovišť velení vojskům.

Dotazy mohou být jednoduché, nebo složité.

Za jednoduchý dotaz považujeme požadavek na prostý výběr a poskytnutí údajů o charakteristikách zvolených objektů, které jsou uloženy v bázi dat. Jednoduchými dotazy jsou např.: „Kolik tan-

ků má 4. td?“, „Kolik bojeschopných stíhacích letounů je na letišti v Mnichově?“, „Jaké jsou počty osob, zbraní a bojové techniky u 181. msd?“ apod. Tyto dotazy však budou formalizovány pomocí informačního jazyka banky dat, takže budou zapsány např. takto: „DOTAZ 1::: 4TD;(T)?“, „DOTAZ 2:::LET,MNICHOV;(SL)?“, „DOTAZ 3:::181MSD;? apod. K realizaci těchto dotazů postačí jednoduché programy systému řízení banky dat, které nebudou zahrnovat v podstatě žádné matematické operace.

Složité dotazy jsou např.: „Jaký je poměr sil 4. td a protistojící 7. md NSR v tancích?“, „Jaká je bojeschopnost 181. msd?“ apod. Také tyto dotazy budou předkládány v normovaném formalizovaném tvaru, např. „POSIL:::4TD;(T):7MD;(T)?“. Je zřejmé, že realizace těchto dotazů vyžaduje složitější programy, které zahrnují určité matematické procedury, definovaná kritéria, stanovené normy a případné další prostředky.

Dotazy uživatelů se zpravidla realizují ve třech fázích. V první fázi jde o interpretaci dotazu a aktivaci programů systému řízení banky dat. Ve druhé fázi jsou tyto programy spuštěny, jsou vybrány potřebné informace z báze dat a probíhají žádané výpočty. Ve třetí fázi jsou odpovědi sestaveny a definovanou formou poskytnuty žadatelům (na tiskárně nebo na displeji).

Tato funkce banky dat bude aktuální především v době, kdy budou převzaty výpočetní systémy vybaveny terminálovými prostředky, které umožní bezprostřední komunikaci důstojníků štábů s bankou dat z jejich vzdálených pracovních míst. Realizace jednoduchých dotazů má však své místo již nyní, neboť umožňuje především pracovníkům výpočetních středisek kontrolovat správnost a úplnost naplnění, aktualizaci informací v bázi dat a další činnost spojenou se správou báze dat.

Poslední funkcí banky dat je **ochrana báze dat**. Spočívá v tom, že k informacím v masivech dat mohou přistupovat jen oprávnění funkcionáři a tím je zamezeno úniku a zneužití informací nepovolaným osobám, popř. jejich narušení nebo znehodnocení. K tomu můžeme v rámci projektování banky dat uskutečnit vhodná a účinná opatření. Jde např. o přidělení periodicky obměňovaných hesel a kódů informačním masivům báze dat a jednotlivým úlohám komplexu, které jsou sdělovány [známy] jen oprávněným důstojníkům štábů a výpočetních středisek a bez jejichž uvedení v dotazu nebo zadání na

výpočet úlohy banka dat neposkytne odpovíd. Tyto technickoprogramové prostředky vhodně doplňují ta opatření

k ochraně utajovaných skutečností, která jsou organizačně zabezpečena ve štábech a výpočetních střediscích.

Předpoklady vytváření bank dat

Vidíme, že banky dat komplexů operačně taktických, technických nebo týlových úloh jsou poměrně složitými a projektově náročnými systémy. Proces tvorby bank dat můžeme plným právem zařadit do vojenskovědecké práce interdisciplinárního charakteru v pravém slova smyslu.

Od jejich řešitelů (výzkumných ústavů, projektových pracovišť výpočetních středisek) vyžaduje odpovědnou práci a uplatnění řady metod a prostředků systémové analýzy a syntézy, operačního výzkumu, matematiky, moderního programování a dalších oborů. Předpokládá jejich dokonalé znalosti technických prostředků, operačních systémů a dalšího programového vybavení použitých počítačových systémů, jejich možností a způsobů jejich využití, ale také alespoň nejnужnější znalosti operačního umění, zásad plánování, vedení a řízení operace (bojové činnosti) a metodiky a podmínek práce daných orgánů velení vojskům v polních podmínkách.

Vyžaduje však také úzkou spolupráci řešitelů bank dat s řešiteli jednotlivých úloh komplexů, neboť tyto úlohy a banky dat komplexů představují jediný a nedělitelný výsledek jejich snažení. Proto požadavek, aby projektování dílčích úloh a banky dat bylo uskutečňováno vždy pod společným centrálním řízením, je požadavkem objektivním.

Důležitým předpokladem úspěšného vytváření a praktického využívání bank dat je nezbytná účast a podíl důstojníků příslušných orgánů velení. Od nich očekáváme, že do procesu vytváření komplexů úloh a bank dat vloží svoje bohaté zna-

losti nejnovějších poznatků a zásad operačního umění a taktiky, vymezí vojenské požadavky na banky dat z hlediska svých metod a uplatní svoje potřeby a praktické zkušenosti z velení vojskům. Bez jejich účasti se neobejde projektování žádné úlohy, tím méně projektování komplexu úloh s bankou dat.

Při projektování bank dat není zanedbatelná ani účast pracovníků výpočetních středisek — budoucích provozovatelů bank dat. Také od nich je nutné přebírat poznatky a podnětné náměty ze zabezpečování informačních potřeb štábů s využitím výpočetní techniky v polních podmínkách.

O tom, že družné úsilí a spolupráce řešitelů, uživatelů a provozovatelů není jen přáním, ale že nabývá stále výraznějších konkrétních podob a přináší dobré výsledky, svědčí příklad komplexu operačních úloh pro plánování a řízení frontové útočné operace ALEX-F a jeho banky dat, kterou zpracovával Výzkumný ústav GŠ ČSLA pro malý převozný počítač MOMI. Na jejím řešení se aktivně účastnili hlavní funkcionáři a další důstojníci Západního vojenského okruhu.

Princip úzké spolupráce mezi řešiteli, uživateli a provozovateli je jedním z hlavních principů vytváření bank dat komplexů úloh polního systému velení. Při jejich projektování je však nutné respektovat další principy a požadavky a dodržet určitým způsobem optimální a praxí ověřený postup. Postupu a principům tvorby bank dat pro komplex úloh polního systému velení budu věnovat samostatný článek.

VZDUŠNÝ PRŮZKUM V ÚTOČNÉ OPERACI

Průzkum nepřítelů, terénu a počasí je jedním z nejvýznamnějších druhů zabezpečení bojové činnosti ozbrojených sil a všech druhů vojsk. Hlavní úsilí průzkumu je nutné zaměřit v první řadě na získávání zpráv, které umožňují co nejúčinnější použití jaderných zbraní i konvenčních prostředků ničení k vybojování palebné převahy nad nepřítelem.

Vzdušný průzkum je jedním z hlavních druhů průzkumu. Může spolehlivě a včas získat údaje o nepříteli, terénu a počasí, nutné pro přípravu a vedení operací a pro úspěšné vedení bojové činnosti všemi druhy vojsk. Jeho určité výsadní postavení mezi ostatními druhy průzkumu je dáno jeho nezastupitelnými vlastnostmi, mezi něž patří zejména:

- rychlost a operativnost použití;
- velká manévrovost;
- možnost působit do velké hloubky území nepřítelů.

Význam vzdušného průzkumu se neustále zvyšuje, což má celou řadu objektivních příčin.

V první řadě je to prudký nárůst prostředků ničení a vysoké manévrovací schopnosti vojsk, jež vedou ke zvětšení rozmachu operací. To vyvolává potřebu získání velkého množství údajů o nepříteli ve velmi krátkých lhůtách.

Podíl malorozměrných a značně pohyblivých objektů na bojišti činí v současné době kolem 60–70 % všech cílů. Výrazně se zkracuje doba setrvávání vojsk

a bojových prostředků v prostorech soustředění, v palebných postaveních a na vzletových plochách při současném zvyšování kvality maskování i ostatních druhů zabezpečení.

Důležitým faktorem, který dále význam vzdušného průzkumu zdůrazňuje, je potřeba zabezpečení raketového vojska a letectva co nejpresnějšími údaji o souřadnicích cílů, povětrnostních podmínkách v prostoru cílů a o výsledcích vedených úderů.

Zvláštní význam vzdušného průzkumu spočívá ve vyhledávání, zjišťování, upřesňování a ověřování prostředků jaderného napadení nepřítelů. Tyto objekty, které se vyznačují vysokou bojovou pohotovostí, jsou velmi pohyblivé a mají malé rozměry, budeme je zpravidla ničit ihned po jejich zjištění.

Ve válce s použitím ZHN musí vzdušný průzkum zabezpečit účinné využití vlastních jaderných prostředků, splnění první a dalších frontových a vzdušných operací.

V období vedení boje klasickými prostředky se hlavní úsilí sil a prostředků vzdušného průzkumu zaměřuje na prostředky jaderného napadení nepřítelů, na jeho letiště, prostředky PVO a na vojska na bojišti, přičemž důležitým úkolem je zjišťování a sledování záloh. Vzhledem k tomu, že vždy (zejména v podmínkách střeževropského válčiště) hrozí přechod

k použití ZHN, musí vzdušný průzkum zabezpečovat i v období války bez použití ZHN velitele a štáby operačních svazů takovými průzkumovými údaji, které v případě potřeby umožní neprodlené vedení úderů raketovému vojsku a letectvu.

Síly a prostředky vzdušného průzkumu jsou schopny úspěšně plnit své úko-

ly, dosud však mají omezené možnosti při zjišťování malorozměrných a dobře maskovaných objektů a zejména při jejich bezprostředním ničení. Je proto nezbytným předpokladem úspěchu vzdušného průzkumu jeho vedení v úzké součinnosti s jinými druhy průzkumu a s úderným letectvem v závislosti na úkolech, místě, času a způsobech.

Organizace vzdušného průzkumu

Důležitým prvkem operačního učenění vojsk frontu je uskupení sil **letecké armády**, která je mohutným a nepohyblivějším prostředkem velitele frontu pro rozhodné ovlivňování rychlých a náhlých změn situace v průběhu operace. V útočné operaci, vedené bez použití ZHN, je letecká armáda prakticky jediným a rozhodujícím prostředkem pro ničení nepřátelských objektů v operační hloubce.

Bojová činnost letecké armády jako úderné síly frontu úzce souvisí s činností pozemního vojska. Letecká armáda plní úkoly v celém pásmu útoku pozemních vojsk a do celé hloubky operace. Jedním z nejdůležitějších úkolů letecké armády je vedení vzdušného průzkumu.

Letecká armáda plní též úkoly spojené přímo s operacemi vševojskových, popř. tankových armád, a mezi tyto úkoly patří významné místo taktickému vzdušnému průzkumu.

Velitel frontu, který ukládá letecké armádě úkoly, musí ve svém zámyslu počítat s tak důležitými faktory, jakými jsou **bojové složení** letecké armády, **letový re-surs** a **jaderná munice**, vyčleněná pro operaci. Vliv těchto faktorů se nejvýrazněji projevuje v plánu bojové činnosti letecké armády a v plánu průzkumu. Zde bereme v úvahu, že současně s vysokým počtem objektů nepřítele, proti nimž máme zaměřit úsilí vzdušného průzkumu, podíl průzkumných letounů (průzkumného letectva) je jen asi 10% celkového počtu letounů letecké armády, a proto není v silách průzkumného letectva všechny požadované objekty pokrýt. Průzkumné letectvo proto vede vzdušný průzkum pouze nejdůležitějších objektů a to takových, kde vedení vzdušného průzkumu jinými druhy letectva by bylo málo efektivní. Naproti tomu není ekonomické přidělovat průzkumnému letectvu úkoly vzdušného průzkumu takových objektů, které jsou současně vhodnými cíli pro bezprostřední ničení stíhacím bombardovacím letectvem, nebo úkoly průzkumu může s výhodou plnit bombardovací letectvo při letu k cíli nebo zpět.

Všechna opatření k zabezpečení bojové činnosti letecké armády v útočné operaci frontu vycházejí z **rozhodnutí velitele letecké armády**.

V souladu s úkoly frontu a letecké armády, na základě plánu průzkumu frontu a plánu bojové činnosti letecké armády organizujeme, podrobně plánujeme a všestranně zabezpečujeme vzdušný průzkum. Štáb letecké armády na základě operační směrnice velitele frontu k bojové činnosti letectva v útočné operaci a bojového nařízení pro vzdušný průzkum rozpracovává v souladu s rozhodnutím velitele letecké armády a jeho pokynů úkoly vzdušného průzkumu, řeší jeho všestranné zabezpečení a upřesňuje otázky součinnosti.

Mezi hlavní **úkoly vzdušného průzkumu** v útočné operaci patří:

- zjišťovat a upřesňovat rozmístění operačně taktických prostředků jaderného napadení;
- zjišťovat uskupení pozemních vojsk, záloh a jejich přesuny;
- zjišťovat rozmístění taktického letectva nepřítele, zejména nosičů jaderných zbraní;
- zjišťovat místa velení a upřesňovat rozmístění prostředků radiotechnického zabezpečení;
- vést průzkum ve prospěch vzdušných výsadků;
- zjišťovat obranná pásma v hloubce sestavy nepřítele;
- kontrolovat výsledky úderů vlastního raketového vojska a letectva.

Síly a prostředky letecké armády vedou též vzdušný radiací a povětrnostní průzkum.

Štáb letecké armády plánuje vzdušný průzkum podle úkolů a dnů do celé hloubky útočné operace frontu. Přitom nejpodrobněji rozpracovává úkoly pro přípravné období operace, pro první hromadný jaderný úder a úkoly na jeden až dva dny bližšího úkolu frontu. Ostatní úkoly zpracovává rámcově.

Při plánování vzdušného průzkumu vychází štáb letecké armády z průměrných

denních norem **bojového úsilí a z letového resursu** pro celé období operace. Průměrné maximální normy bojového úsilí jsou pro osádky taktického průzkumného letectva 1,5–2 vzlety na osádku a den, pro osádky operačního průzkumného letectva 1–1,5 vzletu na osádku a den.

Letový resurs průzkumného letectva (má-li armáda ve své sestavě dva průzkumné letecké pluky a předpokládáme-li dobu plnění bližšího úkolu frontu 6 dní a dalšího 9 dní) můžeme podle úkolů vojsk frontu rozdělit v plukovních vzletech takto:

- bližší úkol 26,
- další úkol 24,
- záloha 4,

Celkem 54 plukovních vzletů.

Pro vedení průzkumu celé území nepřítel v pásmu frontu dělíme na:

— **pásma operačního vzdušného průzkumu**, která přidělujeme průzkumným leteckým plukům (letkám) pro operační vzdušný průzkum a frontovému bombardovacímu letectvu;

— **prostory taktického vzdušného průzkumu**, které přidělujeme průzkumným leteckým plukům (popř. letkám) pro taktický vzdušný průzkum a svazkům stíhacího a stíhacího bombardovacího letectva.

Pásma a prostory se zejména na směru hlavního úderu frontu překrývají. Pro použití operačních bezpilotních průzkumných letounů určujeme směry nebo konkrétní tratě letu, taktickým bezpilotním prostředkům úseky nebo pásma činnosti. Hlavní směry průzkumu, důležité objekty nebo prostory (úseky komunikací) pro vzdušné fotografování určuje štáb frontu.

Na základě potřebných výpočtů k rozdělení sil vzdušného průzkumu na objekty a prostory zpracovává štáb letecké armády **plán vzdušného průzkumu** pro útočnou operaci. Plán může zahrnovat i úkoly a opatření pro vedení vzdušného průzkumu v období prvního hromadného jaderného úderu, nebo (zpravidla) pro toto období zpracovává samostatný plán vzdušného průzkumu. Jde-li o samostatný plán, zpracovává jej náčelník zpravodajského oddělení letecké armády se zpravodajskou

správou a se správou raketového vojska a dělostřelectva frontu. Tento plán zpracovává ve formě grafického plánu letů vzdušného průzkumu a uvádí v něm:

— pojmenování a číslování objektů přímého průzkumu stanovených zpravidla s správou frontu;

— způsoby průzkumu;

— volací znaky osádek plánovaných na průzkum každého stanoveného objektu;

— dobu vedení průzkumu, lhůty a způsob předávání hlášení s průzkumovými údaji.

Grafický plán vzdušného průzkumu pro období prvního hromadného jaderného úderu schvaluje náčelník štábu frontu.

Průzkumným leteckým plukům (samostatným letkám) a průzkumným osádkám a jednotkám jiných druhů letectva zpravidla stanovíme bojový úkol na období nebo na jeden den (24 hodin), někdy podle situace jen na několik letů, popř. na jeden let. Bojový úkol předává štáb letecké armády ve formě bojového rozkazu velitele letecké armády a bojového nařízení pro vzdušný průzkum. Úkoly pro průzkum na krátké období nebo na jeden let můžeme stanovit i ústně s písemným záznamem do deníku doplňkových nařízení pro průzkum.

Na základě ujasnění úkolu, zhodnocení situace a po vyslechnutí návrhů odborných náčelníků přijímá velitel průzkumného leteckého útvaru (nebo velitel svazku jiného druhu letectva) rozhodnutí, které je podkladem pro plánování vzdušného průzkumu ve štábu. Štáb leteckého svazku zpracovává plán vzdušného průzkumu zpravidla na období nebo dobu, určenou velitelem letecké armády. Jestliže byl v bojovém nařízení pro vzdušný průzkum uložen úkol na den nebo několik letů, vyjadřují se výsledky plánování v plánové tabulce průzkumných letů. U průzkumných leteckých útvarů a u bojových útvarů leteckých svazků zpracovávají štáby **plán bojové činnosti a plánovou tabulku průzkumných letů**, která může být jak v písemné, tak v grafické formě.

Tyto dokumenty upřesňujeme na každý den bojové činnosti a při velkých změnách v organizaci vzdušného průzkumu zpracováváme nové.

Vedení vzdušného průzkumu

Vedení vzdušného průzkumu v útočné operaci klade vysoké nároky na organizaci a všestranné zabezpečení. V závislosti na období, druhu a způsobu vedení

bojové činnosti pozemními i vzdušnými silami má své zvláštní charakteristické rysy. Nejobtížnější a nejsložitější činností se vyznačuje vedení vzdušného průzkumu

mu v prvním jaderném úderu frontu, kdy je nutné v krátké době zjistit údaje o velkém množství objektů nepřítele v podmínkách, s nimiž se osádka frontového letectva dosud nesetkala. Průzkumné letectvo vede v tomto období bojovou činnost **hromadným vzletem průzkumných letounů**.

Operační učlenění letecké armády v prvním hromadném úderu má zpravidla **dva sledy**: první (zabezpečovací) a druhý (úderný). Kromě toho vylučujeme asi 10 % všech druhů letectva do zálohy.

Hlavním úkolem **zabezpečovacího sledu** je přímý průzkum objektů jaderných úderů raketového vojska frontu i armád, jež je v pohotovosti ke druhému odpálení, zjišťování výsledků jaderných úderů raket odpálených v prvním pořadí a zjišťování nových nepřátelských objektů, především prostředků jaderného napadení.

Zbývající část sil pro taktický vzdušný průzkum a téměř všechny síly operačního vzdušného průzkumu letí v čele **úderného sledu** s cílem souvisle prozkoumat cíle minimálně do hloubky bližšího úkolu frontu.

Všechny úderné skupiny udržují od vzletu do zahájení úderu nepřetržitě spojení s příslušnými osádkami přímého průzkumu a se svými velitelskými stanovíšti pro příjem povelů k případné změně úkolu na nové nebo záložní objekty. Operační učlenění letecké armády v 1. hromadném úderu — viz **obr. 1**.

Také v období války bez použití ZHN je nepřetržitě veden vzdušného průzkumu nutným a náročným úkolem. Od samého začátku válečných akcí s použitím klasických prostředků ničení bude letecká armáda v první řadě plnit takové úkoly, jako je ničení letectva nepřítele, podpora pozemních vojsk a ničení prostředků ja-

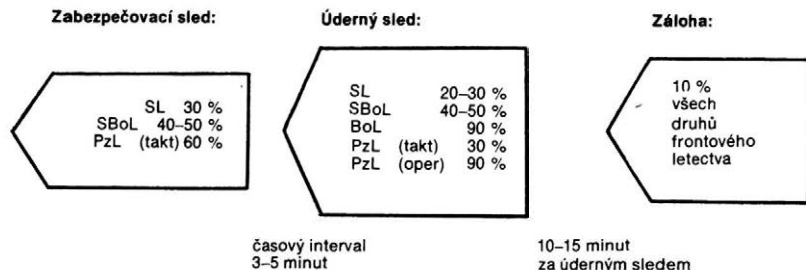
derného napadení nepřítele, které jsou trvale potenciální hrozbou pro vojska frontu v útoku.

Vzdušný průzkum je hlavním prostředkem k zabezpečení úderů silami letecké armády, která jediná je schopna v tomto období uvedené úkoly plnit, neboť raketové prostředky frontu budou v pohotovosti k použití jaderných zbraní a dělostřelectvo má omezený dosah.

Průzkumné letectvo bude v tomto období používat ve větší míře způsobu bojové činnosti **vzletem jednotlivých letounů a dvojic**, avšak v některých případech, zejména při potřebě prozkoumat v krátké době větší počet nepřátelských objektů (letišť, úseků komunikací apod.) použije i způsobu „hromadný vzlet“.

Vzlet jednotlivých letounů a dvojic bude průzkumné letectvo používat jako hlavní způsob i v dalším období jaderné války, neboť hromadný vzlet, který je velmi náročný na plánování, vedení, zabezpečení i na zpracování výsledků, budeme používat i v jaderné válce výjimečně, převážně pro zabezpečení důležitých etap operace. V těchto případech (stejně jako při hromadném vzletu v bezjaderné válce) ponecháme větší zálohu průzkumných letounů (30—40 %) pro plnění nepředvídaných úkolů.

Velmi závažnou etapou operace, kdy s velkou pravděpodobností hromadného vzletu použijeme, je zasazení druhého sledu frontu. V této etapě musí průzkumné letectvo znovu ověřit a upřesnit velký počet cílů, jejichž činnost by mohla vážně narušit plán zasazení. Činnost průzkumného letectva bude zaměřena zejména na upřesňování údajů o operačně taktických a taktických prostředcích jaderného napadení, na sledování přísunujících se záloh, na ověřování údajů o letišťích taktického a vojskového letectva, na ve-

Obr. 1

dení průzkumu obrany nepřítele v blízkosti plánovaných čar zasazení apod.

Úspěch průzkumu závisí na kvalitním vyřešení celé řady problémů, které jej bezprostředně ovlivňují. Mezi ně patří především volba nejvhodnějšího způsobu vzdušného průzkumu a pro daný případ nejefektivnějších palubních prostředků, stanovení nejvhodnějších taktických způsobů průzkumného letu, zabezpečení překonání protivzdušné obrany nepřítele a

zabezpečení činnosti průzkumného letectva radioelektronickými prostředky. Ze zkušeností z lokálních válek v Indočíně a na Středním východě známe, že právě těmito otázkám byla věnována oboustranně maximální pozornost a prokázalo se, že efektivnost vzdušného průzkumu je přímo úměrná úrovni jejich řešení. Rozsah článku nedovoluje, abych se těmito problémy blíže podrobně zabýval, i když jejich závažnost a aktuálnost je nesporná.

Na závěr chci uvést, že včasné, přesné a úplné zabezpečení velitelů a štábů svazů, svazků i útvarů pozemních vojsk a letectva potřebnými údaji o nepříteli, terénu a počasí je hlavním a prvořadým úkolem vzdušného průzkumu.

Zpravodajské orgány všech stupňů i velitelé a štáby letectva jsou zodpovědní za včasné splnění uložených úkolů podřízenými jednotkami a osádkami s optimálním stanovením sil a prostředků a se zajištěním maximální bezpečnosti průzkumných osádek při plnění bojových letů. Toho mohou dosáhnout pouze s dokonalou znalostí možností nepřítelů i vlastních sil a prostředků, vysokou organizovaností práce štábu a přesným plněním funkčních povinností všemi jeho příslušníky, vysokým stupněm aktivity a iniciativy při organizování a řízení bojové činnosti, neustálou součinností se štáby jiných leteckých svazů, svazků a útvarů a se štáby pozemních vojsk, v jejichž prostoru a v jejichž prospěch bojovou činnost vedou, i všestranným zabezpečením bojové činnosti.

K BOJI S ŘÍZENÝMI STŘELAMI S PLOCHOU DRÁHOU LETU

Za jeden z hlavních směrů zvyšování účinnosti prostředků vzdušného napadení na 80. léta považuje vojenské vedení USA a NATO vyzbrojení ozbrojených sil novou generací řízených střel s plochou dráhou letu. Podle jejich názorů představují americké řízené střely s plochou dráhou letu (dále ŘS s PDL) takřka absolutní zbraň. Nová zbraň má být jedním z prostředků k dosažení vojenské převahy Západu a navíc protipatření nás mají značně ekonomicky vyčerpávat.

Charakteristika ŘS s PDL

Je to malorozměrný bezpilotní prostředek, vybavený za letu trvale pracujícím turboreaktivním motorem, který na rozdíl od balistické rakety využívá aerodynamického pohonu. Je schopen udržovat let na vysoké podzvukové rychlosti i v malých výškách a dopravovat jaderný nebo konvenční náboj k ničení cíle.

Jeho konstrukci umožnilo uplatnění nových vědeckotechnických poznatků v oblasti malorozměrných, lehkých a vysoce efektivních motorů, naváděcích systémů pracujících na nových principech se zabezpečením vysoké přesnosti bojových hlavic, minipočítačů a ostatních radiotechnických zařízení. Byl uplatněn požadavek maximálně možné unifikace základních prvků a rakety verze letecké, námořní a pozemní s použitím stejných motorů, jaderných bojových hlavic a dalších prvků.

Malorozměrný motor při malé spotřebě paliva zabezpečuje cestovní rychlost 0,7 maximálně 0,85 M a má slabě infračervené záření. Má inerční systém navádění s třemi i více akcelerometry, umístěné na gyrostabilizované základně. Přesnost navedení je dána odklonem od dané dráhy a činí v průměru $750 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$ letu, ale může být vlivem nestability chodu motoru a meteorologickým podmínkám i větší. V určených intervalech zařízení rakety určuje její souřadnice,

kde se nachází, a srovnává je s předem určenými souřadnicemi. Pomocí počítače na palubě vydává autopilotu příkaz k opravnému manévru a navedení na stanovenou dráhu. Mimo to může zjištěné hodnoty využít k automatické kalibraci inerciálního naváděcího systému. Let koriguje korelační systém „TERCOM“, který zjišťuje potřebné údaje srovnáním profilu terénu při průletu nad předem stanovenými prostory s číselnou mapou terénu, která je uložena v paměti počítače. Metoda je založena na tom, že nadmořská výška terénu je funkcí bodu na dráze, kde se střela nachází. Mapa daného prostoru je rozdělena na čtverce 100×100 m s udáním číselné hodnoty střední výšky zemského povrchu.

Princip korekce spočívá v tom, že na palubě střely je zabudován radiolokační výškoměr, který určuje poměrnou výšku terénu v rozsahu 15–600 m. Přiblíží-li se střela k danému prostoru korekce, začne RL výškoměr vydávat údaje jeich srovnání s výškami uchovanými v paměti počítače a umožňuje stanovit úchylku střely na dráze. Po srovnání se vydává povel autopilotu ke korekci dráhy. V paměti může ukládat až 20 číselných map o rozměrech 2×10 km. To umožňuje mnohonásobnou korekci letu střely na její dráze k cíli.

Při využití inerciálního naváděcího systému a korelačního systému TERCOM činí pravděpodobná úchylna střely od stanovené dráhy letu podle západních pramenů méně než 200 m.

Pro další zvýšení přesnosti se předpokládá využít na konci její dráhy ještě jeden korelační systém „SMAC“. Je založen na použití negativního filmového záznamu, na kterém je natočen prostor cíle. Na konci dráhy letu se tento záznam srovnává s optickým obrazem cíle s okolím terénu tak dlouho, až se oba kryjí, přičemž jsou dávány povely ke korekci dráhy letu střely. Podle zahraničních údajů má tento systém zabezpečit vysokou přesnost zásahu s pravděpodobnou úchylnou několika metrů. Předpokládá to však použití jen v denní době a při dobrých meteorologických podmínkách.

Ke zvýšení přesnosti se v budoucnu dále počítá s využitím globálních družicových systémů, zvláště u střel určených na velké vzdálenosti. Navigační systém má tvořit 24 umělých družic Země rozmístěných na oběžných drahách, aby v každý časový interval byly nad libovolným bodem zemského povrchu čtyři družice. Družice mají vysílat v intervalu několika tisícín sekund synchronizační kódované signály, které budou přijímat speciální přijímače na střele. Po příjmu co do času různých čtyř signálů vypočítá palubní počítač střely její vzdálenost a stanoví její polohu. Pomocí družic může předávat informace o oběžných drahách okolo Země, které umožňují určit vzdálenost jednotlivých střel a polohu v prostoru s přesností do 100 m.

Důležitým prvkem letecké, námořní i pozemní verze RS s PDL je jaderná hlavice s 200–340 kt. U pozemních a námořních střel může být i konvenční náplň o hmotnosti 450 kg. Ta však zabere více místa na palubě než jaderná, a tím sníží zásoby paliva dolet střely.

V USA se vyvíjejí dva typy RS s PDL:

1. Boeing AGM 86 A — ALCM letecká protizemní (Air Launched Cruise Missile), Boeing AGM 86 B-ALCM-B letecká protizemní.
2. General Dynamics BGM 109 Tomahawk
 - a) SLCM námořní protizemní (Sea Launched Cruise Missile),
 - b) SLCM námořní protilodní,
 - c) TALCM letecká protizemní (Tomahawk Air Cruise Missiles),
 - d) GLCM pozemní protizemní (Ground Lunched Cruise Missiles).

Podle rozhodnutí NATO pro rozmístění řízených střel v Evropě přichází zatím v úvahu typ Tomahawk s čtyřhlavňovým odpalovacím zařízením v celkovém počtu 464 ŘS s PDL.

Můžeme však předpokládat, že v budoucnu budou přijaty nové dohody o rozmístění dalších typů ŘS s PDL.

ŘS s PDL typu AGM 86 ALCM A a ALCM B jsou vyvíjeny jako výzbroj strategických bombardovacích letounů s určením k vedení úderů jadernými náložími na pozemní objekty, aniž by bombardovací letouny vletly do prostoru působení aktivních prostředků PVO. Cestovní rychlost 850–1000 km.h⁻¹ a efektivní odrazová plocha cca 0,1 m², minimální výška 60–100 m a nad silně členitým terénem asi 150 m.

Z letounu jsou odpalovány pyrotechnicky a po oddělení ŘS od nosného letounu volně padá a asi za 0,5 s se pomocí pyrotechnického zařízení rozevírají nosné plochy a současně se spouští motor. Během 5–10 s (podle výšky odpálení) motor vyvine plný tah a střela letí k prvnímu bodu korekce a po opravě trati pokračuje k dalším bodům a asi 25 km před cílem motor přechází na režim maximálního tahu.

Má projektovanou vzdálenost 1100–2500 km, její rozměry umožňují používat existujícího odpalovacího zařízení revolverového typu, kterým jsou vybaveny letouny B-52 a plánuje se využívat odpalovacích zařízení, která by na palubě letounu umožnila umístit 8 ŘS v jeho pumovnici, a předpokládá se vyvinout nové závěsné zařízení pro dalších 12 ŘS s PDL. Hlavním druhem nosiče mají být letouny B-52 G a H. Uvažuje se o možnosti vývoje nosičů na bázi bombardovacích letounů F-111 s únosností 12 ŘS i využití velkých dopravních letounů typů C-5A, DC-10, C-130 H a Boeing 747, které by mohly nést 70–90 ks ŘS a při použití rotačního vypouštěcího zařízení vypustit všechny střely do 20 minut. Obdobnou variantou jako ŘS ALCM je ŘS s PDL TALCM.

BGM-109 Tomahawk SLCM jako strategická verze je určena k úderům proti pozemním cílům a má doplnit mezikontinentální balistické rakety ponorkového loďstva. Projektovaná vzdálenost je do 2500 km. Počítá se s jejím použitím z atomových ponorek i z hladinových lodí. Je uložena v torpédovém zařízení v ocelovém pouzdru a odpaluje se pomocí hydraulického odpalovacího systému. Po dosažení vzdálenosti asi 10 m od ponorky se uvádí do činnosti urychlovač na tuhé palivo, který pracuje asi 10 s a zabezpečuje východ ŘS z vody a výstup do výšky asi 300 m. V době výstupu se rozvírají okřídlené části, odpadá urychlovač a zapojuje se hnací motor. Střela pak letí buď v malé výšce nebo nabírá výšku 1500–3000 m a letí v této výšce až do přiblížení k zóně aktivních prostředků PVO. Ocelové pouzdro je poté vyhozeno z torpédometu.

Taktická varianta je určena proti lodím, přednostně proti raketovým. Liší se bojovou částí, jejíž hlavice je zpravidla vybavena konvenční náplní a má menší množství paliva. Plánovaný dosah má asi 550 km. Na počátku dráhy používá inerciálního naváděcího systému s rádiovým výškoměrem a v konečné fázi pak aktivní radiolokační hlavice s pasivním systémem pro vyhledání a rozpoznání cíle.

BGM-109 Tomahawk GLCM je určena k vedení jaderných nebo konvenčních úderů proti důležitým pozemním cílům na válčišti. Jejich rozmístění a odpálení se předpokládá z mobilních odpalovacích zařízení (čtyřhlavňové). Kromě turboreaktivního motoru má ještě startovací raketový motor na pevné palivo, s jehož pomocí startuje z pozemního odpalovacího zařízení typu Lance. Po odpálení se rozevírají nosné plochy, kormidla a vstupní otvor přívodu vzduchu hnací jed-

notky. Současně se spouští motor, inerční a korelační systém a ŘS s PDL se vyvádí do prvního korekčního bodu.

Předpokládá se nahrazení jaderné náplně konvenční a tím se sníží dolet asi na 550 km, kdežto u jaderné náplně má být dolet až 2500 km. Jejich zavedením do výzbroje se má uvolnit značné množství sil letectva pro leteckou podporu, k získání vzdušné nadvlády a k vedení úderů na pozemní pohyblivé cíle.

Je vyvíjena ŘS s PDL nové generace s hybridním (raketovým a turbínovým) pohonem, určená prozatím pro strategické bombardovací letouny s označením ASALM s rychlostí až 6 M, s odhadovaným doletem okolo 4000 km. Její případná úprava pro odpalování z pozemních odpalovacích zařízení není vyloučena.

Možné bojové použití ŘS s PDL

Zavedení ŘS s PDL v ozbrojených silách USA a dalších států NATO má vést ke zvýšení množství prostředků vzdušného napadení k překonání silné PVO, ke zvýšení počtů napadených objektů a ke zvýšení přesnosti úderů.

Charakteristické znaky předpokládaného použití a působení ŘS s PDL budou:

- vypouštění mimo dosah PVO,
- let mimo známé (vyhodnocené) prostory působení PVO,
- možnost změny kursu letu s násobkem přetížení 2–4 g v prostorech korekce,
- pronikání do prostoru působení PVO v malých a v přízemních výškách podle členitosti terénu od 60 do 150 m s cestovní rychlostí okolo 700–800 km · h⁻¹ s kopírováním terénu,
- v poslední fázi letu zvýšení rychlosti až do 1000 km · h⁻¹ (asi 25 km před cílem),
- vysoká přesnost zásahu umožněná kombinovanou naváděcí soustavou (inerciální a TERCOM, perspektivně SMAC a družicový systém),
- malá odrazná plocha daná rozměry střely, tvarem a použitím nových materiálů k pohlcování elektromagnetické energie,
- vyzařování elektromagnetické energie jen ve velmi krátkých časových intervalech (jen po dobu měření nadmořské výšky v prostorech korekce při použití RL výškoměru),
- poměrně značné dosahy strategických i operačně taktických verzí dané úsporným řešením turboreaktivního motoru, který umožňuje působení na velké vzdálenosti,
- hromadné použití a tím i velká hustota působení střel v jednom prostoru a jednom směru.

Za silné stránky bojového použití ŘS s PDL můžeme považovat:

- možnost působení s jadernou i konvenční hlavicí,
- jejich použitím přepokládají snížit ztráty pilotovaných prostředků vzdušného napadení,
- možné využití k úderům a ke klamně činnosti k vyčerpání sil PVO, především stíhacího letectva,
- poměrně malé finanční náklady na jejich výrobu ve srovnání s náklady na pilotované prostředky a ŘS jiných druhů vzhledem k unifikaci jednotlivých stavebních dílů.

Za slabé stránky můžeme považovat:

- podzvuková rychlost dovoluje jejich účinné ničení v podstatě všemi současnými prostředky PLRV PVOS i PVO PV, SL i hlavňovými prostředky určenými k ničení nízko letících cílů,

- při působení do větších hloubek, zejména strategickými ŘS s PDL, musí tyto pronikat jednotlivými pásmy PVO a tím se zvyšuje pravděpodobnost zničení ještě před splněním úkolů,

- nejsou schopné po trati (mimo korekční prostory) vykonávat žádné manévry proti PVØ (předem naprogramovaná trať),

- vzhledem k inerciálnímu naváděcímu systému budou působit proti stacionárním cílům, pro které musí být předem zpracován program letu (maximálně 4 programy pro 4 cíle),

- během letu nemá možnost vlastní aktivní ani pasívní obrany,

- nemají vlastní palubní prostředky REB a pod příkrytím radiotechnického rušení mohou působit jen při jeho vytvoření palubními a bezpilotními letouny.

Na středoevropském válčišti bude nejpravděpodobnější **použití** ŘS s PDL typu GLCM s jadernou nebo konvenční náplní a ALCM s jadernou náplní.

Použití ŘS s PDL typu ALCM B a SLCM námořní protizemní a TALCM letecké protizemní očekáváme do větší hloubky území států Varšavské smlouvy s možností jejich průletu (jednotlivých ŘS) přes středoevropské válčiště.

Vzhledem k programovému inerciálnímu navedení budou použity především proti stacionárním cílům. ŘS s PDL s jadernou náplní se předpokládají použít na plošné objekty a i malorozměrné cíle silně zodolněné. S konvenční náplní na malorozměrné cíle.

Na středoevropském válčišti můžeme očekávat použití jednotlivých typů ŘS a PDL:

1. ŘS s PDL ALCM s hranicí odpálení asi 200 km od státní hranice nebo dotyku v malých výškách (90—270 km) mimo dosah RL prostředků. Ke zvýšení efektivity můžeme předpokládat vyzbrojení bombardovacích letounů také ŘS typu SRAM a perspektivně víceúčelovými ŘS ASALM, které by mohl použít v kombinaci těchto typů ŘS.

2. ŘS s PDL GLCM s jadernou náplní s odstartováním z pozemních odpalovacích zařízení s vystoupaním do výšky asi 300 m a s poklesem do malé a přízemní výšky před hranicí RL zjištění s dosahem na celé území států a s možností proniknout do hloubky států Varšavské smlouvy.

3. ŘS s PDL GLCM s doletem 550 km s konvenční náplní s odstartováním z hloubky okolo 150 km od státní hranice nebo čáry dotyku.

4. ŘS typu ALCM B námořní protizemní a TALCM letecké protizemní by pravděpodobně byly použity k úderům do hloubky států Varšavské smlouvy. Vypouštění z palub bombardovacích letounů (speciálně upravených dopravních letounů) z hloubky 400 km i více od státní hranice ve středních (4—7000 metrů) i stratosférických výškách s poklesem výšky na hranici RL zjištění do malé a přízemní.

Z hlediska členitosti terénu můžeme předpokládat jejich působení ve výškách 60—100 m, ale i více (150—200). Působení na území států nepředpokládáme v extrémně malých výškách a pohybovaly by se zřejmě ve stejných jako při průletu státní hranice.

Prostory korekce systému TERCOM můžeme předpokládat:

— první prostor korekce mimo státní území a další na státním území podle hloubky působení. Při působení do celé hloubky střevoevropského válčiště nebo při přeletu předpokládáme 5 i více korekčních prostorů,

— při působení s jadernou náplní do menší hloubky předpokládáme poslední prostor korekce mimo území státu (požadavek na menší přesnost). V ostatních případech na území státu.

Mimo to při použití konvenční náplně předpokládáme při použití korelačního systému SMAC další korekci dráhy RS s PDL v bezprostřední blízkosti cíle ke zvýšení přesnosti zásahu. Přitom poslední bod korekce systémem TERCOM bude určen ve vzdálenosti od cíle z hlediska požadavku přesnosti zásahu a může se pohybovat — viz tabulku.

Požadovaná přesnost (v m)	Vzdálenost posledního prostoru korekce (v km) při rychlosti RS s PDL		
	780 km . h ⁻¹	800 km . h ⁻¹	900 km . h ⁻¹
25	24	27	30
50	48	54	60
100	96	108	120
200	192	224	240

Při letu RS s PDL by se tyto zřejmě vyhýbaly extrémně horskému terénu.

V konvenčním konfliktu s působením RS s PDL můžeme počítat před 1. vlnou taktického letectva spolu s RS typu Lance s konvenční náplní. Cílem bude vytvoření velkého množství cílů, zahlcení PVO, ničení objektů PVOS, PVO PV a FL a tím vytvořit podmínky k použití pilotovaných prostředků vzdušného napadení.

Použití RS s PDL typu GLCM s konvenční náplní předpokládáme:

— proti všem vybudovaným objektům PVOS, PVO PV, FL, zvláště na RTH, plro, VS zejména nezodolněná,

— na letiště vedením několika úderů, s cílem narušit radionavigační systém a ničit vzletové a přistávací dráhy.

V jaderném konfliktu očekáváme jejich hromadné použití v hromadném jaderném úderu po použití RS strategického a operačně taktického určení z pozemních odpalovacích zařízení (GLCM). Úder by předcházel působení taktického letectva a měl za cíl narušit systém PVO, řízení vojsk a státu a spojovací systém. V dalších úderech RS v závěru působení taktického letectva s menší intenzitou s cílem úderů na vybraná letiště, zvláště zodolněná, zabránění přísunu záloh a izolaci prostoru bojové činnosti pozemních vojsk i strategickým letectvem.

Můžeme očekávat použití RS typu ALCM A společně s RS SRAM k úderům na politická, administrativní a průmyslová centra, letiště, sklady ZHN a i do hloubky území států Varšavské smlouvy. Strategickým bombardovacím letectvem z území USA zvláště RS ALCM B k pronikání do celé hloubky států Varšavské smlouvy.

Použitím jaderných náplní podstatně vzroste účinnost RS a údery předpokládáme především na zodolněné objekty PVO a FL (letiště, plro, VS) a v dal-

ším eskalací úderů na bráněná místa, ekonomická centra, komunikační uzly, energetické a spojovací systémy.

Příletové doby v malých a přízemních výškách k prostorům bojové činnosti PVO budou vzhledem ke snížení RL dosahu velmi malé (řádově od 2–10 minut).

Do prostoru středoevropského válčiště očekáváme předně ŘS typu GLCM s jadernou i konvenční náplní. Z hlediska možnosti působení na středoevropském válčišti a přes ně především ze základen na území NSR. Z počtu ŘS typu GLCM můžeme očekávat použití 100%, tj. 24 OZ s 96 ŘS s PDL a z toho část v jaderném a část v konvenčním konfliktu, a to v 1. vlně HÚ před taktickým letectvem. Perspektivně můžeme předpokládat počet značně vyšší, vzhledem k možnosti použití ŘS s PDL typu ALCM. ŘS s PDL mohou být použity v obou druzích konfliktu hromadně nebo na několika úzkých náletových směrech k proniknutí pásmy PVO a poté s jejich rozchodem k určeným objektům. Hustota působení na jednotlivých náletových směrech může být 2–6 ŘS s PDL (minimálně se vzdálenostmi mezi nimi 3–5 km s rozčleněním do šířky i hloubky).

V budoucnu se počítá, že vojenské vzdušné síly USA mají mít perspektivně 2300 ks ŘS s PDL typu ALCM, z nichž má být zařazeno do výzbroje 1800. Vojenské námořní síly USA mají mít do 1200 ks ŘS s PDL typu SLCM a tím perspektivně by bylo v bojovém použití USA a NATO okolo 3000 ks ŘS s PDL.

Jak vyplývá z jejich možností a pravděpodobného použití v našem prostoru, bude jejich zjišťování a ničení doprovázeno řadou zvláštností a problémů. Tyto jsou však vesměs společné pro řešení PVO při odrážení úderů nepřátelských prostředků vzdušného napadení v malých a přízemních výškách, ale realizace je náročnější. Úspěšné zvládnutí těchto nových zvláštností při použití ŘS je v současné době jeden z hlavních problémů současné PVO. Proto je nutné s reálnou hrozbou použití ŘS s PDL vážně počítat a činit účinná protipatření ke zvládnutí jejich ničení.

Základní obecné principy boje s řízenými střelami s plochou dráhou doletu

ŘS s PDL budeme ničit:

1. Na zemi, ve vodě a pod vodou:

- a) letouny-nosiče s ŘS typu ALCM, TALCM na leteckých základnách,
- b) ŘS s PDL všech typů v muničních skladech a skladech ZHN,
- c) pozemní odpalovací zařízení s ŘS typu GLCM v palebných postaveních,
- d) ponorky a hladinové lodě s ŘS typu SLCM při plavbě po vodě a pod vodou a v přístavech.

2. Letouny-nosiče ŘS typu ALCM a TALCM ve vzduchu před čarou jejich vypuštění.

3. Všechny typy ŘS s PDL za jejich letu.

ŘS ve skladech, letouny-nosiče, plavidla a pozemní odpalovací zařízení budeme ničit prostředky prvosledových frontů a hlavního velení na válčišti, v první, ale zejména v druhé etapě protivzdušné operace a ve vzdušné operaci.

Vojska PVOS v jednotném systému PVO členských států Varšavské smlouvy v součinnosti se silami PVO PV a SL F budou ničit nosiče za letu ještě před vypuštěním ŘS s PDL. Bude to hlavním úkolem SL s letouny 3. generace s velkým taktickým doletem, s účinným rádiovým, navigačním a radiotechnickým vybavením a možností ničení nepřátelských prostředků vzdušného napadení

z velkých dálek, na vstřicných kursech s použitím ŘS „vzduch—vzduch“. Z pozemních prostředků PVOS a PVO PV tento úkol mohou plnit v případě menších dálek vypuštění ŘS s PDL od státní hranice nebo čáry dotyku, ale též v případě vypuštění v hloubce státního území zavedené a perspektivně zaváděné PLRV dalekého rozsahu.

Ničení ŘS s PDL prostředky PVO bude mít některé zvláštnosti, které vyplývají z:

- letu ŘS s PDL v extrémně malých výškách,
- malé efektivní odrazné plochy zvláště při nulových kursových úhlech,
- hromadného použití na jednotlivých směrech a tratích a tím z velké hustoty působení ($2-6 \text{ ŘS min}^{-1}$) a na jednom směru několika skupin (5-7),
- složitosti náletové situace, která se zvýší i letem ŘS s PDL po lomených tratích podle předem zadaného programu a změnami kursu letu po korekcích,
- obtížnosti rušení jejich systémů navedení,
- letu s proměnným profilem terénu.

Účinné ničení ŘS s PDL bude záviset na kvalitě vytvořeného jednotného palebného systému silami prostředků PVOS a PVO PV, počtu a kvalitě SL PVOS a SL F, které je vyčleněno pro plnění úkolů PVO.

Způsoby bojové činnosti budou podobné jako způsoby bojové činnosti v malých a přízemních výškách, ale jejich realizace vzhledem k bojovým možnostem způsobu bojového použití ŘS s PDL bude podstatně složitější.

K dosažení požadované efektivnosti jejich ničení za letu bude nutné:

- využít všech takticko-technických parametrů současné techniky, všech sil a prostředků současně PVO a postupně vyvíjet další nové prostředky jejich ničení, včetně zkoumání možností použití radioelektronických prostředků,
- vytvořit jednotný palebný systém ze všech pozemních sil a prostředků PVO, PVOS i PVO PV,
- zvyšovat připravenost štábů, velitelů a vojsk ke zvládnutí problematiky boje s ŘS s PDL,
- využít možností ničení současnými silami a prostředky SL PVOS i SL F,
- zdokonalit plánování bojové činnosti a systém velení,
- zkvalitnit součinnost se všemi silami a prostředky PVO v rámci jednotného palebného systému mezi všemi druhy vojsk.

Limitujícím požadavkem bude zabezpečení kvalitní a včasné informace o zjištění, určení charakteristik a jejich předání všem aktivním prostředkům PVO.

Jednotný palebný systém všech prostředků PVO k boji se současnými a perspektivně zaváděnými prostředky vzdušného napadení požaduje:

- zabezpečit ničení na vzdálených přístupech,
- soustředit úsilí na obranu hlavních objektů a prostorů,
- ničit cíle ve všech výškových hladinách, podzvukových i nadzvukových rychlostech,
- celokruhovou obranu s důrazem na nejnebezpečnější náletové směry,
- vytvářet smíšená uskupení a bojové sestavy pozemních prostředků PVO i letectva,
- zabezpečit odolnost bojových sestav a uskupení a obranu proti všem prostředkům rádiového a radiotechnického rušení.

Základem vytvoření jednotného palebného systému všech sil a prostředků PLRV a PDL přitom je:

- organizace smíšeného uskupení všech prostředků PLRV a PDL,
- hluboké rozvrstvení sil a prostředků při obraně objektů, prostorů a pásem,
- pevná organizace součinnosti a její trvalé uskutečňování s ostatními druhy vojsk, zvláště se SL PVOS a SL F,
- vysoký stupeň bojové pohotovosti útvarů a svazků,
- pružné spojení centralizovaného velení se samostatným vedením bojové činnosti útvarů, oddílů a baterií.

Takto vytvořený jednotný palebný systém musí zabezpečovat obranu:

- vševýškovou — zabezpečit ničení NPVN v celém rozsahu výšek,
- kruhovou se soustředěním úsilí na nejdůležitější objekty a směry působení NPVN,
- odolnou, což se dosahuje vytvořením mnohavrstvé palby a vzájemným překrytím prostorů účinné působnosti a efektivnosti palby a ničení NPVN na vzdálených přístupech k bráněným objektům a prostorům, ještě před splněním bojových úkolů.

Tyto principy a zásady PVO zabezpečují i požadavky účinného boje s ŘS s PDL a není je nutné měnit. Jejich realizace, která vyplývá ze zvláštností boje s nimi, bude však náročnější a složitější.

Úspěšné zvládnutí bojové činnosti s řízenými střelami s plochou dráhou letu vyžaduje, aby velitelé a štáby dokonale využili bojové možnosti současné i perspektivní techniky, zvládli její bojové použití proti řízeným střelám s plochou dráhou letu. Základním předpokladem bude sladění úsilí všech sil a prostředků PVOS, PVO PV a SL F pro jejich ničení v rámci protivzdušné operace.

OBECNÉ PRINCIPY AUTOMATIZACE VELENÍ VOJSKŮM PVO

Vzrůstající rychlosti nepřátelských prostředků vzdušně kosmického napadení, hromadnost jejich použití a zlepšující se manévrovací možnosti zákonitě vyvolávají nutnost zvyšování celkové efektivity systému PVO.

Jednu z nejdůležitějších stránek pro efektivitu a zejména operativní využití soudobých i perspektivních sil a prostředků PVO je automatizace řízení jejich bojové činnosti.

Přestože jde o obor poměrně mladý, má už i tento za sebou určitou historii, započatou vznikem elektronické výpočetní techniky. Roz-

voj této techniky dovolil překročit rámec dřívější mechanizace, charakteristické pro zdokonalování někdejších technicko-organizačních principů velení a vstoupil prakticky do etap vědeckotechnické revoluce. Pro tuto druhou etapu je příznačný vývoj vysoce výkonné jednoúčelové výpočetní techniky, která umožňuje automatizovat jednu z nejpodstatnějších stránek velení, tzv. rozhodovací procesy.

V článku chci charakterizovat současné stadium vývoje v této oblasti, a z obecného hlediska principy automatizace velení vojskům PVO.

Základní východiska a principy konstrukce automatizovaných systémů velení (ASV)

Nejdříve bude vhodné si vytvořit schéma celkového procesu řízení bojové činnosti sil a prostředků PVO. Obecné schéma metodologie velení, aplikovatelné na všechny jeho fáze – viz obr. 1.

Vedle řešení operačně taktických problémů PVO, které se vztahují k otázkám zasazení, přeskupení, manévru, obnovy narušeného systému apod., kde je mimochodem účelné nadále využívat univerzální výpočetní techniky, je hlavním a rozhodujícím úkolem PVO boj s nepřitelem ve vzduchu.

Konečnou a nejdůležitější fází rozhodovacího procesu v užším pojetí můžeme charakterizovat takto:

Na základě kvalifikovaného odhadu vývoje situace ve vzduchu a s uvážením palebných

možností prostředků PVO, rozdělit vzdušné cíle optimálně tak, abychom postihli maximální množství těchto cílů při minimalizaci vlastních ztrát a při současném vyloučení případů:

- kdy palebnému prvku (jednotce PLRV nebo SL) objektivně může být a ve skutečnosti není přidělen cíl,
- kdy palebnému prvku objektivně nemůže a reálně je přidělován vzdušný cíl.

Rozdělování vzdušných cílů mezi aktivní a v daném okamžiku bojeschopné prostředky PVO můžeme tedy považovat za ústřední problém řízení bojové činnosti při odražení úderů vzdušného nepřítele. Stručně řečeno, že závisí na manévrovacích možnostech vzdušného nepřítele, které jsou dány jeho pohybovými vlastnostmi a cílovým chováním, a dále pak

závisí na úrovni technizace velení silám a prostředkům PVO. Přitom počítáme, že se nepřítel bude snažit dostat optimálním způsobem k předpokládaným objektům úderu při minimálních vlastních ztrátách. Je zřejmé, že čím kratší bude přiletová doba k hranici splnění úkolu nepřítel, tím věrohodnější bude předikce jeho nejbližší následné činnosti. A právě zde půjde o moment, pro který skýtá tato fáze velení, i přes značnou zátěž stochastického charakteru, určité možnosti optimalizace a automatizace. Vzhledem k bezprostřednímu projevu cílového chování a časové omezenosti vzdušného nepřítel, můžeme varietu jeho chování do značné míry redukovat, čímž automaticky zjednodušíme i varietu našich rozhodnutí pro rozdělení vzdušných cílů. Získání odpovídajících pravděpodobností vletu konkrétních cílů do konkrétních prostorů účinnosti prostředků PVO spolu v kombinaci s okamžitými potenciálními možnostmi zásahu těchto prostředků představuje určité hodnoty, se kterými můžeme pracovat v matematicko-logickém modelu a strojně početním řešením zadané úlohy. Poněvadž strojově můžeme řešit tuto úlohu pouze v diskrétních veličinách, složitý dynamický proces PVO převádíme na přetržitou posloupnost statických úloh, které řešíme cyklicky tak, že jednotlivá řešení jsou ve skutečnosti nepřetržitým upřesňováním návrhu na

rozhodnutí zodpovědného velitele. Čím kratší je zmiňovaný cyklus, tím je postih plynule se vyvíjející situace dokonalejší.

Takto vyslovená hlavní idea řešení nejzákladnější podstaty rozhodovacích procesů v PVO dala vlastní podnět ke konstrukci konkrétních ASV vojskům, které svým způsobem navazují na automatizované řízení zbraňových systémů.

Předpokládáme zde ovšem strojové zvládnutí poměrně složitého informačního procesu, který předchází procesu rozhodnutí a z objemového hlediska představuje ve skutečnosti původní problém automatizace velení.

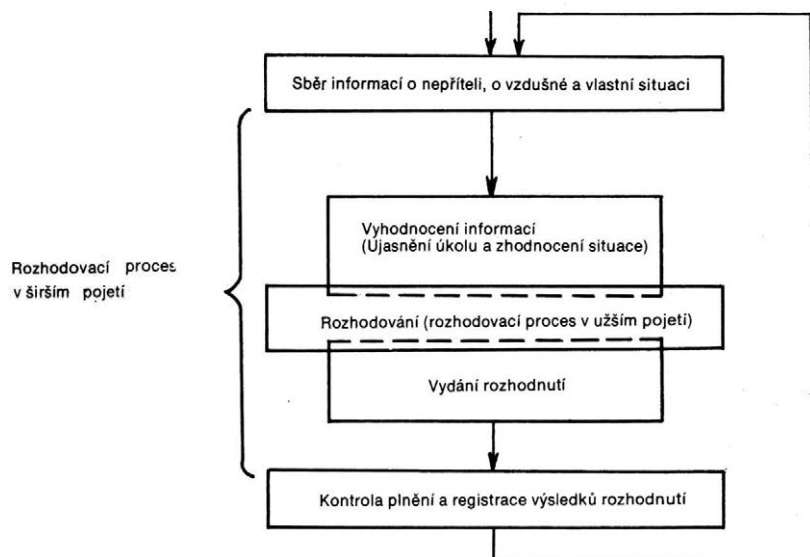
Prakticky probíhá tento informační proces (v souladu se schématem velení) ve 3 etapách:

1. Sběr, zpracování, zobrazení, uchování a předávání informací na velitelských stanoviskách a tvorba uceleného informačního modelu bojové situace.

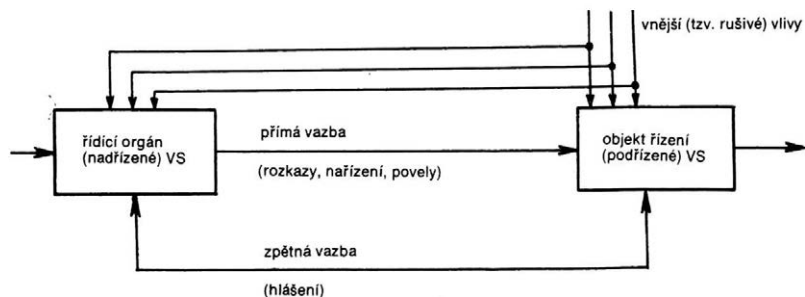
2. Zhodnocení situace na základě 1. etapy, zjištění zámyslu vzdušného nepřítel a vypracování návrhu na přijetí rozhodnutí.

3. Předání rozhodnutí vojskům a kontrola jeho plnění.

Jestliže alespoň jedna ze tří etap je plně zabezpečena technickými prostředky, mluvíme o automatizovaném (nebo v zastaralejší terminologii o poloautomatickém) systému. Pokud jsou všechny 3 etapy automatizovány, jde

Obr. 1

Obr. 2

o automatický systém. V automatizovaném systému řeší úlohu člověk s pomocí komplexu vzájemně svázaných technických zařízení, která zabezpečují výpočetní operace, zpracování zobrazení a dokumentaci informací. Výchozí údaje zavádí člověk, který rovněž vybírá varianty rozhodnutí. Automatický systém pracuje na základě programu vloženého do paměti elektronického počítače. To znamená, že tímto způsobem se řeší úlohy algoritmovatelné, s velkým objemem informací a s požadavkem velké rychlosti řešení.

Rada řešených úloh se v praktickém procesu velení různě prostupuje a proto uvedené vymezení nemůže být absolutní. Všeobecně můžeme však říci, že nižší organizační stupně (jednotky) se více blíží k automatickým systémům a to tak, že přechází v automatické zbraňové systémy, zatímco u vyšších organizačních stupňů velení půjde výlučně o systémy automatizované.

ASV, jejichž jádrem je vždy elektronický počítač, který pracuje na základě formální logiky, jsou konstruovány v intencích obecných principů řízení. Zjednodušený obvod řízení – viz obr. 2.

V ASV jsou uplatněny 4 základní principy řízení:

Informační princip, který spočívá v pruž-

ném proporcionálním vyrovnání (kompenzování) odchylek od původně předpokládaného průběhu procesu řízení a vnějších rušivých vlivů, jež působí na systém PVO.

Strukturální princip, který znamená koncipování ASV na základě hierarchické posloupnosti velení, kdy každému prvku velení, přesně a předem stanovíme určitý rozsah úkolů, jež musí plnit.

Funkční princip, který předpokládá racionální rozdělení řídicích funkcí mezi obsluhujícím personálem a technickými prostředky s ohledem na jejich možnosti při poslušné či souběžné práci.

Systémotechnický princip, nebo systémový přístup, který spočívá v tvorbě jednotného, uceleného a perspektivního systému. Tento zahrnuje určité oddělené podsystémy, zabezpečuje jejich styk a součinnost a současně umožňuje jejich další modernizaci.

Kromě toho jsou ASV PVO konstruovány s přihlédnutím k dalším principům, které s předchozími základními určitým způsobem souvisejí, nebo jsou od nich odvozeny. Jde např. o princip centralizace velení, unifikovaného vybavení velitelských stanovišť, vícevariantní využití různých podsystémů, tvorbu záložního systému velení apod.

Úkoly ASV vojskům PVO a ukazatelé jejich bojových možností

ASV vojskům PVO můžeme tedy definovat jako systém člověk – stroj, který představuje souhrn technických prostředků, obsluhujícího personálu i metod, zabezpečujících nejefektivnější řízení vojsk PVO.

Odhlédneme-li od specifiky jednotlivých organizačních stupňů, můžeme v souhrnu říci, že ASV jsou způsobilé plnit tyto úkoly:

- uvedení vojsk do odpovídajících stupňů bojové pohotovosti na základě rozkazů nadřízených VS,

- sběr, zpracování, zobrazení a předávání informací o nepříteli a vlastních vojskách,

- uvědomování vlastních vojsk, sousedů a nadřízených VS o vzdušné situaci,
- vypracování návrhu na rozdělení cílů mezi prostředky PVO k jejich sledování, rušení a ničení,
- stanovení úkolů podřízeným vojskům (formulaci a vydání povelů),
- řešení úloh přístrojového navedení SL na cíle a přívod stíhačů do prostoru letišť přistání,
- formulaci a předávání hlášení na nadřízená VS,
- dokumentaci vstupní a výstupní informace,
- zabezpečení sebekontroly a nácviků.

Typové funkční schéma ASV PVO – viz obr. 3.

Ukazatel bojových možností ASV, které v číselných hodnotách charakterizují vlastnosti ASV, jsou obdobné jako u zbraňových systémů. V obecné rovině můžeme mezi tyto ukazatele zahrnovat:

a) **určení a organické zařazení konkrétních ASV** v celkovém systému vedení silám a prostředkům PVO. Tento ukazatel současně udává **kapacitu** daného systému, tzn. kolik jednotek, útvarů nebo svazků lze automatizovaně řídit;

b) **kvalitu řešených úloh**, která určuje ve skutečnosti přesnost přijímaných řešení. Číselně je vyjadřujeme podle charakteru řešené úlohy. Tak např. při hodnocení kvality sběru a zpracování RL informace (RLI) můžeme ji vyjádřit střední kvadratickou chybou (σ_x , σ_y , σ_z). Kvalitu rozdělování vzdušných cílů mezi palebné prostředky můžeme hodnotit pravděpodobností rozdělení cílů (P_{re});

c) **bojovou pohotovost ASV**, kterou vyjadřujeme stupeň způsobilosti ASV řešit dané úlohy v libovolný časový moment. Prakticky je dána dobou potřebnou pro zapnutí příslušných aparatur při elektronapájení ze sítě nebo u vlastních zdrojů a to při normálním nebo tzv. zkráceném režimu;

d) **operativnost**, která vyjadřuje rychlost řešení různých úloh. Udává se zde doba nebo cyklus řešených úloh. Celková doba vedení (T_{vel}) je dána vztahem:

$$T_{vel} = t_{sběrRLI} + t_{práce na VS} + t_{přidělení cílů}$$

Doba potřebná pro zničení vzdušných cílů ($T_{zničení}$) je pak složena z doby vedení a cyklu střelby (T_c):

$$T_{zničení} = T_{vel} + T_c$$

e) **propustnou schopnost**, která vymezuje ve skutečnosti informační možnosti ASV, tzv. počet cílů, které můžeme se zadanou přesností a v určité časové jednotce zpracovat. Vyjadřuje vlastní kapacitu ASV z hlediska počtu zpracovávaných cílů. Užíváme zde obvykle značení λ – tedy označení z teorie hromadné obsluhy pro hustotu, resp. propouštěcí schopnost. Poněvadž v terminologii PVO pod pojmem propouštění cílů rozumíme jejich průlet bez postřelování, je výhodnější užívat pojmu „propustná schopnost“;

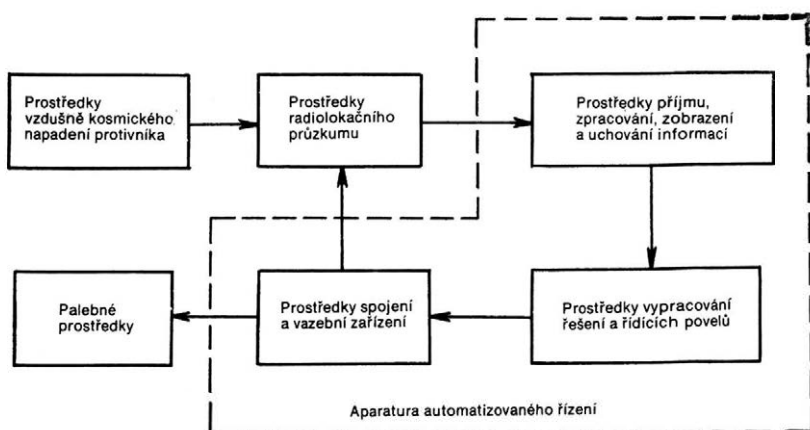
f) **odolnost proti radiolokačnímu rušení**, která udává schopnost ASV pracovat v podmínkách rušení a je vyjadřována koeficientem K_{opr} , daným poměrem propustné schopnosti systému v podmínkách rušení (λ v podmínkách rušení) k propustné schopnosti v podmínkách bez rušení (λ bez rušení):

$$K_{opr} = \frac{\lambda_{ruš.}}{\lambda_{bez ruš.}}$$

g) **odolnost ASV** v podmínkách palebného působení vzdušného nepřítel na prvky PVO a **technickou spolehlivost** automatizovaných prostředků, která je rovněž koeficientem technické spolehlivosti, zjišťovaným zpravidla empiricky;

h) **mobilitu**, která určuje manévrovací možnosti. Číselně ji vyjadřujeme dobou potřebnou pro svinování, přesuny a rozvíjení aparatur ASV;

ch) **efektivnost ASV**, která představuje integrální charakteristiku. Můžeme ji vyjadřovat jako přírůstek matematické naděje počtu

Obr. 3

zničených cílů, nebo např. porovnáním celkové efektivity rozdělení cílů (E_{rc}), kde

$$E_{rc} = \frac{E_{ASV}}{E_{ideálního\ rozdělení}}$$

Při porovnávání efektivity ASV s neautomatizovanými systémy vedení (NSV), můžeme pro vyjádření efektivity užít vztahu:

$$E_{rc} = \frac{E_{rcASV} - E_{rcNSV}}{E_{rcASV}};$$

Předpokládané druhotné vlivy ASV

Důsledkem přechodu od neautomatizovaného k automatizovanému způsobu vedení jsou kvalitativní změny v požadavcích i podmínkách dosavadních profesí velitelů a příslušníků štábů, které jsou namnoze tak významné, že vznikají zcela nové operátorské profese a činnosti.

Zavedení ASV podstatně zasahuje do organizační struktury, částečně mění styl a metodiku práce velitelů a štábů a v nevidané míře zvyšuje nároky na jejich morální politickou a teoretickou připravenost, fyzickou způsobilost a psychickou odolnost. Do značné míry se mění kvalitativní i kvantitativní skladba rozhodovacích procesů. Obecně chápáná a objektivně poměrně složitá dialektika vztahu člověk – stroj nabývá zcela konkrétní podoby a zřejmě ještě přinese celou řadu dosud neznámých problémů, jejichž řešení je určitou cenou, kterou je třeba platit za zrychlení a zkvalitnění rozhodovacích procesů. Nutnost trvalé pohotovosti vojsk PVO a z ní plynoucí zabezpečení kontinuity vedení klade mimořádné požadavky na organizační stránku přechodu z „klasického“ způsobu na ASV. Současně s tím je žádoucí, aby systém PVO, pro případ vyřazení centrálních prvků a vynucené decentralizace vedení, si zachoval určitou schopnost pracovat v původním, eventuálně v částečně modifikovaném režimu. Uchování co největší životnosti stacionárně uspořádaných ASV si vyžaduje řešit se zvláštní pozorností otázku jejich odolnosti a utajení. Konečně z logiky věci vyplývá, že existence nového a tak významného prvku v organizaci PVO bude mít zpětný vliv na některé základní otázky taktického a operačního rázu jako je např. problematika uskupení, součinnosti, zabezpečení bojové a operační činnosti atd. Pro ilustraci uvádím, že např. uskupení bude mimo jiné závislé i na možnostech telekódového spojení mezi jednotlivými prvky ASV, dále pak s ohledem na zvětšené možnosti přístrojového navádění SL a organizačně technického spojení VS útvarů PLRV a NS útvarů

i) **hospodárnost ASV** danou poměrem efektivity ASV k celkové hodnotě nákladů na konstrukci, výrobu, vybavení a exploataci.

Vidíme, že ASV několikanásobně převyšují původní „klasický“ systém vedení a to zejména v rychlosti a kvalitě řešených úloh. Kromě toho do značné míry usnadňují problematiku součinnosti mezi PLRV a SL (především z hlediska zajištění bezpečnosti vlastního letectva), svojí vícevariantností skrývají v sobě v podstatě určitý záložní systém vedení a tak zabezpečují jeho plynulost a nepřetržitost.

SL se usnadní a zjednoduší některé otázky součinnosti, vzrostou nároky na speciálně technické zabezpečení bezporuchového chodu ASV, na druhé straně ovšem se sníží požadavky na personální zabezpečení funkcí spojených s dosavadním „ručním“ způsobem sběru, zpracování a zobrazení informací apod.

Pokud jde o zásahy do organizační struktury, mám na mysli zabezpečení vysoce operativního a spolehlivého chodu ASV stejně hodnotným víceměnným provozem. V této souvislosti ASV nenahrazuje, ale pouze představuje práci x-pracovníků; tedy práci orientovanou na takovou kvalitu, kterou dřívejšími způsoby vedení nebylo možné v reálném čase vůbec dosáhnout. V rámci technické připravenosti kádru je nezbytné, mimo diferencované přípravy odborné o obsluhujiho personálu, řešit i určité jednotící momenty přípravy všech profesí, jejichž činnost přímo či nepřímo zavedení ASV ovlivňuje. Protože jednotlivé úkony v obsluze ASV jsou na sobě velmi úzce závislé a podmiňují se a protože splnění bojového úkolu v mnohém závisí na jednotlivci, který je navíc značně vzdálen od místa přímého dotyku s nepřítelem, je morálně politická motivace faktorem stále významnějším. Tato spolu s odpovídající technickou připraveností a fyziologickou způsobilostí (především zrakovou schopností) vytváří příznivé předpoklady pro psychickou odolnost jako další faktor, kterému je třeba věnovat mimořádnou pozornost. Proto všestranné znalosti, výborné intelektuální schopnosti a senzoricko-motorické návyky jsou nezbytnou podmínkou práce v mezích psychofyziologických možností člověka při obsluze ASV.

Zde chci ještě podotknout, že navádění ASV vyžaduje vždy komplexní přístup. To znamená posouzení všech souvislostí řízeného procesu a uskutečnění potřebných změn s respektováním jejich zájemných podmínek.

Zavedeme-li v našem případě zkrácená označení pro jednotlivá opatření pro (na sobě závislé) změny ve vedení, vyjde nám pyramida,

kteřá názorně ukazuje jejich závislost. Příslušné změny označíme:

- O – organizace,
- D – dislokace,
- K_u – kvalifikace,
- M – styl a metodika,
- BoPo – bojová pohotovost,
- U – utajení.

Pyramida ukazuje, že při změně jakékoliv podmínky, která je vždy v řádku na prvním místě, se musí změnit všechny, které ji v tomto řádku následují; tedy mění se všechny ukazatele předchozího řádku. Závislost je zde zcela evidentní. Zavedeme-li např. nové prostředky a neučiníme-li z toho plynoucí změny, bude

jejich využití brzdit nevyhovující organizace, nízká kvalifikace atd.

Ještě se chci vrátit poznámkou k dříve probíraným ukazatelům bojových možností ASV, které je zapotřebí neustále ověřovat a upřesňovat v praktické i teoretické činnosti.

Za nejdůležitější a rozhodující z nich považují bojovou efektivnost ASV, která dává celkový obraz o optimální (maximální) využitelnosti prostředků PVO. Měřitelná míra efektivnosti ASV může být tedy v konečné podobě dána počtem zničených vzdušných cílů před splněním jejich bojového úkolu (k celkovému počtu nalétávajících cílů). Poněvadž verifikace tohoto ukazatele je v mírových podmínkách problematická a můžeme se o ní pokoušet jen při cvičeních se skutečnými značovanými cíli, nezbyvá než míru efektivnosti vyšetřovat analyticky. Při tom volba dílčích ukazatelů, které mají podstatný vliv na výslednou účinnost, může být tato: pracovní doba na VS, cyklus střelby PLRV nebo navedení SL, celková doba práce od zjištění cíle do jeho zničení, konečná hranice uložení bojového úkolu a další ukazatele.

Přestože zaváděné ASV vojskům PVO jsou konstruovány tak, že dostatečně předstihují takticko-technické parametry soudobých prostředků vzdušné kosmického nepřítele a otvírají tak široké spektrum budoucích možností jejich využívání, nemůžeme zřejmě očekávat, že jejich existence bude mít za následek delší relativní stabilitu v této oblasti. Svým způsobem jsou pouze počátkem řetězu nových kvalitativních přeměn, které zasahují daleko větší šíří procesu řízení. Z trvalého prosazování dialektických zákonů vývoje, z nichž je odvozena jednota kontinuity a perspektivy i dynamické vyváženosti vývojových procesů, vyplývá, že v našem případě zcela přirozeně vzrostou tlaky na větší racionalizaci dalších souběžných rozhodovacích procesů ve velení vojskům PVO. I když je velmi obtížné učinit konkrétnější prognózu budoucího vývoje systémů řízení sil a prostředků PVO, můžeme usuzovat na některé nejpravděpodobnější vývojové trendy a inovace, které mohou racionalizaci velení provázet. Patří mezi ně především: uplatnění systémových přístupů při

zkoumání a řešení problematiky rozhodovacích procesů, rozšíření využití metod operační analýzy a hodnocení bojové efektivnosti, všeobecně rozšíření algoritmicke operačně taktických úloh, rozpracovávání teorie zdůvodněného rizika, zdokonalení prostředků a metod objektivní kontroly, rozpracování nových způsobů dezinformace nepřítele atd.

I když výčet není jistě vyčerpávající, je třeba připustit, že má v každém případě svá vnitřní relativní omezení. A proto můžeme usuzovat i na to, že po prudším procesu vývoje racionalizace velení a s ní souvisejících ASV může dojít k určitému zpomalení a nasycenosti limitované např. vyčerpáním bojových možností řízených prostředků PVO, kdy systém jako celek bude postupně nahrazen novou soustavou aktivních prostředků PVO. Původní cíl (účelová funkce systému) musí být však nejen zachován, ale bude mít vždy progresivní tendenci. Konkrétně v našem případě jde o maximální množství zničených nepřátelských vzdušných cílů.

TÝLOVÉ ZABEZPEČENÍ OPERAČNÍ MANÉVRUJÍCÍ SKUPINY

Zvláštnosti použití operační manévrující skupiny se zákonitě promítnou do organizace i činnosti jejího vlastního týlu, stejně jako do týlu toho velitelského stupně, který ji vysílá a všestranně zabezpečuje. Jak se tyto zvláštnosti mohou konkrétně projevit, chci ukázat na operační manévrující skupině armády.

Při organizaci týlu vojsk operační manévrující skupiny (vševojskového svazku) můžeme vidět mnoho variant. Vždy však musíme uplatnit jedinečné podmínky bojové činnosti skupiny jako celku i jejích jednotlivých částí. Pokud hledáme obecně platná kritéria a hlediska, vyjdeme z toho, že u některých týlových útvarů, jednotek a jejich částí **nemůžeme zabezpečit tzv. „klasickou“ funkci**, jak ji známe při běžné bojové činnosti. Např.:

- po zasazení skupiny a při její činnosti v operační hloubce nepříteli prakticky nemůže „na místě“ rozvinout etapy lékařské pomoci, především **etapy první odborné lékařské pomoci**. Z funkčního hlediska odborná lékařská pomoc není možná bez rozvinutí chirurgické čety a zřízení operačního sálu. O této velmi důležité etapě víme, že pracuje na místě z odborného hlediska minimálně 48 a z taktického hlediska 24 hodin;

- za stejné situace nemůže plně rozvinout **divizní nebo plukovní sklady**, přinejmenším v takových obdobích a časových intervalech, které by pro svou základní funkci potřebovaly (příprava materiálu, jeho výdej a příjem);

- ve většině případů nemůžeme rozvinout **polní pekárnu** svazku a vyrábět čerstvý chléb.

Jak vidíme, musíme u vojsk vyčleněných do operační manévrující skupiny učinit předem řadu svým způsobem **výjimečných organizačních opatření**. Z nich chci připomenout:

— před zasazením musíme vybrat ty **týlové útvary, jednotky a jejich části**, které jsou **funkčně opodstatněny** a budou se proto přisunovat s vojsky skupiny. Ostatní se soustředí pod společné velení a zůstanou po zasazení u vojsk prvního sledu. K původnímu svazku nebo útvaru a jednotkám se začlení po spojení čelních vojsk s operační manévrující skupinou. Skupina **nebude** např. brát s sebou polní pekárný, některé divizní sklady a některé části divizního zdravotnického praporu. Podobným způsobem bude probíhat výběr a třídění týlových jednotek na nižších velitelských stupních. U vševojskových útvarů nemusíme brát s sebou některé části rot — čet týlového zabezpečení;

— často bude nutné **změnit úkoly, přeorganizovat a jinak zaměřit činnost některých týlových jednotek**. Např. druhou rotu divizního automobilního praporu, která je určena v normálních podmínkách k vezení ženijního a technického materiálu, proviantu a výstroje, bude vhodné naložit především municí, zčásti PHM a jen nejpotřebnějším ostatním materiálem;

— vždy bude třeba **účelově členit týly** v rámci skupiny. Těžiště položíme na nižší velitelské stupně. Vytvoříme podmínky pro dočasnou samostatnou (izolovanou) bojovou činnost nejen z hlediska operačně taktického, ale ve stejné míře i týlového. Zásadně je nutné **začleňovat určené týlové jednotky do sestavy** nebo poblíž sestavy jimi zabezpečovaného prvku.

Všechna tato organizační opatření jsou přímo závislá na tom, jaké úkoly, cíle, po jakou dobu a především za jaké operačně taktické a nakonec i týlové situace budou plnit vojska, vyčleněná do operační manévrující skupiny.

Organizační opatření týlu vševojskové armády

Týl vševojskové armády musí ve prospěch vojsk operační manévrující skupiny učinit všechna opatření včas a prakticky před vlastním zasazením skupiny. Vycházíme z předpokladu, že pozemní spojení se skupinou, která působí v operační hloubce nepříteli, po odtržení od vlastních vojsk bude velmi omezeno nebo dočasně vyloučeno.

Orgány týlu vševojskové armády musí stanovit odpovídající posilové prostředky, tyto zavčas vyčlenit a připravit k mimořádně složité funkci. Také je nutné předat je vojskům skupiny včas, neboť pověření funkcionáři této skupiny je musí rozdělit a začlenit do bojové sestavy skupiny zpravidla nejpozději ve výchozím prostoru před zasazením.

Hodnotíme-li na úseku **zdravotnického zabezpečení** potřebu posilových prostředků, musíme uvést, že operační manévrující skupina ve většině případů nebude moci využít typického posilového prostředku zdravotnické služby armády, tzn. zdravotnického oddílu ve funkci etapy odborné lékařské pomoci. Proto přichází v úvahu její posílení;

— **všeobecně chirurgickými skupinami** z armádního odřadu posilových zdravotnických skupin. Pokud tyto budou začleněny k plukovním obvazistům, jsou schopné i zde zabezpečit nejnnutnější první a život zachraňující odbornou lékařskou pomoc;

— **prostředky pro přepravu a převážení ležících raněných** od automobilní rotý armádního autobusového zdravotnického praporu;

— **zdravotnickým materiálem**, zvláště obvazovým, některými léky, roztoky a dalšími přípravky, neboť vycházíme z toho, že rozsah svépomoci a vzájemné pomoci při zranění bude podstatně vyšší a dokonce po určitou dobu na tento druh pomoci musíme položit hlavní úsilí.

Opatření, která realizuje týl armády na úseku **materiálního zabezpečení**, budou zpravidla vycházet z nejsložitější varianty, tj. z předpokladu, že doplňování zásob a přísun materiálu po zemi bude do spojení operační manévrující skupiny s vlastními vojsky prakticky vyloučen. Dále z toho, že po zasazení skupiny můžeme v omezeném rozsahu zabezpečit k ní vzdušný přísun některých vybraných druhů materiálu, především munice. Nakonec nemůžeme vyloučit účelové využití určitých druhů kořistního materiálu v prostorech a zařízeních, do nichž skupina pronikne.

Základem opatření týlu vševojskové armády může být:

1. **Zvýšení některých vezených zásob materiálu** přímo u vojsk vyčleněných do operační manévrující skupiny, a to:

— **změnou skladby a novým rozdělením** těchto zásob, přičemž některé druhy budou vyloučeny, nebo bude omezena jejich výše;

— **maximálním využitím prostorů a míst** v bojové a ostatní technice k uložení zásob;

— **úpravami** na technice k dodatečnému uložení nebo zvýšení vezených zásob.

2. **Zvýšení zásob materiálu rozhodujících druhů**, a to cestou **změny podřízenosti naložených automobilních jednotek armády** s příslušnou částí armádního normativu vojskům operační manévrující skupiny.

3. Příprava řídicích orgánů, sil a prostředků k tomu, aby byly schopné rychle a **prakticky ohodnotit použitelnost** a vhodnost kořisti, její převzetí, přípravu a předání pro zabezpečení vojsk. Jde o přesné rozlišení a znalost druhů a typů nepřátelského materiálu. To mohou zabezpečit odborníci od kořistní služby.

Při **zvyšování zásob PHM** u vojsk operační manévrující skupiny bereme v úvahu některé zvláštnosti a technické závislosti. Rozhodující bojová technika, tj. bojová vozidla pěchoty, samohybné dělostřelectvo, obrněné transportéry a tanky i další speciální technika vyžaduje, aby PHM byly přepravovány (vezeny) pokud možno v **plnicích a velkých obalech**.

Tento požadavek je dán v první řadě způsobem doplňování zásob PHM u moderní bojové techniky (plniče, velké obaly, čerpadlo, souprava hromadného doplňování PHM).

Návržnost a závislost způsobů doplňování PHM by musela být v tomto případě promítnuta ještě dále. Pokud bychom uvažovali o možnosti vzdušného přísunu PHM k vojskům operační manévrující skupiny, musíme prakticky vyloučit shoz (v malých obalech). PHM pomocí vrtulníků běžného typu s přistávacím se zatím rovněž přepravuje v malých obalech (sudy a baňky). Při převzetí takto přisunutých zásob PHM vzniká **technický rozpor** — kdy jsou u vojsk manévrující skupiny uvolněny velkoprostorové obaly (zmíněné plniče, přívěsy, převozní nádrže) a přisunuté PHM jsou uloženy v malých obalech. Převzetí a přečerpání takto přisunutých zásob by bylo nejen zdoluhavé, ale i funkčně

méně logické. To znamená, že PHM k vojskům operační manévrující skupiny by měly být přisunuty buď po zemi, nebo vzduchem zásadně ve **velkých objemech — obalech** (létající cisterny).

Při zvyšování **zásob munice** předpokládáme, že:

- budou **maximálně využity prostorové možnosti** bojové i ostatní techniky (včetně úprav na nich) k tomu, aby byla zvýšena hmotnost vyvezených (nesených) zásob. Několikanásobné zvýšení zásob je např. možné u pěchotní munice, některých druhů protiletadlové a další;

- určená vozidla (organická i posilová) s municí budou předána a **začleněna do sestavy dělostřeleckých jednotek**;

- dojde k **novému rozdělení zásob munice** uvnitř operační manévrující skupiny. Budou předšunuty především k motostřeleckým jednotkám a útvarům. Na stupni svazku bude ponechána pouze dispoziční **pohyblivá záloha základních druhů munice**.

Zvláštnosti vlastního týlového zabezpečení operační manévrující skupiny

Zdravotnické zabezpečení vojsk operační manévrující skupiny vychází (stejně jako v ostatních druzích bojové činnosti) z předpokládaných zdravotnických ztrát. Při odhadu zdravotnických ztrát bereme v úvahu velké rozpětí co do množství a vysokou nerovnoměrnost co do času a prostoru vzniku předpokládaných i skutečných zdravotnických ztrát.

Tyto nemůžeme kalkulovat „klasickým“ způsobem, tj. s tím cílem, abychom určili potřebu etap odborné lékařské pomoci nebo odsunových prostředků a celkový stav zabezpečení na tomto úseku. Prognózu a výchozí kalkulace zaměříme k tomu, abychom docílili optimální možný odhad:

- **vnitřní specifikace raněných** s důrazem na skupinu, která vyžaduje **objektivně neodkladnou první lékařskou odbornou pomoc**, další skupinu budou tvořit ranění a nemocní, kteří jsou schopni **dalšího pobytu v bojové i ostatní technice**, a nakonec nás bude zajímat ta část raněných a nemocných, kteří budou vzhledem ke svému stavu **vyžadovat převoz (vezení) mimo tuto techniku**, tedy na zdravotnických odsunových prostředcích nebo upravených řadových automobilech;

- **potřeby zdravotnického materiálu**, který budou vojska i síly a prostředky zdravotnické služby potřebovat k zajištění svých specifických úkolů a při činnosti operační manévrující skupiny;

- **potřeby přepravních prostředků**, na nichž budou ranění a nemocní dočasně převáženi až do míst, kde můžeme zabezpečit časově náročnější zákroky, ošetření a pomoc. To je během zastávek a přestávek v bojové činnosti, které nutně vzniknou (pro doplňování a ošetřování techniky, fyzickým stavem vynucený odpočinek osádek a obsluh, konzumace stravy apod.).

Pokud chceme tyto zásady promítnout do konkrétních kalkulací, musíme v první řadě vyjít z pravděpodobných počtů vojsk začleněných do operační manévrující skupiny. Můžeme předpokládat např. početní stavy těchto vojsk v rozmezí **10 000—12 000 osob** i více.

Respektujeme-li charakter činnosti operační manévrující skupiny, můžeme při odhadu zdravotnických ztrát učinit závěr, že tyto budou **nižší než předpokládané průměrné denní zdravotnické ztráty** vojsk, které vedou normální útočnou činnost, budou se spíše blížit ztrátám vojsk **během pronásledování**. Druhý závěr nemůžeme pochopitelně absolutizovat z toho prostého důvodu, že nepřítel musí považovat operační manévrující skupinu za rozhodující prvek našich vojsk a bude proto činit všechna dostupná opatření k tomu, aby tento prvek zničil, zastavil jeho postup a omezil jeho činnost.

Na druhé straně operační manévrující skupina **ztratí** kromě jiného svou **bojeschopnost**, dosáhnou-li celkové ztráty hodnotu 45—50 procent. Z obou skutečností můžeme proto učinit celkový závěr, že při zasazení operační manévrující skupiny s úkolem bojovat v operační hloubce nepřítel **po dobu asi čtyř dnů**, by se denní průměrné ztráty za oboustranného používání jaderných zbraní pohybovaly kolem hodnoty 10 procent početních stavů, tj. asi 1200 osob. Zdravotnické ztráty mohou být v tomto případě v rozmezí 6—7 procent, tzn. denně až **850 raněných a nemocných**.

Za celou dobu působení dosáhnou celkové ztráty v tomto případě maximálních hodnot 40—50 procent, tj. 4800—6000 osob. Zdravotnické ztráty za dobu zasazení 24—35 procent, tedy až **4500 raněných a nemocných**.

Z celkového počtu těchto raněných a nemocných můžeme předpokládat, že až **50 procent** všech bude mít charakter **těžkých zranění**, tzn. denně přes 400, za operaci přes 1600. Taková prognóza je při řešení otázek zdravotnického zabezpečení rozhodujícím východiskem. Z ní můžeme učinit tento závěr:

1. Naproti většina ostatních kategorií raněných (střední a lehké) by **zůstala po ošetření v bojové a ostatní technice** (denně asi 400).

2. Těžce ranění a nemocní, jichž vznikne denně cca přes 400, by museli být po ošetření **dočasně vezeni** na zdravotnických odsunových nebo jiných nebojových vozidlech.

3. Z celkového počtu raněných a nemocných asi 20 procent, tj. denně asi 160—170 raněných a nemocných, **musí být** od operační manévrující skupiny **odsunuto na ty etapy**, které jim mohou poskytnout nezbytnou pro život zachraňující pomoc. Ve většině případů to bude nemocniční základna a její oddělení, která jsou rozvinuta k zabezpečení vojsk v dotyku.

Pokud odsun nebudeme moci jakýmkoliv způsobem (včetně letecky) zabezpečit, a to v potřebném čase, o tento počet denně se budou **zvětšovat nenávratné ztráty osob u vojsk operační manévrující skupiny**.

Předpověď ztrát a organizace zdravotnického zabezpečení vychází ze skutečností, že operační manévrující skupina bude plnit úkoly podle zámyslu, plánovaných cílů a předpokladů. Pokud by došlo k výjimečným situacím, například ke skupinovým úderům jadernými zbraněmi na tuto skupinu, museli bychom použít dalších výjimečných opatření.

Zdravotnická služba může mít u operační manévrující skupiny k dispozici vlastní organické prostředky k tomu, aby najednou naložila a vezla do 300 ležících raněných. K tomu, aby byl převážen odhadnutý počet ležících raněných (400), musí být posílena prostředky armády.

Z kalkulací je zřejmé, že rovněž tato skupina raněných a nemocných by měla být co nejdříve odsunuta od operační manévrující skupiny. Jinak bychom již druhý den museli k převážení těchto ležících raněných a nemocných využívat i nákladních automobilů.

Na úseku **materiálního zabezpečení** musíme rozhodující pozornost věnovat těm druhým materiálům, které přímo ovlivňují bojovou činnost operační manévrující skupiny.

Manévrový charakter činnosti a vysoká tempa po zasazení (80—100 km) vedou k tomu, že u vojsk operační manévrující skupiny musíme kalkulovat s vysokými hodnotami skutečné **denní spotřeby PHM**. U celé skupiny můžeme kalkulovat s průměrnou denní spotřebou zhruba 700 m³ PHM.

Pokud nedojde k uhrazení spotřebovaných zásob PHM během jediného dne bojové činnosti, zůstanou na konci dne zásoby PHM pouze u techniky a ve skladech nejnižších stupňů.

Při zabezpečení PHM musíme proto vycházet z předpokladu, že:

- na konci bojové činnosti skupiny mohou zásoby PHM **poklesnout až k hranici nesnížitelných zásob**. To znamená, že část úhrady denní spotřeby půjde na vrub pohyblivých zásob;

- u tankové divize i po zasazení budou **udrženy zvýšené zásoby**, které představují asi 20 % denní spotřeby PHM (sudy na tancích).

- zvýšíme zásoby PHM u vojsk operační manévrující skupiny **podřízením cisternových jednotek armády**. Při čtyřdenním nasazení by nejméně dvoudenní spotřeba měla být hrazena takto zvýšenými zásobami, což představuje zhruba 1000 m³ PHM, tedy jednu cisternovou rotu vševojskové armády;

- ostatní optřebu musíme uhradit alespoň **jedním přísunem k operační manévrující skupině nebo využitím kořisti**. Větší sklad PHM v operační hloubce nepříteli může být jedním z cílů pro operační manévrující skupinu.

Kalkulace **potřeby munice** pro dělostřelectvo začleněné do operační manévrující skupiny vychází a respektuje rovněž zvláštnosti bojové činnosti této skupiny. Většinou bude v její činnosti převládat manévr pod palbou, jak to dokazuje sám název skupiny. Dělostřelectvo bude působit krátkými a účinnými přepady a nebude docházet k jeho většímu soustřeďování.

Z těchto hledisek předpokládáme, že by denní průměrná spotřeba munice mohla dosahovat cca 0,4 palebného průměru. U operační manévrující skupiny, jejíž jádro tvoří tanková divize, můžeme tuto operačně kalkulační jednotku konkretizovat na hodnotu přibližně 400 tun, za celou dobu činnosti by mohla spotřebovat cca 1600 tun munice.

Přítom předpokládáme, že 50 % této potřeby uhradíme ze zvýšených zásob, a to těch, které jsou vezeny na organických vozidlech útvarů jednotek i svazku skupiny (hmotnost asi 800 tun). V daném případě by nedocházelo ke zvětšování tílu a délek proudů.

Daný úkol můžeme zabezpečovat takto:

- **využitím přepravní kapacity** druhé rotu automobilního praporu divize (uvolněnou jak jsem uvedl), jejíž přepravní kapacita je cca 600 tun;

- **novým rozdělením zásob u rot týlového zabezpečení** motostřeleckých a dělostřeleckých útvarů, čímž můžeme získat pro municí cca 200 tun;
- **novým rozdělením zásob u čet týlového zabezpečení** a improvizovanými úpravami techniky získat kapacitu pro přepravu munice asi 100 tun.

Zbytek požadované munice musí přisunout vševojsková armáda v druhé polovině činnosti podle konkrétní situace i **vzduchem**. Při tomto způsobu přepravy by se účelově využilo přepravní kapacity uvolněných prostředků ke zdravotnickým odsunům raněných a nemocných od operační manévrující skupiny. Pokud nebude možné za zvlášť složité situace zabezpečit přísun vzduchem a ani po zemi za ozbrojeného doprovodu a účinného zajištění, musíme řešit obdobná opatření jako v případě zabezpečení PHM. Vojskům operační manévrující skupiny před zasazením předáme vozidla s municí a vytvoříme zvýšené zásoby na vozidlech vševojskové armády. Konkrétně to představuje cca jednu naloženou automobilní rotu s municí.

Týlové zabezpečení operační manévrující skupiny je úkol složitý. Týl disponuje potřebnými silami i prostředky, které můžeme plně využít k tomuto zabezpečení. Předpokladem úspěchu při plnění tohoto úkolu je, že musíme důsledně respektovat zvláštnosti bojové činnosti operační manévrující skupiny a jim plně přizpůsobit i činnost jednotlivých prvků jen těch stupňů, které ji zabezpečují.

Skupinové cvičení — účinná forma operačně taktické přípravy

*Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálporučíka
A. I. Tabaka, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja
mysl“ čis. 2/1981.*

Schopnost vojsk (sil) úspěšně působit i v nejsložitější bojové situaci, maximálně využívat možnosti zbraní a bojové techniky, schopnost orgánů velení operativně a se znalostí věci řídit plánovaný proces přípravy a vedení soudobých operací (boje), do značné míry závisí na úrovni odborné vyspělosti vojenských kádřů. Odborné znalosti a organizátorské schopnosti generálů a důstojníků jsou v mnoha směrech závislé na účinnosti a kvalitě operační, bojové a politické přípravy a metodického mistrovství organizátorů bojového výcviku vojáků.

Nejvyšší formou komplexní přípravy vojenských kádřů jsou cvičení a manévry. Mohou však být neefektivnější jen v tom případě, připraví-li se na ně cvičící včas v procesu všech ostatních předcházejících zaměstnání, organizovaných podle možnosti s dodržением známých principů: od jednoduchého k složitějšímu a od dílčího k celkovému.

Skupinové cvičení je jednou z těchto efektivních forem přípravy generálů a důstojníků jak na taktickém, tak i operačním stupni. Organizujeme je k upevnění

studovaných teoretických zásad, osvojení umění a získání návyků při organizaci bojové činnosti, jejího všestranného zabezpečení a velení vojskům. Tato forma zaměstnání umožňuje zdokonalovat jak teoretické, tak praktické návyky a může být úspěšně využívána na všech stupních velení s přihlédnutím k rozsahu a charakteru procvičované tematiky a úrovni přípravy jednotlivých kategorií vojenských kádřů. Kromě toho můžeme průběh skupinového cvičení doplňovat prvky velitelsko-štabního cvičení, válečné hry nebo štabního nácviku jak s použitím spojujících prostředků, prostředků pro značkování a imitaci, tak i bez jejich použití.

Skupinové cvičení je možné organizovat na učebně, plastickém stole nebo v terénu. Na taktickém, a v některých případech i na operačním stupni může začínat na mapě (plastickém stole) a končit v terénu (nebo obráceně). Skupinové cvičení umožňuje procvičovat různé otázky, které řeší velitel nebo kterýkoli funkcionář štábu při organizaci bojové činnosti a velení vojskům v průběhu operace (boje).

Zvláštnosti skupinového cvičení tkví v tom, že v určitém období cvičení řeší všichni účastníci stejné otázky nebo pracují v závislosti na určených úkolech ve stejných funkcích, např. ve funkci velitele svazu, svazku, útvaru, náčelníka štábu, správy, oddělení nebo služby.

Protože na jednom skupinovém cvičení může být procvičováno několik učebních otázek, úlohy cvičicích se podle toho mění. Při organizaci součinnosti mohou působit např. v úloze různých funkcí v souladu s organickými tabulkami počtů. Při tom může být vytvořeno dočasné místo (středisko) bojového velení toho orgánu, na jehož stupni se pro-

cvičují učební úkoly, a každý generál (důstojník) pracuje v určené úloze (funkci).

Důležitou předností skupinového cvičení je také to, že v jeho průběhu je možné (je-li dostatek času) několikrát opakovat stejnou činnost nebo dílčí otázky, a to do té doby, dokud se řídící cvičení nepřesvědčí, že daná otázka nebo její dílčí prvek je plně zvládnutý.

K postupnému narůstání teoretických znalostí a praktických návyků je možné některá skupinová cvičení organizovat tak, aby jeho účastníci byli zařazení a plnili funkce o jeden stupeň vyšší (s veliteli praporů v rozsahu pluku, s veliteli pluků v rozsahu divize atd.).

Metody cvičení v průběhu skupinového cvičení mohou být velmi různorodé: posouzení teoretických otázek, vysvětlení materiálu, ukázka, analýza a rozbor připravených dokumentů atd. Volba metody plně závisí na řídicím cvičení a je určována časem, podmínkami výcvikové materiální základny a především stanovenými učebními cíli. Praktická cvičení a nácviky v procvičování učebních otázek, které se týkají plánování a organizace boje (operace) velení vojskům (silám) v procesu vedení bojové činnosti jsou nejužitečnější a je třeba na ně vyčlenit nejvíce času.

Rozsah práce velitele nebo funkcionáře štábu při plánování a organizaci operace (boje) je velmi široký a není možné plně jej vyřešit v průběhu jednoho nebo několika zaměstnání. Proto na jednom skupinovém cvičení v trvání 4–8 hodin se procvičují zpravidla dvě, maximálně tři otázky. Je-li zaměstnání spojeno s výjezdem do terénu nebo s praktickým rozpracováním určitých dokumentů (propočtů), které vyžadují více času, pak je účelné cvičení rozdělit na dvě části.

Dílčími otázkami skupinového cvičení mohou být:

- přednesení závěrů a ujasnění úkolu a zhodnocení situace,
- příprava návrhů na rozhodnutí,
- zpracování zámyslu a přijetí rozhodnutí,
- určení a vydání úkolů,
- organizace součinnosti a jednoho nebo všech druhů operačního (bojového), speciálně technického a týlového zabezpečení,
- příprava bojových (výkazových) dokumentů (grafických, písemných, formalizovaných),

- výpočet poměru sil nebo ztrát,
- příprava různých propočtů k plánování boje,
- vedení pracovních (výkazových) map atd.

Skupinová cvičení musí mít široké uplatnění v systému operačně taktické a speciální přípravy, protože nevyžadují značné materiálové náklady, využítí složitě výcvikové materiální základny a jsou dostupné pro všechny orgány velení. Pro jejich organizaci je potřebná hlavně dokonalá příprava a pak metodické mistrovství řídicího cvičení.

Příprava skupinového cvičení zpravidla zahrnuje: stanovení výchozích podkladů (výchozí situace), zpracování hlavních dokumentů, organizaci materiálně technického zabezpečení cvičení a přípravu řídicího (jeho pomocníků) a cvičicích.

Stanovení výchozích podkladů je osobní, tvůrčí činnost řídicího cvičení. Mezi ně obvykle patří:

- téma skupinového cvičení a z něho vyplývající učební cíle a otázky,
- úroveň připravenosti cvičicích,
- bojová sestava stran (vlastní vojska a nepřítel), čas a doba trvání cvičení,
- prostor konání cvičení, místo (na učebně, plastickém stole nebo v terénu),
- hlavní metoda cvičení.

Předpokládá-li se na skupinovém zaměstnání procvičit jednotlivé otázky metodou válečné hry nebo štábního nácviku s vyvedením spojovacích prostředků nebo se značkováním (imitací) vojsk, pak jsou dodatečně určovány výchozí podklady také k těmto otázkám. Přípravují se propočty k materiálně technickému zabezpečení a značkování (imitací) vojsk. V tomto případě by měl mít řídicí cvičení jednoho nebo několik pomocníků, aby se nezabýval

řešením druhořadých úkolů [řazením imitace, značkováním stran, využíváním spojovacích prostředků atd.].

Je velmi důležité stanovit minimum nejdůležitějších otázek, na které je účelné soustředit hlavní pozornost. Bez toho nelze správně určit, v jakých podmínkách a posloupnosti bude nutné řešit jednotlivé úkoly, dále vytvářet poučné situace, a jaký poměr sil a prostředků stran brát za základ zámyslu.

Tento proces není samoúčelný. V první řadě je závislý na stupni připravenosti cvičících. Procvičují-li se např. nějaká nová otázka, pak cílem zaměstnání může být ukázat, seznámit, získat návyky při jejím řešení. V případě, kdy účastníci cvičení v určité míře znají procvičovaný úkol, učebními cíli mohou být procvičit, zdokonalit návyky (dovednosti, znalosti), získat praxi; na kontrolních, prověřkových skupinových cvičeních prověřit znalosti (dovednosti, praktické návyky), určit (zhodnotit) stupeň připravenosti, osvojení probraného materiálu generály a důstojníky.

Vytvoření skupiny cvičících [zpravidla nepřevyšuje 14–18 osob] a stanovení jejího složení (podle bojového rozdělení) závisí na charakteru učebních otázek. Při probírání např. součinnosti metodou velitelsko-štabního cvičení mohou být důstojníci v úloze nejen velitele (organizátora součinnosti), ale také v úloze dalších funkcionářů, kteří se jí aktivně zúčastňují. Důležité je ale včas připravit příslušné rozdělení do funkcí, aby měli cvičící dostatek času na přípravu k plnění svých povinností.

Bojová sestava stran (vlastního vojska a nepřítele) je určována k rozpracování operačně taktického námětu, doplňujících situací (narůstání situace) a vytvoření poučných situací s cílem řešit konkrétní otázky. Činnost protistojící strany je nezbytné rozpracovat tak, aby odpovídala organizaci a taktice pravděpodobného nepřítele. Protože organizování dvoustranných skupinových cvičení, na základě zkušenosti, se neosvědčilo, pak všechny otázky spojené s činností nepřátelské strany řeší sám řídící cvičení. Je oprávněný manipulovat charakterem činnosti nepřítele v rozmezí reálných možností a přesných výpočtů k podstatnému ovlivnění vývoje situace.

Prostor terénu (na mapě) je volen takový, který nejlépe zabezpečuje vytvoření operační situace k procvičení otázek tématu. Musí odpovídat podmínkám rozmístění a příslušné činnosti vojsk (sil) stran. V souvislosti s tím je vhodné pro

každé skupinové cvičení, nejsou-li navzájem spojena jednotným zámyslem, určovat různé prostory, neznámý terén a tak se vyhnout šablonovitým rozhodnutím.

Otázky materiálně technického zabezpečení skupinového cvičení jsou určovány v závislosti na metodě jeho vedení a na řešených úkolech.

Na základě výchozích podkladů se rozpracovávají hlavní dokumenty skupinového cvičení. Než rozebereme tuto problematiku, podívejme se na jednu principiální otázku. V některých pomůckách, které se týkají metodiky taktické přípravy, doporučuje se do jednoho dokumentu zpracovat zámysl a plán provedení cvičení. Je-li to možné na taktickém stupni, pak na operačním je to neúčelné, protože takový plán — zámysl by mohl být těžkopádný a nepřehledný. To je zřejmé zvláště tehdy, kdy na stejnou operačně taktickou situaci je plánováno procvičení několika úkolů, nebo výcvik skupin různého určení (důstojníci operační, zpravodajské a spojovací odbornosti atd.). To je poměrně častý jev jak v rámci přípravy posluchačů vojenských akademií, tak důstojníků a generálů operačních štábů. **K hlavním dokumentům skupinového cvičení patří zámysl, plán provedení, operačně taktický námět s přílohami a mapou výchozí situace.** Jsou-li jednotlivé otázky skupinového cvičení probírány metodou velitelsko-štabního cvičení, pak může být rozpracován plán narůstání (rozehry) situace a potřebné doplňující situace (operační skoky).

Zámysl skupinového cvičení je základním dokumentem. Po jeho schválení nadřízeným velitelem je výchozím podkladem pro další rozpracování dalších dokumentů, včetně podrobného plánu zaměstnání.

Zámysl je rozpracován zpravidla na mapě. V případě nutnosti je k němu přikládána textová část, která obsahuje informace (údaje), které nejsou vyjádřené na mapě, a různé propočty. Ke kvalitnímu procvičení všech učebních otázek — s přihlédnutím k přijatým rozhodnutím nadřízeného velitele, činnosti sousedů a součinnostních vojsk — je zpracován zámysl zpravidla na operačně taktickém stupni a o jeden stupeň výše než budou zařazeni cvičící.

Zámysl obsahuje:

- téma,
- učební cíle a otázky,
- dobu, místo a metodu cvičení,
- celkový operačně taktický zámysl, který je základem daného cvičení.

Na mapě jsou uvedeny:

- sestava uskupení, situace vlastních vojsk a nepřítelů k zahájení cvičení,
- bojové úkoly nadřízeného stupně, sousedů, součinnostních svazů (útvárů) a přijatá rozhodnutí nebo vydaná nařízení, bojové úkoly svazu (svazku, útvaru), v jejichž úloze budou cvičící zařazeni,
- možná rozhodnutí,
- charakter vývoje a změn situace v průběhu bojové činnosti stran (v závislosti na obsahu učebních otázek).

V operačně taktickém zámyslu je dále vyjádřen obsah situace, která je vytvářena k procvičení dalších otázek (doplňkové situace, operační skoky). Kromě toho zámysl obsahuje nejdůležitější ukazatele operace (boje) a jiné potřebné údaje a vysvětlivky.

Při rozpracování operačně taktického zámyslu vychází řídící cvičení především z toho, co je plánováno a potřebné procvičit. V souladu s tím pak vytváří situaci, která podle možnosti musí být dynamická a složitá, která umožňuje přijetí nejen jednoho rozhodnutí, ale několik variant, někdy i vzájemně si odporujících. Nejvýhodnější varianta rozhodnutí musí být všestranně zdůvodněna potřebnými argumenty na základě podrobného zhodnocení všech faktorů, které ovlivňují přijetí rozhodnutí.

Stejným způsobem musí být zdůvodněna i méně výhodná rozhodnutí. První návrhy zámyslu není výhodné zpracovat ihned na mapě, ale na čistém listě papíru v několika variantách a s potřebným zdůvodněním. Po jejich důkladné analýze je nejpoučnější varianta přenesena na mapu.

Po schválení zámyslu organizuje řídící cvičení podrobné rozpracování ostatních dokumentů. Některé z nich mohou být připravovány souběžně se zámyslem.

Hlavním dokumentem pro práci řídícího cvičení při přípravě i v průběhu cvičení je plán provedení skupinového cvičení. Je to prakticky podrobné rozpracování zámyslu cvičení. Obsahuje:

- poměrně podrobná opatření řídícího cvičení (pomocníků) a cvičících,
- konkrétní propočty astronomického a operačního času,
- metodické pokyny pro práci řídícího cvičení a cvičících,
- některé teoretické závěry a propočty, nutné pro průběh zaměstnání,
- postup a způsob narůstání (rozehry) situace, využití spojovacích prostředků, imitace, značkování vojsk atd.

Má-li skupinové cvičení elementární cíle přípravy (seznámit, získat návyky), pak plán (nebo jeho přílohy) může obsahovat vzory (příklady) forem informačních zpráv (propočty, dokumenty).

Podle rozhodnutí řídícího cvičení může plán obsahovat také další otázky. Obsah a podrobnost rozpracování materiálu a plánu a jeho forma (na mapě nebo textově) jsou v mnoha směrech závislé na zkušenostech a úrovni metodické přípravy řídícího cvičení. Čím více zkušeností má, tím kratší a jednodušší může být plán.

Operačně taktický námět (pro operační stupeň) nebo taktický (pro taktický stupeň) slouží k uvedení cvičících do situace a k jejich včasné přípravě na zaměstnání. Může být zpracován jak na mapě, tak i textově. (Textová forma je nevýhodnější.) Jeho součástí je mapa výchozí situace (až na malé výjimky, kdy cvičícím je nařízeno vedení pracovních map podle písemných podkladů, např. podle bojových hlášení, operačních souhrnných hlášení).

Námět obsahuje jen ty nejn nutnější podklady, které potřebují cvičící k přijetí rozhodnutí (nebo k jiné činnosti v průběhu zaměstnání) a v takovém rozsahu, který by mohli mít k dispozici ve skutečné bojové situaci, a to z hlediska informovanosti, možnosti sil a prostředků průzkumu a dalších faktorů.

Z cvičného hlediska nejsou uváděny úplné zprávy o vlastních vojscích. V informaci o rozhodnutí nadřízeného velitele není nutné uvádět směr hlavního úderu, dobu splnění určených úkolů podle prostorů (čar), prostory a dobu vysazení výsadek ve prospěch svazku (útvary). Je nepřipustné vydávat cvičícím situaci souhrnně a informovat o zprávách, které musí získat samostatně z příslušných propočtů a technickými spojovacími prostředky.

Námět může obsahovat všeobecnou a zvláštní situaci, podle druhů vojsk a služeb (je-li to nutné), doplňkové a další údaje a úkoly přípravy cvičících na zaměstnání.

V části všeobecné situace jsou obvykle uváděny zprávy o nepříteli a vlastních vojskách o jeden nebo několik stupňů výše než jsou zařazeni cvičící, dále i jiné informace (většinou obecného vojenskopolitického charakteru), které vysvětlují důvody dané situace stran. To je zvlášť důležité pro vyšší stupeň velení, na kterých se uvažuje při hodnocení situace nebo přijetí rozhodnutí s faktory politického a ekonomického charakteru.

V části zvláštní situace jsou uváděny potřebné zprávy o nepříteli, podrobnější zprávy o situaci a činnosti těch vojsk (sil), v úloze jejich velitelů (štábů), budou zařazení cvičící v konkrétně určeném čase (podle něho počítáme operační čas v průběhu celého zaměstnání). Kromě toho jsou cvičící seznamováni s bojovými úkoly, situací a úkoly sousedů, součinnostních vojsk atd.

Všechny tyto podklady jsou uváděny jednak oznamovací formou, jednak formou bojových nařízení (rozkazů) nadřízených velitelů, informací (hlášení) podřízených, informací nebo hlášení všech druhů průzkumu atd. Čím různější jsou formy vyjádření potřebných podkladů, tím více zpráv může obsahovat námět.

Část situace druhů vojsk a služeb (průzkum, spojení, REB, tyl atd.) zahrnuje většinou podklady, se kterými je nutné počítat při řešení učebních otázek.

Je-li skupinové zaměstnání organizováno s prvky velitelsko-štabního cvičení (každý účastník cvičení pracuje v určité funkci), pak tyto podklady jsou předávány jen určeným funkcionářům služeb, kteří je potom budou předávat velitelům. Doplnkové a další údaje obsahují převážně jen takové zprávy, které jsou nutné k procvičení učebních otázek (naplněnost, ztráty, stav zbraní a bojové techniky, materiální a technické zabezpečení, hydrometeorologická situace).

Úkoly k přípravě na zaměstnání většinou obsahují, co mají cvičící prostudovat, splnit v hodinách samostatné přípravy nebo v jiné době, dále i zařazení do funkce, ve které budou cvičit.

Zkušenosti potvrzují, že zpracování operačně taktického námětu vyžaduje značné umění. Kromě obecných zpráv a faktů musí obsahovat úplnou a bohatou situaci, která vyžaduje značné tvůrčí úsilí k jejímu zobrazení, k analýze a zhodnocení. Na kvalitě námětu v mnoha směrech závisí poučnost a výsledky zaměstnání.

K procvičení různých učebních otázek, co do jejich obsahu a podstaty, může vzniknout v průběhu zaměstnání potřeba vytvořit zásadně novou (časově a prostorově) situaci, která se výrazně liší od výchozí. Toto je možné zabezpečit dvěma metodickými způsoby: postupným narůstáním předcházející situace rozehrou určitých bojových skutečností, nebo s využitím tzv. operačních skoků.

Narůstání situace rozehrou bojových skutečností se používá většinou tehdy, když je zařazen do zaměstnání prvek velitelsko-štabního cvičení, nebo jsou speciálně procvičovány otázky velení v průběhu

dynamiky bojové činnosti. To však vyžaduje zpravidla mnoho času a na skupinovém cvičení nedosahuje vždy potřebného efektu.

Nejúčelnější formou uvedení cvičících do nové situace je operační skok. K tomu jsou připravováni a předáni cvičícím doplňkové situace. Na rozdíl od rozehry jednotlivých období, kdy situace je předávána cvičícím v podobě neúplných a kusých údajů, doplňková situace je vydávána v komplexnějším obsahu (avšak ani v tomto případně nesmí být předávána tak, aby poskytovala úplné podklady pro přijetí rozhodnutí). Cvičícím je nutné vytvořit takové podmínky, aby sami zhodnotili, analyzovali a zobecnili získané údaje.

Doplňková situace nesmí zpravidla zcela prozradit uskupení a tím více zámysl činnosti nepříteli. Část zpráv o nepříteli může být předávána vědomě zkresleně, nebo s prvky dezinformace. Pod záminkou přerušit spojení s nadřízeným velitelem a sousedy nemusí být např. oznamovány jejich bojové úkoly a charakter přijatých rozhodnutí. Doplňková situace obsahuje tedy maximum zpráv o situaci.

Doplňkové situace v průběhu zaměstnání mohou být předávány různými způsoby: písemně, na mapě, s využitím spojovacích prostředků, značkováním nebo imitací (zejména na taktickém stupni); dále také ústně nebo různým spojováním těchto způsobů. Na operačním stupni, kdy na zakreslení nové situace je zapotřebí mnoho času, většinou je praktikováno doručení nových, včas rozmnnožených map (schémat).

Dokonálá příprava řídicího cvičení (jeho pomocníků) a rovněž cvičících na zaměstnání je důležitou podmínkou kvalitního splnění úkolů skupinového cvičení. Zpravidla zahrnuje:

- hluboké prostudování teoretických zásad, které mají vztah k tématu,
- instruktáž osob, které odpovídají za přípravu a vedení zaměstnání, za materiální zabezpečení, imitaci, využití spojovacích prostředků,
- rozehru, atd.

Téma skupinového cvičení, charakter a obsah učebních otázek nejsou zpravidla oznamovány předem. K dokonalejší a konkrétnější přípravě však může řídicí cvičení v hrubých rysech usměrnit samostatnou přípravu účastníků zaměstnání. Stejně tak je vhodné předat operačně takticky námět dříve, aby účastníci cvičení měli dostatek času na jeho prostudování a na přípravu některých předběžných propočtů.

Způsob, metody vedení skupinového cvičení a formy práce s cvičícími v průběhu zaměstnání závisí v mnoha směrech na řídicím cvičení, jeho praktických zkušenostech a jsou určovány především cíli zaměstnání, složením cvičících a vyčleněným časem.

Samotný proces vedení skupinového zaměstnání se skládá převážně ze tří

- prověrky připravenosti cvičících,
- procvičení učebních otázek,
- rozboru (závěru).

Prověrka připravenosti cvičících na zaměstnání by neměla zabírat mnoho času (stačí 10–15 minut).

Zahájit zaměstnání je nejvýhodnější po předání dokumentů nebo vydání nařízení (signálu), který působí zásadně a neočekávaně ve vztahu k tomu co bylo známé cvičícím z výchozího (průvodního) námětu. To mohou být i některé změny bojové sestavy nebo pásma činnosti, upřesnění operační situace stran, nové rozdělení funkčních povinností účastníků zaměstnání atd. Tento způsob nutí cvičící upravit dříve plánovanou činnost nebo rozhodnutí, podněcuje zainteresovanost a iniciativu. Ke studiu, analýze a zhodnocení nových zpráv je vyčleňována přirozeně nutná doba. V této době je možné prověřit metodu práce důstojníků, např. při přípravě různých propočtů atd.

Operační čas na skupinových cvičeních zpravidla nesouhlasí s astronomickým, protože jsou na nich procvičovány jen jednotlivé činnosti velitele (štábu) bez ohledu na skutečný čas.

Proto vždy na začátku procvičování nového učebního úkolu upřesní řídicí cvičení všem cvičícím operační čas, místo jejich rozmístění a kdo je tam přítomen, v jaké funkci budou pracovat a jaké jsou jejich úkoly. Na zaměstnáních v terénu je nejdříve organizována topografická a operační orientace. Obsah zaměstnání závisí dále na charakteru procvičované otázky: ujasnění úkolu, zhodnocení situa-

ce, přijímání návrhů na rozhodnutí nebo určení úkolů vojskům. Ke každé otázce (nebo jejím jednotlivým prvkům) může řídicí cvičení vyslechnout 2–3 cvičící. Stanoví jim přibližnou dobu, kterou mají k dispozici. Není účelné, aby řídicí cvičení dělal podrobný rozbor každého návrhu (informační zprávy). Je potřeba jen upozornit na nedostatky, aby se neopakovaly v dalším průběhu zaměstnání. V procesu předkládání návrhů (informačních zpráv) je nutné, aby se řídicí vyhnul bezprostřednímu zasahování (přerušování), nedopouští-li se ovšem cvičící hrubých chyb.

Rozbor obsahu a sestavení daného návrhu (informační zprávy) je nejvýhodnější udělat na závěr procvičované učební otázky. Není-li řídicí cvičení v plné míře spokojen s přednášenými návrhy, má právo v úloze cvičícího předvést, jak by měly jednotlivé návrhy vypadat. Na takové vystoupení se však musí řídicí včas připravit, aby bylo po všech stránkách příkladem. Obecně uznávaným metodickým pravidlem je organizace zaměstnání na základě rozhodnutí cvičících. Nelze jim vnucovat připravená rozhodnutí. Řídicí cvičení má k dispozici i jiné dostupné způsoby k tomu, aby usměrnil cvičící k přijetí účelnějšího rozhodnutí, aby metodicky správně ukázal slabá místa v jejich činnosti a dosáhl jednoty názorů na procvičované otázky.

Na rozbor zaměstnání je obvykle vyčleňována potřebná doba v závislosti na tom, jak úplně a kvalitně byly procvičeny učební otázky a jak bylo dosaženo učebních cílů.

Ve všech případech je nezbytné stanovit stupeň zvládnutí probíraných materiálů daného tématu a zhodnotit práci důstojníků. Jestliže procvičení komplexního tématu neskončilo, pak je možné v rozboru stanovit způsob přípravy na další zaměstnání a vysvětlit, na co soustředit zvláštní pozornost v samostatné přípravě.

V článku jsou objasněny jen obecné zásady přípravy a vedení skupinových zaměstnání. Zájmy přípravy vojenských kádřů vyžadují však hlubší studium a zkvalitnění metod vedení této formy velitelských zaměstnání.

Palebné ničení nepřítele

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora I. N. Vorobjova, doktora vojenských věd, profesora, uveřejněný v sovětském časopisu „Vojennaja mysl“ čis. 10/1980.

Jednou z tendencí rozvoje vojenského umění je neustálé narůstání úlohy palby při plnění operačních a taktických úkolů.

Růst palebné síly v operacích Velké vlastenecké války byl jedním z hlavních faktorů, které předurčovaly úspěch sovětských vojsk při průlomu taktické a operační hloubky obrany nepřítele, prudké zvýšení tempa útoku, značnou možnost vedení operací k obklíčení mohutných nepřátelských uskupení a jejich rychlé zničení, rozhodné překonávání širokých vodních překážek a nakonec i zdokonalení obrany — zvýšení její odolnosti, aktivity, hloubky atd.

Proto není náhodou, že otázky palebného ničení byly vždy středem pozornosti sovětské vojenské teorie.

Velká vlastenecká válka přinesla mnoho nových zásad do způsobů bojového použití dělostřelectva a letectva. Sovětské velení rozpracovalo na základě zkušeností z prvního období války efektivní metody dělostřelecké a letecké podpory pěchoty a tanků v podobě dělostřeleckého a leteckého útoku. To mělo důležitý význam pro zabezpečení úspěšné útočné činnosti vojsk Sovětské armády.

V poválečném období se dále rozvíjelely způsoby palebného ničení nepřítele a byly zohledněny v řádech a teoretických pracích, které vycházely z bohatých zkušeností války a rovněž z nové úrovně technického vybavení vojsk.

V článku věnujeme hlavní pozornost některým novým tendencím, které se projevují v obsahu a způsobech palebného ničení nepřítele, z hlediska těch význam-

ných změn v materiálně technické základně armády, ke kterým došlo v důsledku vědeckotechnického pokroku.

Především je nutné pohovořit o obsahu pojmu „**palebné ničení nepřítele**“. V období druhé světové války a ještě několik let po jejím ukončení byla palba v operacích a boji považována ve vojenském umění řady armád jako zabezpečující prostředek. Její úlohou bylo připravit vedení úderu na nepřítele silami vojsk, vytvořit příznivé podmínky pro jejich manévry a plnění dalších bojových úkolů. V souladu s tím bylo používáno ve vojenské literatuře termínu „palebné (dělostřelecké, letecké) zabezpečení bojové činnosti vojsk“. To objektivně vyjadřovalo dosaženou úroveň rozvoje prostředků ničení a celkový stav vojenského umění v té době.

Avšak v poválečném období, ve spojitosti se vznikem raketových jaderných zbraní a jejich zavedením do vojsk, kromě toho i se zdokonalením klasických prostředků boje, stav věci v této oblasti se podstatně změnil. Převládající úlohu mezi nejmohutnějšími prostředky ničení nepřítele získaly jaderné zbraně. Jaderná síla vojsk se stala rozhodujícím faktorem jejich bojeschopnosti a jaderné ničení nepřítele nejdůležitějším prvkem operace a boje v jaderné válce.

Současné s jadernými zbraněmi dosáhly ve svém rozvoji nového stupně tzv. „klasické prostředky ničení“, tj. dělostřelectvo, tanky, letectvo, síly a prostředky

PVO, pěchotní a protitankové zbraně. V důsledku modernizace se mnohonásobně zvýšila jejich palebná síla, dálka střelby, mobilnost, účinnost munice a přesnost střelby. Vznikla celá řada nových zbraňových systémů a bojové techniky.

V důsledku toho získala palba novou kvalitu. Z prostředků zabezpečení bojové činnosti vojsk se palba změnila, současně s jadernými zbraněmi, v jeden z hlavních prostředků ničení nepřítele. Palba prakticky splyvá s úderem a manévrem vojsk. Přitom operace a boj získávají jasně vyjádřený palebný charakter. To znamená, že po zahájení palebného úderu na nepřítele zahajují vojska plnění jakéhokoli bojového úkolu. Proto dřívejší termín „palebné (délstřelecké) zabezpečení“ již neodpovídá novým podmínkám. Palba dnes nezabezpečuje bojovou činnost vojsk, ale tvoří základ jejího obsahu, je hlavním faktorem získání iniciativy v operaci a boji a vnučení vlastní vůle nepříteli. Proto místo tohoto pojmu začalo se používat v sovětské literatuře přesnějšího termínu „palebné ničení nepřítele“.

Věc netkví jen v terminologickém upřesnění (i když to není zanedbatelné), ale v principiálně jiném hodnocení úlohy palby v operaci a boji, než dříve. Především pojem „palebné ničení“ je obsáhlejší a mnohostrannější. V současné době má **komplexní charakter**. To znamená, že obsahuje souhrn různých druhů palebných prostředků, jejichž činnost je plánována a sladována co do úkolů, objektů a času s cílem vytvořit nezbytné podmínky pro činnost vševojskových svazů, svazků a útvarů ke zničení nepřítele.

Komplexnost jako kvalita palby se poměrně výrazně projevila již ve druhé světové válce. Palba na nepřítele byla vedena sladěným úsilím různých prostředků ničení; nejdůležitějším z nich však bylo dělостřelctvo. Váha jeho munice tvořila 85–90 % veškeré munice, spotřebované v operacích Velké vlastenecké války. Palbu dělостřelctva, tanků a pěchotních zbraní doplňovaly a zesilovaly údery letectva. Sovětské letectvo ve válce použilo k zabezpečení útoku pozemních vojsk 43 % všech vzletů na jeden letoun. Přitom až 70 % těchto resursů bylo využito na směrech hlavních úderů frontů.

V současných podmínkách komplexnost palebného ničení nabývá na rozsahu a všestrannosti.

1. Značně se rozšířilo množství prostředků ozbrojeného zápasu. Na plnění palebných úkolů v operaci a boji se různou měrou podílejí bezmála všechny druhy ozbrojených sil, druhy vojsk a některé druhy speciálních vojsk. To znamená, že

palebné ničení nepřítele nebude probíhat podle obdůb, ale prakticky nepřetržitě a nejrůznějšími způsoby, nejčastěji formou kombinovaných pozemních a vzdušných hromadných palebných údarů.

2. Zvyšuje se intenzita palebného působení na nepřítele. Je to podmíněno zvýšením bojových možností prostředků ozbrojeného zápasu. Např. efektivnost bojového použití dělостřelctva vševojskových svazků americké armády se zvýšila v porovnání s obdobím druhé světové války více než třikrát. Současně s tím se několikanásobně zvýšila i účinnost některých typů munice a přesnost střelby.

Zvýšila se i hloubka ničení. Zvláště rozsáhlé možnosti k dosažení současného palebného působení na nepřítele vznikly ve spojitosti s rozvojem raketových zbraní.

3. Probíhá určitá změna v rozdělení podílu účasti různých prostředků ničení při plnění palebných úkolů. Jestliže v letech Velké vlastenecké války např. hlavní težiště boje s tanky nepřítele spočívalo na protitankovém dělостřelctvu, pak v soudobých operacích na plnění tohoto úkolu se podílejí různé palebné prostředky: dělостřelecké hlavně, PTRS, bojové vrtulníky, tanky atd. Podle zkušeností z války na Blízkém východě (v roce 1973) ztratily tanky činnosti palbou PTRS více než polovinu, palbou tanků až 22 %, činnost letectva, protitankových min a dalších prostředků přibližně 28 %.

Zkušenosti z této války svědčí o rostoucím významu letectva při palebném ničení nepřítele. To vyplývá ze zvýšení jeho bojové efektivnosti. V poválečném období, současně s mnohonásobným zvýšením rychlosti letu a dosahu činnosti, zvýšila se více než desetinásobně váha bojového kompletu jeho palebné výzbroje.

V souvislosti s rozsáhlým používáním vrtulníků značně se zvýšil jejich podíl na plnění různorodých taktických úkolů.

Zvýšení účinnosti palby prostředků ozbrojeného zápasu, účast bezmála všech hlavních sil a prostředků operačních svazů a svazků při palebném ničení nepřítele a kvalitativně nový charakter palby — to vše podstatně zvyšuje efektivnost palebného působení na nepřítele.

Cílem komplexního palebného ničení v útoku je v nejkratší době zničit prostředky jaderného napadení nepřítele, získat iniciativu a dosáhnout palebné převahy nad nepřítelem, změnit ve svůj prospěch poměr sil v palebných prostředcích a živé síle na zvolených směrech (úsecích průlomu), narušit systém palby obrany a zabezpečit nepřetržitou palebnou podporu vojsk v útoku do celé hloubky jejich bojových úkolů.

Velmi rozhodné cíle může mít kompletní palebné ničení také v obraně. Jeho celkové zaměření spočívá v zabezpečení růstu síly palebného působení na nepříteli ve všech obdobích přípravy a vedení jeho útoku. Za výhodných podmínek může obránce zmařit útok nepříteli vedením jaderných a palebných úderů.

Hodnotíme-li celkově úlohu palby v soudobé operaci a boji, můžeme vyvodit závěr, že palba svým vlivem na charakter bojové činnosti vojsk **přerůstá taktický rámec a stává se důležitým operačním faktorem.**

Jestliže v minulosti ovlivňovala palba operační umění převážně zprostředkovaně, plněním taktických úkolů, a protože efektivnost úderů letectva nebyla tehdy dostatečně vysoká, pak v současné době má operační velení k dispozici kromě letectva také jiné prostředky ničení, které umožňují samostatně, nezávisle na taktice, plnit úkoly operačního významu a tak přímo ovlivňovat taktickou činnost. Tímto však se nepopírá zpětný vliv taktiky na operační umění. Rozhodující úlohu však má operační umění, protože operační prostředky jsou mohutnější.

Z toho vyplývá, že **centrem organizace palebného ničení**, zvláště v rozhodujících obdobích operace, jako je příprava průlomu obrany nepříteli, zasazení druhých sledů do sražení, násilný přechod vodních překážek, odražení protíúderů nepříteli, přechod z obrany do útoku apod., **bude operační stupeň.** Je to zdůvodněno tím, že právě na tomto stupni je možné plně využít palebné síly svazu (svazku), přesně sladovat úsilí různých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, především raketových vojsk a dělostřelectva s letectvem a vojsky PVO, při plnění jejich palebných úkolů v operaci.

Z toho vyplývá i druhý závěr, který úzce souvisí s prvním. Základem plánování palebného ničení na všech stupních vedení musí být **vševojskový princip**, a zejména to, že **hlavním jeho organizátorem v operaci a boji musí být vševojskový velitel.** Je to zřejmé, protože jen vševojskový velitel je schopen na základě celkového zámyslu operace (boje) správně a úplně řešit všechny zásadní otázky palebného ničení nepříteli, stanovit jeho celkový cíl a způsob uskutečnění, jaké síly a prostředky použít a jak rozdělit palebné úkoly mezi nimi, jakou hustotu prostředků ničení vytvořit na nejdůležitějších směrech a jak organizovat součinnost mezi nimi, konečně skloubit palbu s činností vojsk.

Základ palebného plánování, jak o tom svědčí zkušenosti z války, musí tvořit velitelem stanovený stupeň efektivity

umlčení nebo zničení hlavních objektů nepříteli na úseku průlomu nebo při plnění jiného bojového úkolu, tj. jaké množství objektů a cílů musí být umlčeno nebo zničeno do zahájení přechodu vojsk do útoku a v jeho průběhu, v obraně pak při odražení útoku nepříteli. Vševojskový princip v žádném případě nesnižuje úlohu plánování palebného ničení jiných velitelských orgánů, zejména velitelů druhů vojsk a jejich štábů. Naopak však předpokládá jejich nejaktivnější a činnorodou účast při organizaci palby a jejím řízení. Z tohoto hlediska i nadále si uchovávají svůj nepomíjící význam zkušenosti z Velké vlastenecké války. V té době vystupoval velitel dělostřelectva fronty (armády) jako bezprostřední organizátor bojového použití dělostřelectva v operaci. V souladu s jeho pokyny štáb dělostřelectva rozpracovával nejdůležitější dokumenty plánování palby dělostřelectva (plán dělostřeleckého útoku, grafikon dělostřelecké přípravy atd.). V průběhu bojové činnosti velitel dělostřelectva prostřednictvím svého štábu řídil palbu dělostřelectva.

Hovořme-li o rostoucí úloze operačního stupně při plánování palby, je ovšem nutné zdůraznit, že efektivnost palebného ničení v rozhodující míře byla a je určována přesností a úplností práce při organizaci palby a jejím řízení ze strany velitelů a štábů taktického stupně vedení. Vždyť nakonec pluky a divize realizují operační a taktické plány, včetně plánů palebného ničení. To znamená, že nakolik pečlivě a podrobně dokáží velitelé vševojskových, dělostřeleckých a leteckých útvarů přímo v terénu rozpracovat způsob plnění palebných úkolů v boji a sladit činnost raketového vojska, dělostřelectva, sil a prostředků PVO a letectva mezi sebou a s vojsky, v mnoha směrech bude záviset průběh a výsledek boje.

Zmínili jsme se o některých otázkách celkového hodnocení úlohy palby a principů její organizace v soudobých operacích a boji. Současně s tím dochází ke značným změnám i ve způsobech palebného ničení v útoku a obraně. To se týká především řešení takového zásadního úkolu, jako je **dosažení palebné převahy nad nepřitelem.**

Tomuto problému byla věnována značná pozornost ve Velké vlastenecké válce. Tehdy však tento úkol byl svou podstatou úkolem taktickým. Spočíval zejména v narušení systému palby nepříteli a v první řadě v umlčení a zničení jeho dělostřelectva.

Vedením protibaterijního boje není v současné době tento problém vyčerpán. Pod-

stata dosažení palebné převahy nad nepřitelem spočívá v:

- trvalém udržování palebné iniciativy,
- předcházení nepříteli při zahájení palby a vedení palebného manévru,
- snižování efektivnosti použití nepřátelských prostředků boje, především jaderných zbraní, letectva, dělostřelectva, protitankových prostředků atd.,
- oslabování nepřátelského systému vedení vojskům a zbraním,
- dosahování poměru sil ve svůj prospěch a vytváření příznivých podmínek pro plnění úkolů operace a boje.

Kromě toho boj o palebnou převahu nemůže být úspěšný bez vybojování spolehlivé nadvlády ve vzduchu. Jsou to dva úzce spojené úkoly, které se vzájemně podmiňují. Letectvo je např. pokládáno za nejdůležitější prostředek palebné podpory vojsk, a proto bez zničení uskupení letectva nepřítel nelze zabezpečit vybojování a udržení palebné iniciativy.

Boj o dosažení palebné převahy se tedy stává v současné době jedním ze složitých a rozsáhlých operačních úkolů, které vyžadují zasazení prakticky všech hlavních sil svazů, svazků a útvarů.

Podívejme se například na otázku boje s prostředky jaderného napadení nepřítel. Dnes tyto prostředky (vzhledem k jejich velkému množství) tvoří organicky pevný prvek bojové sestavy svazů a svazků. Jejich zničení je možné jen komplexní metodou — jadernými zbraněmi, palbou raketových vojsk a dělostřelectva, údery letectva a silami vojsk bezprostředně v procesu ničení uskupení nepřítel. Proto základ organizace boje s prostředky jaderného napadení musí tvořit vševojskový princip za rozhodující úlohy vševojskového velitele a jeho štábu.

Úspěch řešení úkolu k dosažení palebné převahy nad nepřitelem v mnoha směrech závisí na narušení jeho **systému protitankové obrany**, která se stala základem současné obrany. Tento úkol je neobyčejně složitý. Již ve Velké vlastenecké válce např. hustota protitankových prostředků v obraně německých fašistických vojsk na nejdůležitějších směrech dosahovala 20—25 kusů na 1 km fronty. V současné době, jak potvrzují zkušenosti z cvičení vojsk NATO, zvyšuje se tato hustota 2—3krát a dosahuje 50—70 a více protitankových prostředků na 1 km fronty. V minulé světové válce byly vysoké hustoty protitankových prostředků vytvářeny jen v hlavním pásmu obrany. V současných podmínkách budou charakteristické jak pro taktickou, tak operační hloubku obrany.

Důležité je nejen kvantitativní, ale také kvalitativní zdokonalování systému proti-

tankové obrany. V poválečném období se značně zvýšila účinnost mnohých protitankových prostředků, jejich dostřel a přesnost střelby a mobilnost. Jestliže v roce 1945 hlavní část protitankových prostředků mohla ničit tanky jen na vzdálenost do 950 m, pak na konci 60. let převládající část těchto prostředků (kolem 95 %) byla schopna vést boj s obrněnými objekty již na vzdálenost do 1800—2000 metrů. Takové protitankové prostředky jako jsou PTRS mohou ničit v souběžných podmínkách cíle s pravděpodobností 0,8—0,9 na vzdálenost 3—4 a perspektivně do 5—8 km.

Toto všechno klade nové požadavky na boj s protitankovými prostředky nepřítel. Úkolem je zvýšit spolehlivost palebného ničení systému protitankové obrany, dosáhnout takového stupně umlčení a zničení protitankových objektů, aby nemohly zmařit útok tanků. Tento problém je možné řešit jen na základě vševojskového principu organizace palebného ničení, tj. vyčlenit k boji s protitankovými objekty celý různorodý komplex palebných prostředků, které má k dispozici vševojskový velitel, počínaje jadernými zbraněmi a konče silami a prostředky útvarů a jednotek.

V důsledku zvětšení dostřelu palebných prostředků a zvýšení palebné odolnosti obrany se podstatně mění také **metody boje** o dosažení palebné převahy nad nepřitelem. V průběhu minulé války vojska v útoku plnila své úkoly spojené s ničením živé síly a palebných prostředků nepřítel hlavně **v boji na blízké vzdálenosti**. Přednosti tohoto boje byly v tom, že výsledky palby okamžitě využívaly tanky a pěchota k postupu v před, že nepřítel nestačil obnovit narušený systém palby. To zabezpečovalo úspěch útoku. Palebný boj na blízkých vzdálenostech měl však současně i své nedostatky. Prostředky ničení nepřítel, rozmíslené v hloubce jeho obrany, často zůstávaly mimo vliv palebného působení vojsk v útoku. To umožňovalo obránci bezmála narušené manévrovat silami a prostředky z hloubky k posílení vojsk na nebezpečných směrech, vést protizteče a protiúder.

Proto není náhodné, že v průběhu války se tak výrazně projevila tendence **narůstání podílu palebného boje na velkých vzdálenostech** a zvětšení hloubky současného palebného umlčení obrany. V letech 1941—1942 byla umlčována obrana nepřítel hromadnou palbou dělostřelectva do hloubky 1,5—2,5 km, v roce 1943 již do hloubky 3—4 km a v letech 1944—1945 se zvětšila do 6—8 km a více. V závěrečných operacích války dosahovala hloubka umlčení 8—10 km i více. V berlínské operaci např. v pásmu útoku 8. gardové armády

byla umičována obrana nepřítele do hloubky 17—18 km.

V souvislosti se zvětšením hloubky obrany v současných podmínkách, s rozmístěním nejnebezpečnějších prostředků boje (prostředků jaderného napadení — operačně taktických raket, dalekonosného dělostřelectva) v její hloubce vzrůstá význam palebného boje na velkých vzdálenostech. Možnosti vojsk k dosažení současného ničení celé hloubky obrany se také značně zvýšily. Jestliže např. dostřel hlavních systémů polního dělostřelectva v letech minulé války dosahoval kolem 10—15 km, pak v současné době se dvojnásobně zvýšil a dosahuje přibližně 20—30 km.

Vedení palebného boje na velkých vzdálenostech umožňuje vojskům vést předstihující úderu na cíle a objekty nepřítele po jejich zjištění, vytváří podmínky pro rychlé a spolehlivé umlčení obrany do značné hloubky a maření manévru záloh nepřítele, pro dezorganizaci systému velení a práce týlu. To je důležité pro rychlé podlomení pevnosti obrany.

Současně s tím zvýšení účlu palebného boje na velké vzdálenosti neznamená, že boj na malé vzdálenosti ztrácí v současných podmínkách na svém významu. Hlavní část palebných prostředků vojsk v obraně, zejména protitankových, tak jako dříve je soustředěna v bezprostřední blízkosti předního okraje obrany (do 70—80 procent). Proto bez spolehlivého jejich umlčení mířenou střelbou, včetně přímé střelby, není možné zabezpečit úspěšný útok tanků a motorizované pěchoty.

Metody palebného ničení nepřítele, jak potvrdily zkušenosti z Velké vlastenecké války, jsou závislé na mnohých faktorech: na palebných možnostech útočníka, charakteru nepřátelské obrany, způsobech přechodu vojsk do útoku atd. V těch případech, kdy svazky v průběhu operace prolomovaly obranná pásma z chodu, vznikala nutnost zabezpečit vojska v útoku palbou, tj. v první řadě zničit takové cíle a objekty v obraně nepřítele, které mohly palbou působit na přesun a rozvinování útvarů.

S tímto cílem byly umlčovány hromadnou palbou dělostřelectva a úderu letectva prostředky nepřítele s největším dosahem (tj. letectvo a dělostřelectvo), místa velení a prostředků průzkumu, aby byl nepřítel „oslepen“, narušen systém jeho velení a bojového zabezpečení. V tomto případě jako by se palba přibližovala a narůstala z hloubky obrany nepřítele k čáře dotyku.

Za útoku z přímého dotyku s nepřítelem to bylo opačné. Nejříve byly spolehlivě umlčovány opěrné body rozmístěné v prostoru předního okraje obrany. Hromadné

palebné úderu dělostřelectva a letectva se v tomto případě postupně přenášely z předního okraje do hloubky obrany v závislosti na postupu vojsk v útoku.

Bojové zkušenosti potvrdily, že k úspěšnému vedení útoku je velmi důležité správně napláňovat palebnou přípravu útoku. Svou délkou trvání a metodami uspořádání v závislosti na podmínkách situace může být různá. Je však třeba usilovat o to, aby palebné působení na nepřítele bylo nejen intenzivní, ale vedeno i do hloubky. To bude odpovídat zájmům nejen boje, ale také operace. V průběhu války byla proto dělostřelecká a letecká příprava útoku plánována tak, aby palba pokryla prakticky všechny prvky bojové sestavy nepřítele.

V dnešní době mohou splnit podstatnou úlohu při umlčování palebných prostředků nepřítele, zvláště obrněných objektů, děla pro přímou střelbu a letectvo, včetně bojových vrtulníků, které mohou ničit malé, pohyblivé a kryté cíle, tanky a obrněná vozidla.

V minulé válce se neustále zdokonalovaly metody dělostřelecké podpory útoku. Snahou přitom bylo, aby nepřítel nemohl vést palbu na vojska v útoku svými bojovými prostředky jak na blízkou, tak i na velkou vzdálenost. K tomu bylo používáno různých způsobů. Při dostatečném množství dělostřelectva byla vojska v útoku doprovázena dvojítm, trojitým a dokonce čtyřnásobným palebným valem, což spolu s rozhodným úderem vojsk zabezpečovalo vysoká tempa průlomu nepřátelské obrany.

Na základě zkušeností z války a zhodnocení současného stavu prostředků zbrojeného zápasu můžeme vyvodit závěr, že boj o dosažení palebné převahy nad nepřítelem bude mít úporný a intenzivní charakter. Jeho úspěch bude v mnoha směrech záviset na dovedném použití nejdůležitějších principů palebného ničení: soustředění palebného úsilí na rozhodujících směrech a v rozhodujícím čase, rychlém manévru palbou, přesné a nepřetržité součinnosti palebných prostředků, vedení palebných úderů s překvapením, dosažení nepřetržitosti palebné podpory vojsk atd.

V obsahu těchto principů, jakož i v celku ve způsobech palebného ničení, vlivem nových prostředků ozbrojeného zápasu a rozvoje vojenského umění, probíhá značné množství podstatných změn, se kterými musíme počítat v jejich praktické realizaci. **Soustředování palebného úsilí** bylo v minulosti uskutečňováno převážně způsobem stále většího narůstání hustoty sil a prostředků na úsecích průlomu. V letech Velké vlastenecké války např. vzrostla hustota dělostřelectva na 1 km fronty na směru hlavního úderu ze 70—80 na 200—300

i více hlavní, tj. 4–5násobně. To bylo podmíněno poměrně nevelkým dostřelem a účinností palby dělostřeleckých systémů.

V soudobých podmínkách, kdy se efektivnost mnohých bojových prostředků podstatně zvýšila, soustředování palebného úsilí bude uskutečňováno jinak a bude se vyznačovat ani ne tak kvantitou jako kvalitou. Soustředování palby bude dosahováno především využitím vzrůstající síly prostředků ničení, zvláště raketových jaderných zbraní, reaktivních systémů salvové palby, aktivní reaktivní munice s kazeťovými bojovými hlavicemi pro minování na dálku a ničení tanků, zvýšením přesnosti vedení palby. V tomto směru je perspektivní použití objemové munice, která má 10násobnou účinnost než tříštivotrhavá munice. Navíc se síla palebného úderu zvětšuje plným využitím faktoru překvapení, rychlostí a mobilností pozemních a vzdušných prostředků ničení.

Účinnější zbraně a munice ovšem nevylučují nutnost vytváření určitých hustot dělostřelce a jiných palebných prostředků na úsecích průlomu, zvláště při činnosti s použitím klasických zbraní. Stupeň takového soustředování bude záviset na rozsahu, charakteru a možnosti současného plnění úkolů dělostřelce, na hustotě ničení uskupení a objektů nepřítele, na kvantitativním a kvalitativním složení posilového a podpůrného dělostřelce, na stupni účasti mostostřeleckých a tankových vojsk i palebném ničení a na děle palebného ničení nepřítele.

Nepostačující palebná síla dělostřelce může být v určitých podmínkách kompenzována větším využitím letectva než tomu bylo v minulosti, zvláště bojových vrtulníků k plnění taktických palebných úkolů. Předností leteckých úderů je jejich rychlost a překvapení vedení.

V soudobé operaci a boji nabývá na nejdůležitější význam **manévr palbou**. Nutnost jeho vedení se zvláště výrazně projevuje v rozhodujících momentech vývoje bojové činnosti, např. při odrážení protíúderu nepřítele, přenesení bojového úsilí z jednoho směru na druhý a zasazení druhých sledů do sražení. V obraně je veden manévr palbou a vojsky při odrážení útoku nepřítele, ke zničení uskupení, která se vklíní do obrany, vedení protiúderu k rychlému soustředění sil a prostředků na nejdůležitějších úsecích a dosažení podstatné změny poměru sil a prostředků ve svůj prospěch, a k narůstání palebného úsilí.

Z analýzy uvedených problémů vyplývá, že v soudobých podmínkách, tak jako nikdy dříve, je nezbytné projevovat tvůrčí iniciativu a aktivitu při zdokonalování forem a metod palebného ničení nepřítele. Rozebírané otázky ve své většině mají diskusní charakter a vyžadují další posouzení na stránkách časopisu.

V soudobé operaci a boji se stala složitější **palebná součinnost**, protože vzrostlo množství různých sil a prostředků, které se zúčastňují palebného ničení nepřítele, zvětšil se prostorový rozmach bojové činnosti, její dynamičnost a manévrovost. To všechno vyžaduje přesné sládní palebného úsilí raketových vojsk a dělostřelce, sil a prostředků PVO, letectva a dalších palebných prostředků mezi sebou a vojsky.

Při vedení bojové činnosti s použitím jaderných zbraní bude záviset plnění palebných úkolů na rozsahu a charakteru zničení nepřítele jadernými zbraněmi. Na základě toho musí velitel určit cíle, úkoly a způsob palebného ničení, směry a formy soustředění palebného úsilí, nezbytná opatření pro případ narušení součinnosti mezi palebnými prostředky v průběhu bojové činnosti atd.

Pro zvýšení účinnosti palebného ničení má zvláštní význam **dosažení překvapivého palebného úderu**. Je zabezpečován předjetím nepřítele v rozvíjení palebných prostředků a zahájení palby, různými a novými způsoby a metodami složení jednotlivých období palebného ničení, rychlým soustředěním palebného úsilí v odpovídající době a v rozhodujícím místě, neočekávaným palebným manévrem, zasazením nových systémů zbraní a munice do boje.

Dosažení překvapení při vedení palebných úderů se bude snažit také nepřítel. Proto je nutné neustále udržovat všechny palebné prostředky na vysokém stupni bojové pohotovosti. Vojska musí být vždy připravena přijmout odpovídající palebná protipatření a opatření ochrany, znát rychle odstraňovat následky jaderného a palebného napadení nepřítele.

Princip **nepřetržitosti palebné podpory** vojsk byl v letech Velké vlastenecké války zabezpečován vedením dělostřeleckého a leteckého útoku. To umožnilo úzce a nepřetržitě skloubit palbu, úder a manévr vojsk v průběhu celého útoku.

V soudobých podmínkách narůstá rozmach útoku a zvyšují se tempa postupu vojsk. To komplikuje dosažení nepřetržitosti palebné podpory, zvláště při vedení bojové činnosti v operační hloubce, kdy se bude útok rozvíjet na široké frontě a na jednotlivých směrech. To vyžaduje dokonalé sklovení palby s postupem vojsk, přesné plánování spotřeby palebných prostředků v průběhu bojové činnosti, průzné řízení palby a včasné zabezpečení vojsk municí.

z kapitalistických armád

JADERNÉ ZBRANĚ A VOJENSKÁ STRATEGIE USA A NATO V 70. A 80. LETECH

(1. část)

Plukovník Ing. Miroslav Kadera

Jaderné zbraně se staly rozhodujícím prostředkem, který ovlivňuje obsah americké a koaliční vojenské strategie od počátku jejich zavedení do výzbroje ozbrojených sil USA a ostatních států NATO. S postupnou obměnou jednotlivých druhů a typů jaderných zbraní a jaderné munice bylo třeba modifikovat i názory a zásady na jejich použití a zároveň i na použití ozbrojených sil vůbec v jaderném i konvenčním ozbrojeném konfliktu. K rozhodujícím změnám došlo v období platnosti vojenské strategie „pružné reakce“ (u Spojených států od r. 1961 do r. 1971, u Severoatlantického paktu od r. 1967 až do současné doby) a „realistického odstrašování“ (u Spojených států od r. 1971 až do současné doby). Na některé z rozhodujících prvků americké a spojenecké jaderné strategie chci poukázat v tomto článku. Má dvě části. Prvá řeší otázky použití jaderných zbraní NATO na evropském válčišti, druhá použití strategických útočných sil USA.

Použití jaderných zbraní na evropském válčišti

Rozhodující složku jaderných zbraní NATO na evropském válčišti tvoří operačně taktické RS a letouny nosiče taktického letectva a palubního bitevního letectva, které jsou schopny působit do hloubky až 2800 km na území států Varšavské smlouvy. Celkem je na evropském válčišti rozmístěno více než 1100 letounů nosičů a přes 230 odpalovacích zařízení operačně taktických RS. K vedení jaderných úderů proti pozemním cílům může být použita i část PLRS Nike Hercules, kterých je téměř 700 ks. Z taktických prostředků jaderného napadení je na evropském válčišti rozmístěno 44 odpalovacích zařízení taktických raket Honest John a přes 1000 hlavních víceúčelového polního dělostřelectva ráže 155 a 203,2 mm. K podstatnému zvýšení hlavní víceúčelového polního dělostřelectva dojde po ukončení reorganizace v první polovině 80. let u západoněmeckého pozemního vojska (u md a td ze současných 12 na 78 hlavních) a u amerického pozemního vojska

(u md a od ze současných 66 na 112 hlavních).

Podle klasifikace NATO patří jaderné zbraně armád států paktu na evropském válčišti do kategorie tzv. „taktických jaderných zbraní“ (Tactical Nuclear Weapons — TNW), které zahrnují „obraně jaderné zbraně“. Mezi ně se počítají jaderné miny a PLRS s jadernými hlavicemi a „ostatní jaderné zbraně“, tj. víceúčelové polní dělostřelectvo, taktické rakety, řízené střely a letouny nosiče taktického a palubního bitevního letectva.

Podle zásad americké vojenské strategie „realistického odstrašování“ a koaliční vojenské strategie „pružné reakce“ jsou jaderné zbraně na válčišti prostředkem „odstrašování“ (Deterrence). V obranné teorii „odstrašování“ představují jaderné zbraně států NATO na válčišti druhý stupeň odstrašování (první stupeň představují konvenční síly států NATO na válčišti, třetí stupeň strategické útočné síly USA).

Hodnověrnost „odstrašování“ je závislá na množství a kvalitě jednotlivých zbraňových systémů. Výstavba jaderných zbraní států NATO na evropském válčišti byla však a je zaměřena především na zvýšení jejich účinnosti v případném ozbrojeném zápasu. Zavádění stále účinnějších zbraňových systémů a jaderné munice o mohutnosti od několika setin do stovek kt umožnilo nejen postupně realizovat původně jen teoretické záměry na vedení tzv. „omezené války“ podle zásad koaliční vojenské strategie „pružné reakce“, ale vytvořilo předpoklady pro uplatňování koncepce tzv. „odstupňovaného použití“ jaderných zbraní v „jaderné válce na válčišti“ podle zásad americké vojenské strategie „realistického odstrašování“. V souvislosti s „odstupňovaným použitím“ jaderných zbraní se začalo používat pojmu „řízená eskalace“ (Controlled escalation). Jeho význam a obsah vysvětlují dále v samostatné části.

Dosavadní výstavba jaderných zbraní na evropském válčišti a její perspektivní plány si vynutily i změnu názvu a složení jaderných zbraní na válčišti a vytvořily podmínky pro integraci „jaderných sil na válčišti“ se „strategickými útočnými silami“ USA, která by měla být realizována v 80. letech. K objasnění těchto problémů je třeba uvést následující podrobnosti.

V koncepci rozvoje operačně taktických a taktických jaderných zbraní států NATO, zásad jejich použití v ozbrojeném střetnutí na evropském válčišti a úloze v perspektivě 80. let byla v 70. letech přijata některá zásadní rozhodnutí ze

strany velení ozbrojených sil USA i spojeneckého velení NATO.

V r. 1974 rozpracovalo spojenecké velení NATO hlavní směry rozvoje jaderných zbraní na evropském válčišti. K rozhodujícím otázkám patřily návrhy na:

- zavedení vysoce mobilních RS s dosahem kolem 2500 km, které by nahradily letouny nosiče taktického letectva a uvolnily je k plnění konvenčních úkolů,

- změnu dosavadního složení „taktických jaderných zbraní“ na evropském válčišti s cílem disponovat větším množstvím jaderných zbraní s menším dosahem a ničivými účinky (problematika tzv. miniaturizovaných jaderných zbraní — mininukes) a menším množstvím jaderných zbraní s velkým dosahem a mohutností účinku (problematika eurostrategických RS),

- přehodnocení dosavadního výběru cílů pro letouny nosiče taktického a palubního bitevního letectva; vybrané cíle byly převedeny do plánu použití řízených střel odpalovaných z ponorek na jaderný pohon (konkrétně byly pod pravomoc „Vrchního velitele spojeneckých ozbrojených sil v Evropě“ vyčleněny čtyři ponorky, které operují ve Středozemním moři, Severním moři nebo Norském moři). Toto opatření bylo pak prověřováno při velitelsko-štábním cvičení „WINTEX-75“.

Návrh na zavedení vysoce mobilních RS s dosahem kolem 2500 km byl konkretizován v rozhodnutí Rady NATO z prosince 1979 o další výstavbě jaderných zbraní rozmístěných na evropském válčišti (v terminologii NATO v tzv. „ozbrojení“).

Do výzbroje 56. dělostřelecké brigády USA mají být od r. 1983 zavedeny nové RS Pershing 2 s dosahem až 2400 km a s velkou přesností zásahu (střední PKU se předpokládá do 30 m), které se má dosáhnout vybavením bojové hlavičky kombinovanou naváděcí soustavou, v níž v závěrečné fázi letu pracuje radiolokační korelační systém (Radar Area Correlation Guide — RADAG). Ten navádí bojovou hlavičku podle radiolokačního snímku prostoru cíle, uloženého v paměti naváděcí soustavy. RS Pershing 2 má být odpalována z mobilního odpalovacího zařízení, které umožňuje rychlou a častou změnu palebného stanoviště. Celkem má být ve výzbroji 56. dělostřelecké brigády 108 RS Pershing 2.

Do výzbroje amerických ozbrojených sil v Evropě mají být od r. 1983 zaváděny RS s plochou dráhou letu BGM-109 Tomahawk. Do konce r. 1988 má dosáhnout

operační pohotovosti všech plánovaných 464 RS na 116 mobilních odpalovacích zařízeních, které mají být rozmístěny takto:

- v NSR 6 palebných jednotek s 24 odpalovacími zařízeními s 96 RS,

- v Itálii 7 palebných jednotek s 28 odpalovacími zařízeními s 112 RS,

- ve Velké Británii 10 palebných jednotek se 40 odpalovacími zařízeními s 160 RS,

- v Belgii 3 palebné jednotky s 12 odpalovacími zařízeními s 48 RS a

- v Holandsku 3 palebné jednotky s 12 odpalovacími zařízeními s 48 RS.

RS BGM-109 Tomahawk (v pozemní variantě GLCM — Ground Launched Cruise Missile) má mít dosah až 2500 km a velkou přesnost zásahu (střední PKU 30 m), které se má dosáhnout využitím navigační soustavy TERCOM (Terrain Contour Matching). Ta naviguje RS porovnáním terénu se záznamem v paměti navigační soustavy, který je ve skutečnosti kódem výšek terénu v jednotlivých bodech korekce dráhy letu RS. Dalšího zvýšení přesnosti (střední PKU do 15 m) se má dosáhnout zavedením navigační soustavy SMAC (Scene Matching Area Correlator), která naviguje RS porovnáváním předem pořízených infračervených snímků cíle a jeho okolí se skutečnou situací snímanou ze letu.

Po zavedení RS Pershing 2 a BGM-109 Tomahawk do operačního použití se vytvoří podmínky pro plánované uvolnění letounů nosičů taktického letectva a palubního bitevního letectva k plnění bojových úkolů konvenčními prostředky ničení.

Návrh na změnu dosavadního složení jaderných zbraní na evropském válečném byl rovněž konkretizován v rozhodnutí Rady NATO z prosince r. 1979. Dosavadní tzv. „taktické jaderné zbraně“ (Tactical Nuclear Weapons — TNW) mají být přebudovány na „jaderné síly na válečném“ (Theater Nuclear Forces — TNF), které se mají skládat z jaderných sil:

- krátkého dosahu (Short Range Theater Nuclear Forces — SRTNF) s dosahem do 100 km; jejich hlavní složku má tvořit raketometné a hlavňové dělostřelectvo a systém jaderných zátarasů,
- středního dosahu (Medium Range Theater Nuclear Forces — MRTNF) s dosahem 100–1000 km, zahrnující dosavadní operačně taktické řízené střely (Pershing 1A, Lance) a letouny nosiče taktického letectva a palubního bitevního letectva,

- dalekého dosahu (Long Range Theater Nuclear Forces — LRTNF) s do-

sahem 1000–8000 km, které mají tvořit nové RS Pershing 2, řízené střely s plochou dráhou letu BGM-109 Tomahawk (v pozemní variantě GLCM), nově vyvíjené RS (zatím neupřesněného typu) s dosahem kolem 5000 km, bombardovací letouny středního a velkého doletu (Medium Range Bombers — MRB a Long Range Bombers — LRB) a řízené střely na ponorkách s jaderným pohonem (Submarine Launched Ballistic Missile — SLBM).

Hlavní pozornost se má soustředit na výstavbu jaderných sil dalekého dosahu, které se mají stát základem tzv. „eurostrategických jaderných sil“ (Eurostrategic Nuclear Forces — ESNF).

Konečné složení „jaderných sil na válečném“ je závislé na dohodách o omezení strategických jaderných zbraní (Strategic Arms Limitation Talks — SALT), především SALT 3, které by měly zahrnovat již i jaderné zbraně rozmístěné v Evropě (jinak též nazývané „šedé zóně“), dále na jednáních o omezení RS středního dosahu v Evropě (Medium Range Ballistic Missile — MRBM, které mají podle kategorizace řízených střel NATO dosah 1100–2800 km). Výstavbou „jaderných sil na válečném“ se má podstatně zvýšit úderná síla prostředků jaderného napadení USA v Evropě, zvýraznit schopnost „odstrašování“ a rozšířit možnost uplatnění koncepce „řízené eskalace“.

Koncepce řízené eskalace (Controlled escalation) byla rozpracována již za prezidenta USA J. F. Kennedyho a jeho nástupce L. B. Johnsona. Její podstata spočívá v tom, že síly všeobecného určení (pozemní vojsko, taktické letectvo a vojenské námořnictvo — bez ponorek vybrojených RS) a strategické útočné síly (pozemní strategické RS, námořní strategické RS, strategické bombardovací letouny) mají být používány „odstupňovaně“ v jediném řízeném procesu ozbrojeného střetnutí. Tím by se mělo zabránit nežádoucímu a rychlému rozšíření ozbrojeného konfliktu na nejvyšší stupeň. Tato skutečnost svědčí o dlouhodobé snaze politického a vojenského vedení USA zabránit tzv. „globální výměně“ strategických jaderných úderů, která by měla podle jejich hodnocení pro americký kontinent nedozírné důsledky. Tyto otázky budou podrobně vyhodnoceny v 2. části tohoto článku.

Rovněž v použití taktických a operačně taktických jaderných zbraní v ozbrojeném konfliktu na evropském válečném jak velení ozbrojených sil USA, tak společenké velení NATO usiluje o zavedení takového způsobu jejich „odstupňovaného“ použití, který by vyhovoval jak zásadám

americké vojenské strategie „realistické-ho odstrašování“ (k vedení jaderné války na válčišti), tak koaliční vojenské strategie „pružné reakce“ (k vedení omezené jaderné války na válčišti).

Dva roky po přijetí vojenské strategie „pružné reakce“ za oficiální strategii paktu schválilo v r. 1969 politické a vojenské vedení NATO „Prozatímní směrnice pro použití taktických jaderných zbraní“, které vycházely z tehdy platných amerických polních řádů FM 100-5 a FM 100-15 a z požadavků spojeneckého velení NATO. Současně byly zahájeny práce na „Nových směrniciích pro použití taktických jaderných zbraní v Evropě“, které jsou v platnosti od r. 1976 a vycházejí ze „Směrnice MC 14/4“, kterou předložil bývalý americký ministr obrany M. Schlesinger v r. 1975 k projednání „Skupině pro jaderné plánování“.

Podle „Směrnice MC 14/4“ by měly být v prvním pořadí použity „obraně jaderné zbraně“ (jaderné miny a PLRS s jadernými hlavicemi) a zasazení těchto prostředků by nemělo být ještě považováno za přechod k použití jaderných zbraní.

V dalším pořadí by se měly uskutečnit tzv. „varovné úder“ (Warning strikes) mimo oblast bojové činnosti s cílem demonstrovat odhodlání použít jaderné zbraně v širším rozsahu.

V dalším pořadí by měly být použity taktické a později operačně taktické prostředky jaderného napadení pozemního vojska k vedení tzv. „výběrových úderů“ (Selected strikes) proti vybraným vojenským cílům napřed v taktické, později v operační hloubce.

V dalším pořadí by mělo dojít k hromadnému použití, postupně taktických a dále operačně taktických prostředků jaderného napadení, bez omezení a na plný dosah. Letouny nosiče taktického letectva a palubního bitevního letectva by měly být zasazeny až v posledním stupni eskalace, který by byl již součástí „jaderného útoku na válčišti“.

Koncepce „odstupňovaného“ použití jaderných zbraní v ozbrojeném střetnutí na evropském válčišti je soustavně prověřována a v důsledku zavádění nových druhů jaderné munice (miniaturizované a s řízenými účinky) a prostředků jaderného napadení (neutronové zbraně, RS Pershing 2, RS s plochou dráhou letu BGM-109 Tomahawk aj.) modifikována.

Miniaturizovaná jaderná munice (mini-nukes) je výsledkem technologie výroby jaderných náplní o ekvivalentu několik setin až desetin kt trinitrotoluenu (např. jaderný granát W 48 pro SH M-109 ráže 155 mm o ekvivalentu 0,08 kt). Jader-

né granáty tohoto typu mají stejné balistické charakteristiky jako klasické granáty s konvenční bojovou náplní. Lze je tedy použít bez zastřílení ihned po ukončení konvenční palby. Kromě toho mají omezené ničivé účinky a vzhledem k velké přesnosti zásahu je lze použít k ničení malorozměrných cílů i v blízkosti vlastních vojsk. Na jejich vývoj věnovaly USA mnoho milionů dolarů, aby tak dokázaly možnost „odstupňovaného“ použití JZ. V souvislosti se zavedením tohoto typu jaderné munice do výzbroje ozbrojených sil USA a NSR vyskytly se ze strany NSR snahy zavést nový druh munice pro tzv. „parakonvenční zbraně“ (Paraconventional Weapons), což bylo zdůvodňováno možnostmi srovnatelnosti jaderné a konvenční palby (1 jaderný granát mininukes má údajně stejné účinky při pozemním výbuchu jako salva celého oddílu konvenčních granátů). Tyto snahy však byly odmítnuty.

Jaderná munice s řízenými účinky patří do kategorie jaderné munice 3. generace a jejímu vývoji věnuje velení ozbrojených sil USA největší pozornost. Ta je motivována snahou zavést do výzbroje takové druhy jaderné munice, jejíž ničivé účinky by bylo možné přizpůsobit charakteru cíle: buď s podstatně většími destrukčními účinky a naopak s potlačením účinků tlakové vlny, nebo s možností podstatného zvýšení radioaktivních zamoření terénu a vzniku indukované aktivity v zemině a konstrukčních materiálech (tzv. Induced Radiation Weapons) a naopak s potlačenými účinky pronikavé radiace (tzv. Suppressed Radiation Weapons), které mají opačné ničivé účinky jako neutronové zbraně.

Neutronové zbraně (Neutron Weapons) zaujímají ve vývoji jaderné munice 3. generace prořadné místo. Nejde o zcela nový prostředek ničivé síly, ale v podstatě o miniaturizovanou termionukleární zbraň, jejíž hlavním ničivým účinkem je pronikavá radiace, v jejímž složení převládají z 60–70 % rychlé neutrony s kinetickou energií až 14 MeV. Doposud byly vyvinuty neutronové hlavice pro operačně taktické RS Lance (W 70 Mod 3) a neutronový granát pro SH M-110 ráže 203,2 mm (W 79). Probíhá vývoj neutronového granátu pro tažené houfnice M 198 ráže 155 mm, neutronové hlavice pro RS Pershing 1 a 2 a neutronové pumy pro stíhací bombardovací letouny.

Rozhodnutí o zavedení neutronových zbraní do výzbroje amerických ozbrojených sil v Evropě brání nejen sílící odpor světového veřejného mínění a západoevropského obyvatelstva, ale především

omezené možnosti výroby štěpného materiálu — izotopu „tritium“, jehož spotřeba v posledních letech je taková, že americký jaderný průmysl v případě dalšího rozšiřování druhů jaderné munice, nebude schopen vyrobit jeho dostatečné množství, a tak uspokojit potřeby všech druhů ozbrojených sil (kromě pozemního vojska pro výrobu neutronových zbraní a bojových hlavic pro RS Pershing 2, požaduje značné množství „tritium“ vojenské letectvo pro výrobu nových jaderných pum a vojenské námořnictvo pro výrobu bojových hlavic pro RS Trident).

Použití neutronových zbraní v operacích na evropském válečném poli nemá vést k převratným změnám v dosavadním způsobu použití ozbrojených sil. Neznámá žádnou revoluci ve vojenství, nicméně zlepši pružnost a mnohotvárnost použití jaderných zbraní v operacích na evropském válečném poli podle americké koncepce „řízené eskalace“. Jak naznačuje vývoj neutronových zbraní, mají být začleněny do všech druhů „jaderných sil na válečném poli“.

Řízené střely Pershing 2 s plochou dráhou letu BGM-109 Tomahawk podle nároku velení NATO podstatně zvýší palebné možnosti prostředků jaderného napadení na evropském válečném poli. Oba typy řízených střel mohou být použity v jaderném i konvenčním ozbrojeném konfliktu.

V jaderném ozbrojeném konfliktu mají být používány k ničení stacionárních malorozměrných zodolněných objektů, ale i plošných cílů. Za nejpravděpodobnější objekty úderů je možné považovat podzemní odpalovací stanoviště RS, zodolněná místa velení, objekty systému PVO, vzletové a přistávací dráhy letišť a letouny na stojáncích, sklady munice a PHM, zařízení na komunikacích a spojovacích, radionavigační a energetická zařízení, při hromadném použití soustředění vojsk, po-

litická, ekonomická centra a komunikační uzly.

Oba typy RS vyhovují požadavkům „odstupňovaného“ použití prostředků jaderného napadení na válečném poli podle americké koncepce „řízené eskalace“. Především však vyhovují požadavku k dosažení cíle spojit (Linkage) strategické útočné síly USA a jaderné síly na válečném poli v jeden integrovaný systém a současně i zajistit nezávislost použití jednoho systému na druhém. Druhý požadavek představuje rozhodující fakt, který vytváří podmínky pro vedení jaderné války na evropském válečném poli nezávisle na strategických útočných silách USA, čímž se má dále snížit, oddálit a dokonce zamezit nebezpečí odvetných jaderných úderů proti území USA. Současně se tím mají vytvořit výhodnější podmínky pro uskutečnění „prvního úderu“ (First Strike Capability), ve skutečnosti „předstihujícího úderu“ a zabránit protivníkovi v uskutečnění „druhého úderu“ (Second Strike Capability), neboli „odvetného úderu“, neboť dojde k podstatnému zkrácení doby letu eurostrategických řízených střel ve srovnání se strategickými řízenými střelami, odpalovanými z kontinentu na kontinent.

Z doposud uvedených skutečností jasně vyplývá nesmírná složitost vypracování koncepce „odstupňovaného“ použití jaderných zbraní rozmístěných na evropském válečném poli, která by byla reálná a uspokojovala požadavky jak amerického velení, tak koaličního velení NATO. Nepomáhají ani snahy zvyšovat či snižovat tzv. „jaderný práh“, ani zavádění nových, přesnějších a účinnějších jaderných zbraní. Spíše naopak — situace se stává složitější. Tyto otázky ještě vzniknou při posuzování možnosti použití strategických jaderných zbraní podle koncepce „řízené eskalace“, což bude obsahem druhé části tohoto článku. [Viz VM č. 7/1981].

různé

VOJENSKOVĚDECKÁ KONFERENCE RVD ČSLA

Plukovník Ing. Emil Sovák

V současné době, kdy všechny formy společenského života, všechny společenské jevy — tedy i způsoby ozbrojeného zápasu, závisely na ekonomických podmínkách dané společnosti, je nutné paralelně se zaváděním moderní bojové techniky do vojsk zkoumat i nové, adekvátní způsoby operačního a bojového použití vojsk v ozbrojeném zápase. Z tohoto zákonitého požadavku vycházela jak 1., tak i 2. vojenskovědecká konference raketového vojska a dělostřelectva ČSLA, konaná v letošním roce. Praxe operační a bojové přípravy raketového vojska a dělostřelectva (a nejen jeho) potvrzuje totiž potřebu včasné negace rozporu mezi zvýšenými možnostmi soudobé moderní bojové techniky a ne vždy této kvalitě odpovídající způsoby vedení boje.

Smyslem konference bylo postihnout ve správných dialektických relacích všechny současně platné zákonitosti vývoje způsobů bojové činnosti raketového vojska a dělostřelectva jakými jsou aktivnost, rozhodnost a efektivnost palebné činnosti, zvětšující se počet palebných prostředků v operaci a boji spolu se zvětšující se hloubkou současného ničení nepřítele, stále větší složitost způsobů palebné činnosti RVD a další. Tomu odpovídaly i cíle konference, které stanovil náčelník raketového vojska a dělostřelectva ČSLA:

- vyhodnotit současné možnosti RVD pro dosažení vyšší efektivnosti raketových úderů a palby dělostřelectva a posoudit způsoby ničení nepřítele v operaci a možnosti dalšího zdokonalení podílu účasti RVD v nich,

- na základě teoretického zdůvodnění, poznatků a zkušeností štábů raketového vojska, dělostřelectva, svazků a útvarů formulovat závěry a doporučení pro další zlepšení způsobů vedení raketových úderů a palby dělostřelectva,

- dosáhnout bezprostřední realizace závěrů konference ve všech svazcích, útvech a jednotkách RVD ČSLA.

Významným poznatkem, vyplývajícím z úvodního vystoupení náčelníka raketového vojska a dělostřelectva ČSLA, je současné pojetí jaderných úderů a palby dělostřelectva v soudobé operaci a boji. Již 1. vojenskovědecká konference RVD ČSLA v roce 1980 hluboce analyzovala a zdůvodnila požadavek vyšší kvality palebného ničení nepřítele v soudobém boji. Vyžadují to organizační i materiální opatření v armádách NATO v posledních letech, která se zvláště výrazně projevila v enormním zvýšení počtů palebných prostředků na bojišti. To se zvláště projevuje v protitankových prostředcích všeho druhu. Tento požadavek vychází z analýzy zkušeností

slavné Sovětské armády a jejího dělostřelectva ve Velké vlastenecké válce. V současné době však již dosáhla kvalita a kvantita prostředků ničení takové úrovně, že delimituje celkový charakter operace a boje. A z něho právě vycházíme při charakteristice úlohy a místa prostředků jaderného a palebného ničení v soudobé operaci a boji, které nabývá širšího a hlubšího významu. Ukazuje se, že rozhodný boj v současných podmínkách povede ta válčící strana, která bude úspěšně údery a palbou ničit nepřítele. Splnění tohoto úkolu vyžaduje proto cílevědomě a efektivně skloubit a koordinovat úsilí všech druhů prostředků ničení, jejich palbu a manévry, na základě jednotného zámyslu a cíle.

Konference potvrdila objektivní růst významu raketových úderů a palby dělostřelectva jako operačně taktických činitelů a poukázala na nutnost vyšší kvality jejich přípravy, organizace, plánování a vedení včetně jejich všestranného zabezpečení. Každá z těchto složek (tvořící jednotlivý celek) vyžaduje při svém uplatnění nové, efektivnější přístupy, které respektují současné trendy vývoje teorie a praxe vedení ozbrojeného zápasu. Na základě těchto hledisek byly stanoveny i učebně tematické úkoly konference, k nimž byly vypracovány závěry a potřebná doporučení k dalšímu rozvoji teorie i praxe operačního a bojového použití raketového vojska a dělostřelectva v rámci komplexního ničení nepřítele.

Získání požadovaných závěrů a doporučení umožnila hluboká analýza vševojskové operace a boje v jejich jednotlivých typových operačních a taktických situacích z hlediska úlohy a podílu jednotlivých prostředků ničení při plnění stanovených palebných úkolů. Pokud jde o použití raketového vojska a dělostřelectva, pak se ukazuje, že pro každou typovou situaci je i charakteristická jeho činnost. To vyplývá zejména z charakteru stanoveného úkolu dané situace, činnosti nepřítele, jeho i vlastních možností, terénu, klimatických podmínek a dalších činitelů. Obecně můžeme říci, že výrazné organizační i materiálně technické změny v divizích armád NATO vyvolávají požadavek vyššího stupně vyzáření objektů a cílů nepřítele a z něj vyplývající potřebu trvalé koordinace palebné činnosti. A zde právě výrazně vystupuje do popředí zásada komplexnosti palebného ničení nepřítele. Je evidentní, že zvyšování počtu dělostřeleckých hlavních a tím i jejich hustoty jako jednou z možností, nebo zvýšením spotřeby munice na cíl jako druhou z možností, se splnění úkolů v palebném ničení zvláště obrněných palebných systémů ukazuje jako málo reálné.

Proto sledujeme cestu zvýšení hustoty palby a dosažení její vyšší efektivity při jetím celé řady odpovídajících organizačních i materiálně technických opatření. Získané poznatky proto jednoznačně potvrzují oprávněnost požadavku koordinovaného úsilí palebných prostředků a jejich komplexního použití v typových operačních situacích, jakými jsou např. průlom připravené obrany nepřítele, obranná operace, odrazení nepřátelského protiúderu, překrytí státní hranice a odrazení agrese a další. Přitom však nezapomínáme na úzkou vazbu palby a pohybu, bez níž nemůžeme v soudobé operaci a boji úkol efektivního ničení nepřítele splnit.

Kvalitativní změny zaváděných palebných systémů i ostatní bojové techniky armád NATO se projevily nejen v jejich odolnosti a manévrovosti, ale i v dostřelu (dosahu). Výrazně to můžeme konstatovat zejména u protitankových prostředků. To vede k přijetí dalších, neméně závažných závěrů. Především to je zvětšení hloubky současného umlčování bojové sestavy nepřítele, dosažení většího kontaktu vojsk v útoku s palbou k jejímu bezprostřednímu využití a v neposlední řadě k potřebě vyšší přesnosti palby a úderů spolu s kratší dobou jejich vedení. Při řešení této problematiky navázala konference RVD ČSLA na závěry 1. vojenskovošedské konference, která řešila jednu z variant dělostřelecké podpory útoku, a to pohyblivé palebné pásmo. Středem pozornosti letošní konference byla v souladu s Rozkazem ministra národní obrany pro přípravu vojsk v tomto vývojkovém roce metoda trojitého palebného valu. V této souvislosti chci zdůraznit, že obě uvedené metody, jak potvrzují propočty, umožňují s dostatečnou spolehlivostí plnit úkoly palebného ničení nepřítele za útok v soudobých podmínkách a vytvářejí podmínky k realizaci uvedených požadavků. Konference v této souvislosti zdůraznila nutnost tvrdého, nešablonovitého přístupu k jednotlivým metodám palebné podpory vojsk, jejich promyšlené a dovedné aplikaci v konkrétní situaci operace a boje.

Problematika komplexního ničení nepřítele se zákonitě odráží i v metodice práce štábů raketového vojska a dělostřelectva při plánování účasti RVD v něm. Účast funkcionářů štábů RVD při plánování komplexního palebného ničení vyžaduje zejména přípravu podkladů a návrhů k těmto opatřením: volbě způsobů komplexního ničení nepřítele, kalkulaci sil a prostředků, úkolům dělostřelectva v komplexním palebném ničení, úkolům dělostřeleckého průzkumu včetně jeho pohotovosti a součinnosti při sběru, vyhodnocování a doru-

čování průzkumových údajů vykonavatelům, organizací součinnosti s prostředky radioelektronického boje a k systému vedení v průběhu operace a boje. Na základě těchto podkladů je štáb RVD schopen aktivně se podílet na přípravě a plánování komplexního ničení nepřítele. S tímto cílem posoudila konference možné rozdělení funkčních povinností příslušníků štábů raketového vojska a dělostřelectva.

V souvislosti s plánováním komplexního palebného ničení nepřítele upozornila konference na závažný úkol (ne vždy plně dořešovaný), kterým je podíl raketového vojska a dělostřelectva na klamání a dezinformaci nepřítele. Již zkušenosti slavné Sovětské armády, získané na frontách Velké vlastenecké války, potvrdily jakým důležitým činitelem je při klamání a dezinformaci nepřítele právě dělostřelectvo. V tomto směru získali bohaté zkušenosti i dělostřelci 1. československého armádního sboru v SSSR. I v soudobé operaci a boji můžeme dovedným uplatněním forem a metod klamné činnosti účinně ovlivnit efektivnost palebného ničení nepřítele. Platnou zásadou však musí zůstat její plánování a řízení na základě jednotného zámyslu vševojskového velitele. Náčelníci a štáby RVD jsou však povinny k těmto úkolům včas připravit příslušné návrhy a podklady.

Komplexní pojetí problematiky konference raketového vojska a dělostřelectva ČSLA nemohlo vynechat ani její lidský faktor. Proto i posouzení současných metod

přípravy velitelů a štábů se stalo středem její pozornosti. Diskuse v průběhu jednání prokázala, že nemůžeme dosáhnout nové kvality v palebném ničení nepřítele, a nejen v něm, starými prostředky a metodami. I v této oblasti je nutné uplatnit nové, tvůrčí a efektivnější přístupy, které zabezpečí zvládnutí stále složitější problematiky činnosti velitelů, náčelníků a štábů RVD. To bude vyžadovat plné využití všech dostupných soudobých prostředků a metod modelování bojových situací a přiblížit tak maximálně přípravu kádrů podmínkám bojové situace. Zvláštní pozornost je třeba věnovat metodice nácviků řízení raketových úderů a palby dělostřelectva na všech stupních a vytvořit pro ně potřebnou materiálně výcvikovou základnu, kterou budou moci pravidelně využívat. Do přípravy velitelů a štábů RVD doporučila konference i širší využití matematických metod, především v oblasti analytické práce a prognostiky. Konference dospěla k názoru, že to je jedna z cest, jak dále zkvalitnit a aktualizovat současně používané formy a metody přípravy velitelů a štábů.

Závěry a doporučení konference raketového vojska a dělostřelectva ČSLA jednoznačně vyzněly v potřebu zvýšení kvality a efektivnosti organizace, plánování a řízení koordinovaného palebného ničení cílů a objektů nepřítele, v němž má raketové vojsko a dělostřelectvo své nezastupitelné místo. Úroveň svých závěrů a doporučení zároveň zaujala významné postavení v dalším rozvoji operačního a bojového použití raketového vojska a dělostřelectva.

ODMOŘOVACÍ SOUPRAVA OS-3

V průběhu roku 1980 byl ukončen vývoj odmořovací soupravy OS-3. Zavedením odmořovací soupravy OS-3 se řeší dosavadní neuspokojivý stav ve vybavenosti tankových jednotek a jednotek na bojových vozidlech pěchoty vhodným prostředkem ke speciální očištění. Zavedení soupravy bylo umožněno vyřešením vysoce účinného odmořovacího roztoku, který nese označení OR-3. Po vyzbrojení vojsk odmořovací soupravou OS-3 se dále zkvalitní systém ochrany proti otravným látkám. Souprava spolu s vysokými možnostmi kolektivní ochrany osádek je dalším významným krokem v komplexnosti řešení problematiky OPZHN.

Odmořovací souprava OS-3 přejde po ověření v dubnu 1982 do sériové výroby koncem roku 1982. Do vojsk bude postupně předávána od roku 1983. Přednostně budou soupravou vybaveny všechny tanky a bojová vozidla pěchoty a postupně pak všechna další vozidla.

Cílem článku je poskytnout základní informace o zaváděném prostředku a předat poznatky z vojskových zkoušek.

Určení

Souprava je určena k odmoření povrchů bojové techniky. Přednostně je určena pro tanky a bojová vozidla pěchoty.

Princip činnosti

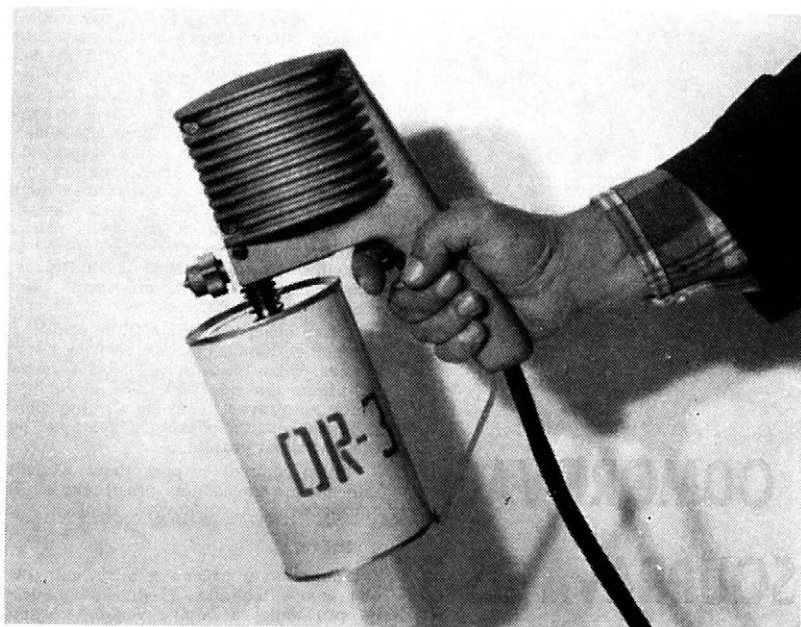
Souprava pracuje na principu nástřiku kapalného odmořovacího roztoku OR-3 rozstřikovačem pistolového typu. Pistové čerpadlo, které odmořovací roztok čerpá a zároveň tryskou rozprašuje, je poháněno elektromotorem napájeným z palubní sítě vozidla.

Složení

Souprava se skládá ze základní soupravy a zásobníku roztoku. V základní soupravě je kromě stříkací pistole uložena jedna litrová plechovka s odmořovacím roztokem OR-3. V zásobníku roztoku jsou tři litrové plechovky odmořovacího roztoku. Celkem jsou tedy v jedné soupravě čtyři litry odmořovacího roztoku OR-3.

Umístění v bojové technice

Základní souprava se u všech typů vozidel ukládá v bojovém prostoru osádky. To umožňuje zahájit odmoření současně se sesedáním. Tento moment je výrazný zejména u tanků, kde osádka zahajuje odmořování okamžitě po otevření příklopu a doslova si odmořuje cestu od příklopu po korbě vozidla. Zásobník roztoku se ukládá na různých místech techniky. U tanků

se jeho umístění předpokládá na vnější stěně korby, naproti tomu u bojového vozidla pěchoty je to uvnitř bojového prostoru. To samozřejmě podstatně ovlivňuje metodiku použití odmořovací soupravy osádkou jednotlivých typů vozidel.

Takticko-technická data

Doba vystřikání 1 l odmořovacího roztoku OR-3	90 až 100 s
Teplotní provozuschopnost stříkácí pistole	od -25 °C do +50 °C
Stříkácí vzdálenost	30 až 50 cm (při silném větru 10 cm)
Zaručená sací výška	3 m
Hmotnost stříkácí pistole (bez kabelu a plechovky)	1,5 kg
Napájecí napětí	12 nebo 24 V
Manipulační okruh od zásuvky	10 m (u typu na 12 V) 15 m (u typu na 24 V)
Obsluha	1 osoba

Poznátky z vojenských zkoušek

Výkon čerpadla teoreticky umožňuje vystříkat čtyřlitrovou náplň v soupravě za 6 až 7 minut. Při skutečném odmořování bojové techniky je však tato doba delší. Je třeba počítat s přípravou soupravy k činnosti, s dobou potřebnou k proražení první plechovky a k její výměně za druhou, třetí a čtvrtou, dále s dobou nutnou pro pohyb a přemísťování obsluhy po bojové technice (nebo podle ní) a též čas nutný pro manipulaci s napájecím kabelem. Ukázalo se, že skutečná doba vystřikání čtyř litrů je asi dvakrát delší než odpovídá teoretickému výkonu čerpadla.

Hmotnost stříkácí pistole s nasazenou plnou plechovkou činí okolo 2,5 kg. Bylo prokázáno, že obsluha bez zbytečné námahy vydrží vystříkat postupně všechny čtyři plechovky i v nasazených prostředcích protichemické obrany jednotlivce.

Délka kabelu umožňuje využití u všech typů vozidel. Určité komplikace — jak z hlediska délky kabelu, tak i množství odmořovacího roztoku — mohou nastat při požadavku odmořit také přívěs (vlečené dělo apod.).

Základním faktorem, který určuje použití soupravy, je stanovená norma spotřeby odmořovacího roztoku OR-3. Na povrchy zamořené yperitem je to 0,25 l. m⁻², na povrchy zamořené ostatními otravnými látkami 0,1 l. m⁻². Znamená to, že čtyřmi litry odmořovacího roztoku můžeme omořit v případě zamoření yperitem 16 m² nebo v případě zamoření ostatními otravnými látkami (převážně látkou VX) 40 m². Bereme-li v úvahu, že použití látky VX bude mnohonásobně častější než yperitu, můžeme vyvozovat závěr, že omořená plocha 40 m² bude u většiny typů obrněné techniky odpovídat představě o úplné speciální očištění. Pro porovnání uvedme, že 18 l. ohřátého chlornanového odmořovacího roztoku ze soupravy AOS, která je v současné době zavedena, omoří maximálně 12 m². Vojskové zkoušky potvrdily, že čtyřmi litry odmořovacího roztoku OR-3 můžeme omořit celý povrch bojového vozidla pěchoty nebo tanku (s výjimkou pasů a spodku vozidel, které nebývají omořovány ani při klasickém způsobu pomocí proudnic s kartáči). Tento fakt může závažným způsobem ovlivnit taktické i operační propočty, kte-

ré se týkají nutnosti zásahu jednotkou speciální očišty. Na druhé straně však rozdílná norma spotřeby odmořovacího roztoku na yperit a ostatní druhy otravných látek přináší nové komplikace při rozhodovacím procesu velitele zamořené jednotky i při výcviku.

Obsluhu odmořovací soupravy tvoří jedna osoba. Vojskové zkoušky však prokázaly výhodnost obsluhy dvěma osobami. Byla ověřena metodika použití, kdy jeden voják obsluhuje pistolí (tzn. stříká) a druhý voják mu pomáhá manipulovat s kabelem a podává plechovky s odmořovacím roztokem. Bojové vozidlo pěchoty nebo tank může zaškolena osádka omořit včetně přípravy soupravy za 12 až 15 minut. Tento údaj bude brán jako výchozí při stanovení časové normy pro použití soupravy.

Výcvik se soupravou můžeme uskutečňovat s použitými plechovkami naplněnými vodou. Především bude přitom nutné naučit obsluhu správně odhadnout hustotu postřiku. To je možné přesným vymezením plochy, na níž je třeba vystříkat náplň jedné plechovky.

Srovnání odmořovací soupravy OS-3 s automobilní odmořovací soupravou AOS

Při porovnání s AOS mezi nesporné výhody patří:

- Jednoduchá obsluha. Odpadá příprava roztoku a složitá kompletace. Stačí napojit kabel na palubní síť vozidla a upevnit plechovku.

- Univerzálnost použití odmořovacího roztoku OR-3 z hlediska ročního období (odpadá nutnost ohřevu).

- Možnost úplné speciální očišty vlastními prostředky, tzn. nezávislost na jednotce speciální očišty.

- Pohotovost k použití, nezávislost na vodním zdroji a na báňce na PHM.

- Vysoká rychlost odmořovacích prací.

- Možnost sání odmořovacího roztoku z jiné nádoby, např. z vědra nebo ze sudu.

Přednosti technického řešení soupravy, použití odmořovacího roztoku a z toho vyplývající nové možnosti jejího taktického použití mají zásadní vliv na přehodnocení nutnosti zásahu útvaru speciální očišty. Vzhledem k tomu, že v určitých přípá-

dech souprava umožňuje uskutečnit úplnou speciální očištu, odpadá zásah místem speciální očišty. Tím se zamořeným jednotkám umožní návrat do boje za dobu 5 až 10krát kratší než při průchodu místem speciální očišty. Nejen vyloučeno, že bude třeba poznamenat dosavadní výklad ustanovení polního řádu o tom, že úplná speciální očišta se uskutečňuje se svolením velitele divize. K úplné speciální očiště bojové techniky pomocí odmořovací soupravy OS-3 nebude nutné vyvádět zamořené součásti do 2. sledu. Vojskové zkoušky potvrdily, že k takové speciální očiště bude v rámci praporu zapotřebí okolo 30 minut.

Důsledkem těchto úvah z hlediska chemického zabezpečení armádní útočné operace je uvolnění další části kapacity útvarů speciální očišty ve prospěch útvarů hromadně napadených otravnými látkami, kde bude nutné uskutečnit i speciální očištu osob s výměnou výstroje a těch, které zatím nejsou vybaveny odmořovací soupravou OS-3.

Poznámka

V odmořovací soupravě OS-3 je využito nově vyvinutého odmořovacího roztoku OR-3. Tento roztok obsahuje cyklohexylamin, etanol, monoetanolamin a alkalický kov. Patří mezi aminoalkoholátové odmořovací roztoky. Spolehlivě odmořuje všechny známé typy otravných látek za jakýchkoli klimatických podmínek. Jeho zásobování je řešeno dodáváním v jednotlivých pevně uzavřených plechovkách.

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-полковник Милослав Благник

Некоторые направления в усовершенствовании боевой готовности ЧНА после XVI съезда КПЧ 3

Автор разбирает главные задачи поставленные XVI съездом КПЧ нашей армии, особенно обеспечение постоянной боевой готовности, дальнейшее усовершенствование руководящей роли КПЧ в условиях ЧНА, подготовленность командирского состава и войск, а также повышение руководящей работы.

Полковник Владимир Новак, кандидат военных наук

Творческая военно-теоретическая мысль 10

Автор объясняет понятие „творческая и военно-теоретическая мысль“, а также характеризует творческую военно-теоретическую мысль офицеров и генералов.

Подполковник Станислав Свобода, кандидат философских наук
майор Франтишек Бублик

Значение единого и дружественного усилия командиров, политических работников и партийных организаций при выполнении задач учебного года 13

Автор объясняет значение, место и роль основных компонентов метода единого и дружественного усилия. Выводы они опирают о взгляды руководящего состава ЧНА и Советской Армии. Кроме этого они творчески используют материалы XXVI съезда КПСС.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Подполковник Павел Пейржимовски

Встречное сражение 17

Автор разбирает один из тяжелейших и сложнейших видов наступательной деятельности войск. Особое внимание он обращает на работу командующего армией, а именно на его деятельность при принятии решения. Далее автор рассматривает вопросы ведения встречного сражения с применением ядерного оружия и с применением только классических средств борьбы.

Подполковник Йозеф Тухня
капитан Петр Немец

Розыгрыш действий сторон в ходе командно-штабного учения 20

Авторы, исходя из Методики для розыгрыша действий сторон, разбирают некоторый опыт, приобретенный в прошлом учебном году в области розыгрыша действий сторон в ходе командно-штабных учений звена общевойсковой дивизии-части. Они обращают внимание на разработку отдельных вводных, способы и формы их розыгрыша, а также на работу посреднического аппарата.

Полковник Мирослав Шкоп

К использованию оперативно-тактических задач системы „Алекс“ в оперативной подготовке 23

Автор разбирает способ использования системы оперативно-тактических задач „Алекс“, применяемой в методике работы штабов при планировании операции, возможности ее применения в оперативной подготовке штабов, а также показывает ее положительные стороны в целом комплексе решения оперативно-тактических задач.

Подполковник Франтишек Роушар

Банки данных, как интегрированные элементы комплекса задач полевой системы управления 29

Автор статьи знакомит читателей, особенно работников высших штабов с проблематикой создания банки данных, как передового элемента в использовании электронно-вычислительной техники в работе штабов. Он обращает внимание на объяснение роли и функций банки данных, а также на предположения необходимые для их создания.

Подполковник Ян Врба

Воздушная разведка в наступательной операции 34

Автор разбирает значение воздушной разведки в современных условиях, место и роль воздушного оединения в наступательной операции, в связи с решением задач воздушной разведки. Далее он обращает внимание на организацию, планирование и ведение воздушной разведки.

Полковник Ян Мах

К ведению боя с крылатыми управляемыми ракетами 39

Автор разбирает характеристические черты отдельных видов управляемых крылатых ракет, их боевое использование на Среднеевропейском театре военных действий, а также основные из общих принципов ведения боя с ними.

Полковник Вацлав Лготски, кандидат военных наук

Общие принципы автоматизации управления войсками ПВО 48

Автор статьи рассматривает степень развития автоматизации управления в войсках ПВО в настоящее время. Главное внимание он обращает на принципы автоматизированных систем управления, их задачи в ПВО и указатели боевых возможностей, а также возможные вторичные влияния этой системы.

Полковник Олдржих Смыкал, кандидат военных наук

Тыловое обеспечение оперативной маневренной группы 54

Автор глубже разбирает особенности тылового обеспечения оперативной маневренной группы (первая статья была напечатана в нашем журнале № 1). Он рассматривает вопросы организации тыла в войсках выделенных в указанную группу, а также медицинское обеспечение, снабжение горючим и боеприпасами.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Групповое упражнение - эффективная форма оперативно-тактической подготовки 61

Огневое поражение противника 67

ИНФОРМАЦИИ

Полковник Мирослав Кадера

Ядерное оружие и военная стратегия США и НАТО в семидесятых и восьмидесятых годах (первая часть) 73

Автор объясняет с исторической точки зрения основные понятия, связанные с внедрением ядерного оружия в армиях государств блока НАТО и с представлениями о их применении на Европейском театре военных действий. Эти представления он рассматривает в области возможного применения ядерного оружия тактического и оперативного предназначения.

Полковник Эмил Совак

Военно-научная конференция РВА 78

Автор статьи информирует читателей о целях, задачах и значении военно-научной конференции ракетных войск и артиллерии ЧНА. Внимание конференции было обращено главным образом на ядерное и комплексное поражение противника, а также на методику и формы подготовки командиров и штабов РВА.

Подполковник Ладислав Тртилек

Дезгазационный комплект „ОС-3“ 81

Автор информирует читателей о постепенном внедрении в войска дезгазационного комплекта „ОС-3“, принципах его работы, основных тактико-технических данных, а также о итогах войсковых испытаний.